

భాగవత గణనాధ్యాయ

పోతన తెలుగు

భాగవతము

అష్టమ స్కంధము

ఉలపల్లి సాంబశివ రావు

[Pick the date]

Copy Rights :

Pothana Telugu Bhagavatam by [V Sambasiva Rao](#) is licensed under a [Creative Commons Attribution-Non-Commercial 2.5 India License](#) as of September 2009

పోతన తెలుగు భాగవతము - అష్టమ స్కంధము

తృతీయ ప్రచురణ 2014

ప్రథమ ప్రచురణ 2010

ద్వితీయ ప్రచురణ 2013

రచయిత బమ్మెర పోతన

సంకలన కర్త ఊలపల్లి సాంబశివ రావు.

vsrao50@gmail.com

+91 9959613690

ప్రచురణ తెలుగుభాగవతం.ఆర్గ్

చదువుకుందా భాగవతం; బాగుపడదాం మనం అందరం

అష్టమ స్కంధము

భూమిక

చదువుకుందా భాగవతం; బాగుపడదాం మనం అందరం

బమ్మెర పోతన వ్రాసిన శ్రీ మహాభాగవతం తెలుగువారి దైనందిన జీవితంలో పెనవేసుకుపోయిన కావ్యం. అని ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి గారు చక్కగా వెల్లడించారు. కరుణశ్రీ గారి మాటలలో చెప్పాలంటే మనకు పోతన్నగారి భాగవతం లభించటం మన జన్మజన్మల పుణ్యవిశేషం.

గుడులు కట్టించె కంచర్ల గోపరాజు

రాగములు కూర్చె కాకర్ల త్యాగరాజు

పుణ్యకృతి చెప్పె బమ్మెర పోతరాజు

రాజులీ మువ్వురును భక్తిరాజ్యమునకు

అన్నట్లు గోపన్న బండరాళ్ళతో గుళ్ళు కట్టించాడు; త్యాగరాజు రాగాల గుళ్ళు కట్టించాడు; పోతన తెలుగువారి గుండెలలో కృష్ణుడికి గుళ్ళు కట్టించాడు.

సహజకవి, ప్రజాకవి పోతన గారు భాగవతంలో తత్వాన్ని నవరసపరిపూర్ణం చేసి అందించాడు. హైందవ తత్వంలో అనేకత్వంలో ఏకత్వం, ఏకత్వంలో అనేకత్వం నిండుగా ఉన్నదే. ఈ భాగవత తత్వానికి హృదయం వంటి అష్టమ స్కంధం అనే ఏకత్వంలో అత్యధికంగా తెలుగు వారి గుండెలలో ఆప్యాయంగా దాచుకున్న అనేక ఘట్టాలు గజేంద్ర మోక్షం, సముద్ర మధనం, వామనావతారం, త్రివిక్రమావతారం, మత్యవతార అందంగా అమర్చబడ్డాయి. మధుర నాద పరిపూర్ణమైన

చంధస్సుతో రమణీయ పదాలు కూర్చిన పద్యం అనే ఏకత్వంలో భావాలు అనేకం స్ఫురింపజేసారు కవితాబ్రహ్మ పోతన.

అష్టమ స్కంధం

నీరాట వనాటములకుఁ

బీరాటం బెట్టు కలిగె? బురుషోత్తముచే

నారాట మెట్లు మానెను

ఘోరాటవిలోని భద్ర కుంజరమునకున్.

ఈ చమత్కార పద్యంతో ఆరంభమైన గజేంద్రమోక్ష మనే అమృతాటవిలో ఎంత ఆస్వాదించినా దాహం తీరదు. రుచిచూడని వారుండరు తెలుగు దేశంలో.

ఎవ్వనిచే జనించు జగ; మెవ్వని లోపల నుండు లీనమై;

యెవ్వని యందు డిందు; బరమేశ్వరుఁ డెవ్వఁడు; మూలకారణం

బెవ్వ; డనాదిమధ్యలయుఁ డెవ్వఁడు; సర్వముఁ దానయైనవాఁ

డెవ్వఁడు; వాని నాత్మభవు నీశ్వరు నే శరణంబు వేడెదన్.

కలఁ డందురు దీనుల యెడఁ

గలఁ డందురు పరమయోగి గణముల పాలం

గలఁ డందు రన్నిదిశలను

గలఁడు కలం డనెడి వాఁడు గలఁడో లేడో?

లా వొక్కింతయు లేదు; ధైర్యము విలోలంబయ్యె; బ్రాణంబులున్

రావుల్ దప్పెను; మూర్ఛ వచ్చె; దనువున్ డస్సిన్; శ్రమంబయ్యెడిన్;

నీవే తప్ప నితఃపరం బెఱుగ; మన్నింపందగున్ దీనునిన్;

రావే! యీశ్వర! కావవే వరద! సంరక్షింపు భద్రాత్మకా!

సిరికిం జెప్పడు; శంఖ చక్ర యుగముం జేదోయి సంధింపఁ; డే
పరివారంబునుఁ జీరఁ' డభ్రగపతిం బున్నింపఁ' డాకర్ణికాం
తర ధమ్మిల్లముఁ జక్క నొత్తఁడు; వివాదప్రోత్థితశ్రీకుచో
పరిచేలాంచలమైన వీడఁడు గజప్రాణావనోత్సాహియై.

పాల సముద్రం చిలికినట్లు పదాలను చిలికి వెన్నదీసి ఆరగించ మని అందించిన
సముద్రమధన ఘట్టలోని రెండు సుధలు రుచికి మాత్రమే.

విడు విడుఁ డని ఫణి పలుకఁగఁ
గడుభరమున మొదలఁ గుదురు గలుగమి గెడవై
బుడబుడ రవమున నఖిలము
వడవడ వడఁకఁగ మహాద్రి వనధి మునింగెన్.

మింగెడి వాఁడు విభుం డని
మింగెడిదియు గరళ మనియు మేలని ప్రజకున్
మింగు మనె సర్వమంగళ
మంగళసూత్రంబు నెంత మది నమ్మినదో?

భక్తిరసావిష్కరణలో, కవితా మాధుర్యంలో వితరణశీలి బలిచక్రవర్తి చరిత్ర,
వామనావతార ఘట్టాలు చిన్నవి అనలేము. ఎన్నెన్నో తేనెలూరు తేట తేట
పద్యాలు. ఉదాహరణగా రెండు పద్యాలు

వరచేలంబులో మాడలో ఫలములో వన్యంబులో గోవులో
హరులో రత్నములో రథంబులో విమృష్టాన్నంబులో కన్యలో
కరులో కాంచనమో నికేతనములో గ్రామంబులో భూములో
ధరణీ ఖండమొ కాక యే మడిగెదో ధాత్రీసురేంద్రోత్తమా!

ఇంతితై, వటుఁడింతయై మఱియుఁ దా నితై నభోవీధిపై
నంతై తోయదమండలార్గమున కల్లంతై ప్రభారాశిపై
నంతై చంద్రుని కంతయై ధ్రువునిపై నంతై మహర్వాటిపై
నంతై సత్యపదోన్నతుం డగుచు బ్రహ్మాండాంత సంవర్దియై.

ప్రజాకవి జాతీయాలతో మధురమైన మత్స్యావతార ఘట్టంలోని ఒక పద్యం.

ఇంగలముతోడి సంగతి

బంగరము వన్నె గలుగు భంగిని ద్వత్వే

వాంగీకృతుల యఘంబులు

భంగంబులఁ బొందు ముక్తి ప్రాపించు హరీ!

మధురాతి మధురం మహామహితాత్మక మైన యీ అష్టమ స్కంధంలో పోతన కవితా పటుత్వం త్రివిక్రమ రూపం ధరించింది అనటం అతిశయోక్తి కాదు.

కృతజ్ఞతలు

భాగవత గణానాధ్యాయంలో భాగంగా యూనీకోడికరించిన తెలుగు భాగవత సంకలనానికి ఆధారభూతమైన పుస్తకములకు, రచయితలకు, ప్రచురణకర్తలకు, అంతర్జాల సంస్థలకు, సహకరించిన ప్రోత్సాహించిన మిత్రులకు, ఇతర వ్యక్తులకు, జాలగూడు మున్నగు వాటికి అమూల్య సహాయం అందించిన వారికి, అంతులేని సహకారం అందించిన కుటుంబ సభ్యులు అందరికీ పేరుపేరునా కృతజ్ఞతలు.

ఊలపల్లి సాంబశివ రావు, భాగవత గణానాధ్యాయి.

పోతన తెలుగు భాగవతము

సంప్రదించిన ముఖ్య గ్రంథాలు

శ్రీమద్భాగవతము : సుందర చైతన్య స్వామి : సెట్టు

శ్రీమద్భాగవత ప్రకాశము (షష్ఠ స్కంధము వరకు) : 2003లో : మాస్టర్ ఇ కె
బుక్ ట్రస్ట్, విశాఖపట్నం : సెట్టు

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము, దశమస్కంధము, (టీక తాత్పర్యాల
సహితము) : 1992లో : శ్రీసర్వారాయ ధార్మిక విద్యాసంస్థ, కాకినాడ -
533001 : సెట్టు.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము (12 స్కంధములు) : 1956లో : వెంకట్రామ అండ్
కో., బెజవాడ, మద్రాసు : సెట్టు

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము (12 స్కంధములు) : 1924లో : అమెరికన్
ముద్రాక్షరశాల, చెన్నపట్నము : పుస్తకము

శ్రీమదాంధ్ర మహా భాగవత పురాణరాజము (12 స్కంధములు) - వ్రాతప్రతి -
కృషి ఎవరిదో తెలపబడనిది.

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము, సప్తమ స్కంధము టీక తాత్పర్య సహితము :
1968లో : వావిళ్ళ రామస్వామి అండ్ సన్స్, చెన్నపురి : పుస్తకము

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము (అష్టమ నుండి ఏకాదశ స్కంధము వరకు) : వావిళ్ళ
రామస్వామి అండ్ సన్స్, చెన్నపురి : పుస్తకము

శ్రీ మహాభాగవతము (12 స్కంధములు) : 1983లో : ఆంధ్ర సాహిత్య ఎకడమి,
హైదరాబాదు - 500004 : సెట్టు

శబ్దార్థ చంద్రిక : 1942లో : వావిళ్ళ రామస్వామి అండ్ సన్స్, చెన్నపురి :
పుస్తకము

శబ్దరత్నాకరము (బి. సీతారామాచార్యులువారి) : 2007లో : ఆసియన్
ఎడ్యుకేషనల్ సర్వీసెస్, న్యూఢిల్లీ, చెన్నై : పుస్తకము

విద్యార్థి కల్పతరువు (విద్యాన్ ముసునూరి వెంకటశాస్త్రిగారి) : 1959లో :
వెంకట్రామ అండ్ కో., బెజవాడ, మద్రాసు : పుస్తకము

విక్టరీ తెలుగు వ్యాకరణము : విక్టరీ పబ్లిషర్స్, విజయవాడ, 520002 :
పుస్తకము

లిటిల్ మాస్టర్స్ డిక్షనరీ - ఇంగ్లీషు - తెలుగు : 1998లో : పుస్తకము

ట్రొన్స్ ఇంగ్లీషు - తెలుగు నిఘంటువు : పుస్తకము

పోతన తెలుగు భాగవతము (12 స్కంధములు) : 1990 దశకములో : తితిదే
వారి ప్రచురణ : సెట్టు

పెదబాలశిక్ష (గాజుల రామారావు) : గాజుల రామారావు : పుస్తకము

తెవికె - (తెలుగు వికీజిడియా) : అంతర్జాలము

తెలుగు పర్యాయపద నిఘంటువు (ఆచార్య జి ఎన్ రెడ్డిగారి) : 1998లో :

విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, హైదరాబాదు - 500001 : పుస్తకము

గజేంద్రమోక్షము : సుందర చైతన్య స్వామి : పుస్తకము

అనంతుని ఛందము : 1921లో : వావిళ్ళ రామస్వామి అండ్ సన్స్, చెన్నపురి :
పుస్తకము

శ్రీసూర్యారాయాంధ్ర నిఘంటువు, 1982 : సాహిత్య ఎకాడమీ వారి ముద్రణ.

సంజ్ఞలు - చిహ్నాలు

పద్యగద్యలకు వాడిన సంజ్ఞ = స₁-స₂-ప.

స₁ = స్కంధం సంఖ్య. 5, 10 ల దశాంశ స్థానం లోని 1, 2 పంచమ, దశమ స్కంధాల భాగాలని సూచిస్తుంది. మిగతా వాటికి దశాంశ స్థానం ఉండదు.

స₂ = ఆ స్కంధంలోని పద్యగద్య యొక్క వరుస సంఖ్య. దశాంశ స్థానంలో 1 ఉంటే అంది సీస పద్యం కింది తేటగీతి / ఆటవెలదిని సూచిస్తుంది. మిగతా వాటికి దశాంశ స్థానం ఉండదు.

ప = పద్యగద్య పేరు సూచిస్తుంది. పద్యగద్యల సంజ్ఞల జాబితా “పోతన తెలుగు భాగవతములో వాడబడిన ఛందోప్రక్రియలు. చిహ్నాలు, సంఖ్యలు”లో ఉన్నాయి.

ఈ జాబితాలోని సంఖ్య ఈ స్కంధంలో ఆ పద్యగద్య లెన్నున్నాయో సూచిస్తుంది.

పద్యాలలోని అక్షరం కింది గీత యతి స్థానాలని సూచిస్తుంది.

పద్యాలలోని అక్షరం **బొద్దుగా ఉండటం ప్రాస** స్థానాన్ని సూచిస్తుంది.

వృత్తాల వారీ పద్యాల లెక్క

పద్యగద్యలు 745 +తేసీతో 52 +ఆసీతో 41 = 838	
పద్యం	అష్టమ స్కంధము
మొత్తం	838
వ.	236
క.	217
సీ.	93
తేసీతో.	52
మ.	70
చ.	5
ఉ.	9
ఆ.	67
తే.	7
శా.	33
ఆసీతో.	41
మత్త.	6
గ.	1
మా.	1

పోతన తెలుగు భాగవతము

అష్టమ స్కంధము

విషయసూచిక

8-1- ఉపోద్ఘాతము	1
8-2- స్వాయంభువాదిచరిత్ర.....	1
8-3- 1స్వాయంభువమనువుచరిత్ర	2
8-4- 2స్వారోచిషమనువుచరిత్ర.....	4
8-5- 3ఉత్తమమనువు చరిత్ర	5
8-6- 4తామసమనువు చరిత్ర	5
8-7- గజేంద్రమోక్షకథాప్రారంభము	6
8-8- త్రికూటపర్వతవర్ణన.....	7
8-9- త్రికూటమందలీ గజములు.....	9
8-10- గజేంద్రుని వర్ణన.....	12
8-11- గజేంద్రుని కొలను ప్రవేశము	14
8-12- కరిమకరులయుద్ధము	16
8-13- గజేంద్రుని దీనాలాపములు	21
8-14- విష్ణువు ఆగమనము	29
8-15- గజేంద్రరక్షణము	33
8-16- గజేంద్రునిపూర్వజన్మకథ	35

8-17- లక్ష్మీనారాయణసంభాషణ.....	37
8-18- గజేంద్రమోక్షణకథాఫలస్పృతి	39
8-19- 5రైవతమనువుచరిత్ర.....	41
8-20- 6చాక్షుసమనువుచరిత్ర.....	42
8-21- సముద్రమథనకథాప్రారంభం.....	42
8-22- సురలుబ్రహ్మ శరణుజొచ్చుట	43
8-23- బ్రహ్మాదులహరిస్తతి.....	45
8-24- విశ్వగుర్భుని ఆవిర్భావము.....	47
8-25- విష్ణుని అనుగ్రహవచనము	50
8-26- సురాసురలున్నహము	52
8-27- మంధరగిరిని తెచ్చుట	54
8-28- సముద్రమథనయత్నము.....	56
8-29- కూర్మావతారము.....	58
8-30- సముద్రమథన వర్ణన.....	60
8-31- కాలకూటవిషముపుట్టుట	62
8-32- శివునిగరళభక్షణకైవేడుట	64
8-33- గరళభక్షణము	69
8-34- సురభి ఆవిర్భావము.....	73
8-35- ఉద్భైశ్రవావిర్భావము	73
8-36- ఐరావతావిర్భావము.....	74
8-37- కల్పవృక్షావిర్భావము	74
8-38- అప్సరావిర్భావము.....	75
8-39- లక్ష్మీదేవి పుట్టుట.....	75

8-40- లక్ష్మీదేవిహరినివరించుట.....	80
8-41- వారుణి ఆవిర్భావము	83
8-42- ధన్వంతర్యామృతజననము	84
8-43- జగన్మోహిని వర్ణన	86
8-44- అమృతము పంచుట	89
8-45- రాహుపుష్పతాంతము	92
8-46- సురాసుర యుద్ధము	94
8-47- బలిప్రతాపము	98
8-48- హరి అసురులశిక్షించుట	100
8-49- జంభాసురుని వృత్తాంతము	103
8-50- నముచివృత్తాంతము	106
8-51- హరిహరసల్లాపాది	110
8-52- జగనమోహిని కథ	113
8-53- 7వైవశ్వతమనువు చరిత్ర	120
8-54- 8సూర్యసావర్ణిమనువుచరిత్ర	121
8-55- 9దక్షసావర్ణిమనువుచరిత్ర	122
8-56- 1బ్రహ్మసావర్ణిమనువుచరిత్ర	123
8-57- 11ధర్మసావర్ణిమనువుచరిత్ర	123
8-58- 12భద్రసావర్ణిమనువుచరిత్ర	124
8-59- 13దేవసావర్ణిమనువుచరిత్ర	124
8-60- 14ఇంద్రసావర్ణిమనువుచరిత్ర	125
8-61- బలియుద్ధయాత్ర	128
8-62- స్వర్గవర్ణనము	130

8-63- దుర్భరదానవప్రతాపము	135
8-64- బృహస్పతిమంత్రాంగము	137
8-65- దీతికశృపులసంభాషణ	138
8-66- పయోభక్షణవ్రతము	142
8-67- వామనుడుగర్భస్థుడగుట	146
8-68- గర్భస్థవామనునిస్తుతించుట	148
8-69- వామనుడవతరించుట	149
8-70- వామనునివిపులసంభాషణ	153
8-71- వామనునిబిక్షాగమనము	154
8-72- వామనుడుయజ్ఞవాతీకచేరుట	155
8-73- వామనునిబిక్షకోరుమనుట	159
8-74- వామునునిసమాధానము	159
8-75- వామనుడుదానమడుగుట	163
8-76- శుక్రబలిసంవాదంబును	166
8-77- బలిదాననిర్ణయము	171
8-78- వామనునికిదానమిచ్చుట	172
8-79- త్రివిక్రమస్ఫురణంబు	176
8-80- దానవులువామనుపైకెళ్ళుట	181
8-81- బలినిబంధించుట	183
8-82- ప్రహ్లాదాగమనము	187
8-83- హిరణ్యగర్భాగమనము	189
8-84- రాక్షసుల సుతలగమనంబు	191
8-85- బలియజ్ఞమువిస్తరించుట	194

8-86- మత్యావతారకథాప్రారంభం.....	198
8-87- మీనావతారుని ఆనతి.....	203
8-88- కల్పాంతవర్ణన.....	205
8-89- గురుపాఠీనవిహరణము.....	206
8-90- కడలిలో నావనుగాచుట.....	207
8-91- ప్రళయావసానవర్ణన.....	210
8-92- మత్యావతారకథాఫలస్పతి.....	211
8-93- పూర్ణి.....	212

పోతన తెలుగు భాగవతము

అష్టమ స్కంధము

8-1- ఉపోద్ఘాతము

8-1-కంద పద్యము

శ్రీమన్నామ! పయోద

శ్వామి! ధరాభృల్లలామ! జగదభిరామా!

రామాజనకామ! మహో

ద్ధామ! గుణస్తోమధామ! దశరథరామా!

8-2-వచనము

మహనీయ గుణగరిష్ఠు లగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిల పురాణ వ్యాఖ్యాన వైఖరీ
సమేతుండైన సూతుం డిట్లనియె; అట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైన పరీక్షిన్నరేంద్రుండు
శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని.

8-2- స్వాయంభువాదిచరిత్ర

8-3-కంద పద్యము

విసఁబడియెను స్వాయంభువ

మనువంశము వర్ణ ధర్మ ముర్యాదలతో

మనుజుల దనుజుల వేల్పుల

జననంబులు స్రష్ట లెల్ల జనియించుటయున్.

8-4-ఉత్పలమాల

ఏ మనుకాలమందు హరి యీశ్వరుఁ డేటికి సంభవించె? నే
మేమి యొనర్చె? నమ్మనువు లే? రతఁ డే క్రియఁ జేయుచున్నవాఁ?
డేమి నటించు మీఁద? గత మెయ్యది? సజ్జనులైనవారు ము
న్నేమిని చెప్పుచుందురు? మునీశ్వర! నా కెఱిగింపవే దయన్.

8-5-వచనము

అనిన శుకుం డీట్లనియె.

8-6-కంద పద్యము

ఈ కల్పంబున మనువులు
ప్రాకటముగ నార్వరైరి పదునలుపురలో;
 లోకముల జనుల పుట్టువు
లాకథితము లయ్యె వరుస నఖిలములు నృపా!

8-3- 1స్వాయంభువమనువుచరిత్ర

8-7-వచనము

ప్రథమ మనువువైన స్వాయంభువునకు నాకూతి దేవహూతు లను నిరువురుఁ
 గూతులు గలరు; వారికి గ్రమంబునఁ గపిల యజ్ఞ నామంబుల లోకంబులకు
 ధర్మజ్ఞాన బోధంబు జేయుకొఱకు హరి పుత్రత్వంబు నొందె; నందుఁ గపిలుని
 చరిత్రంబు మున్నఁ జెప్పంబడియె; యజ్ఞుని చరిత్రంబు చెప్పెద వినుము.

8-8-మత్తేభ విక్రీడితము

శతరూపాపతి గామభోగ విరతిన్ సంత్యక్త భూ భారుడై
సతీయుం దానును గాన కేగి శతవర్షంబుల్ సునందానదిన్
వ్రతీయై యేక పదస్థుడై నియతుడై వాచయమస్ఫూర్తితో

గతదోషుండు తపంబుజేసె భువనఖ్యాతంబుగా భూవరా.

8-9-వచనము

ఇట్లు తపంబు జేయుచు స్వామిభువ మనువు తన మనంబులోన.

8-10-సీస పద్యము

స్మప్తిచే నెవ్వఁడు చేతనపడకుండు?;

స్మప్తి యెవ్వని చేతచే జనించు?

జగములు నిద్రింప జాగరూకత నొంది;

యెవ్వఁడు బ్రహ్మాండ మెటుఁగుచుండు?

నాత్మ కాధారంబు నఖిలంబు నెవ్వఁడొ?;

నెవ్వని నిజధనం బింతవట్టుఁ

బొడగాన రాకుండఁ బొడఁగను? నెవ్వఁడే;

నెవ్వని దృష్టికి నెదురులేదు

8-10.1-ఆటవెలది

జనన వృద్ధి విలయ సంగతిఁ జెందక

యెవ్వఁ డెడపకుండు నెల్ల యెడలఁ?

దన మహత్వ తత్వ సంజ్ఞ నెవ్వఁడు దాన

విశ్వరూపుఁ డనఁగ విస్తరిల్లు?

8-11-వచనము

అని మఱియు "నిరహంకృతుండును నిర్గతబుద్ధుండును నిరాశియుఁ

బరిపూర్ణుండును ననన్య ప్రేరితుండును నృశిక్షాపరుండును నిజమార్గ

సంస్థితుండును నిఖిలధర్మ భావనుండును నైన పరమేశ్వరునకు

నమస్కరించెద" నని యుపనిషదర్థంబులు పలుకుచున్న మనువుం గనుంగొని.

8-12-కంద పద్యము

రక్కసులు దినగఁ గడఁగిన

వెక్కసముగ యజ్ఞనామ విష్ణుఁడు వారిం

జక్కడిచేఁ జక్రధారల

మిక్కుటముగ వేల్పులెల్ల మేలని పొగడన్.

8-13-వచనము

అది ప్రథమ మన్వంతరం బింక ద్వితీయ మన్వంతరంబు వినుము.

8-4- 2స్వారోచిషమనువుచరిత్ర

8-14-సీస పద్యము

స్వారోచిషుం డన సప్తార్చిబిడ్డఁడు; మనువు;

వానికి నా ద్యుమత్సుషేణ

రోచిష్మదాదు లారూఢ పుత్రులు ధాత్రి;

నేలిరి; రోచనుఁ డింద్రుఁ డయ్యె;

అధికులు తుషితాదు లమరు లూర్జస్తంబ;

ముఖ్యు లాఢ్యులు సప్తమునులు నాఁడు;

వేదశిరుం డను విప్రుని దయితకుఁ;

దుపితకుఁ బుత్రుడై తోయజాక్షుఁ

8-14.1-ఆటవెలది

డవతరించెను విభుఁ డన నశీత్యష్ట స

హస్ర మునులు నధికు లయినవారు;

ఘను లనుగ్రహింపఁ గ్రూరకల్పహ్నా

చారి యగుచు నతఁడు సలిపె వ్రతము.

8-15-వచనము

తదనంతరంబ.

8-5- 3ఉత్తమమనువు చరిత్ర

8-16-సీస పద్యము

మనువు మూడవవాడు మనుజేంద్ర! యుత్తముం;
డనఁ బ్రియవ్రతునకు నాత్మజుండు
పాలించె నిల యెల్లఁ బవన స్సంజయ యజ్ఞ;
హోత్రాదు లాతని పుత్రు లధిక
గుణులు; వసిష్ఠుని కొడుకులు ప్రమథాదు;
లైరి సప్తర్షులు; నమరవిభుఁడు
సత్యజిత్తనువాఁడు; సత్యభద్రాద్యులు;
సురలు; ధర్మునికిని సూన్యతకును

8-16.1-ఆటవెలది

బుట్టి సత్యనియతిఁ బురుషోత్తముఁడు సత్య
సేనుఁ డనఁగ దుష్టశీలయుతుల
దనుజ యక్షపతుల దండించె సత్యజి
న్మిత్రుఁ డగుచు జగము మేలనంగ.

8-6- 4తామసమనువు చరిత్ర

8-17-వచనము

చతుర్థమనువు కాల ప్రసంగంబు వివరించెద.

8-18-సీస పద్యము

మానవాధీశ్వర! మనువు నాలవవాఁడు;

తామసుం డనగ నుత్తముని బ్రాత
 పృథ్వీపతులు కేతు వృష నర ఖ్యాత్యాదు;
 లతని పుత్రులు పద్మ రధికబలులు;
 సత్యకహరి వీర సంజ్ఞలు వేల్పులు;
 త్రిశిఖనామమువాడు దేవవిభుడు;
 మునులు జ్యోతిర్వ్యోమ ముఖ్యులు; హరి పుట్టి;
 హరిమేధునకుఁ బ్రీతి హరిణియందు;

8-18.1-ఆటవెలది

గ్రాహబద్ధుఁ డయిన గజరాజు విడిపించి
 ప్రాణభయము వలనఁ బ్రాపి కాచె
 హరి దయాసముద్రుఁ డఖిలలోకేశ్వరుఁ
 డనిన శుకునిఁ జూచి యువనివిభుడు.

8-7- గజేంద్రమోక్షకథాప్రారంభము

8-19-కంద పద్యము

నీరాట వనాటములకుఁ
 బోరాటం బెట్లు కలిగె? బురుషోత్తముచే
 నారాట మెట్లు మానెను
 మోరాటవిలోని భద్ర కుంజరమునకున్.

8-20-కంద పద్యము

మునినాథ! యీ కథాస్థితి
 వినిపింపుము వినఁగ నాకు వేడుక పుట్టెన్;
 వినియెదఁ గర్ణేంద్రియముల

బెను బండువు చేయ మనము; బ్రీతిం బొందన్.

8-21-కంద పద్యము

ఏ కథల యందుఁ బుణ్య

శ్లోకుఁడు హరి చెప్పఁబడును సూరిజనముచే

నా కథలు పుణ్యకథలని

యాకర్ణింపుదురు పెద్ద లతి హర్షమునన్.

8-22-వచనము

ఇవ్విధంబునఁ బ్రాయోపవిష్టుండైన పరీక్షిన్నరేంద్రుండు బాదరాయణి నడిగె" నని చెప్పి సభాసదులైన మునుల నవలోకించి సూతుండు పరమహర్ష సమేతుండై చెప్పె; "నట్లు శుకుండు రాజున కిట్లనియె.

8-8- త్రికూటపర్వతవర్ణన

8-23-సీస పద్యము

రాజేంద్ర! విను సుధారాశిలో నొక పర్వ;

తము త్రికూటం బనఁ దనరుచుండు;

యోజనాయుతమగు నున్నతత్వంబును;

నంతియ వెడలుపు నతిశయిల్లు;

గాంచనాయస్సారకలధౌతమయములై;

మూఁడు శృంగంబులు మొనసియుండు;

దట శృంగబహురత్న ధాతుచిత్రతములై;

దిశలు భూనభములు; దేజరిల్లు;

8-23.1-తేటగీతి

భూరి భూజ లతా కుంజ పుంజములును

మ్రాసిపఱతెంచు సెలయేటి ముత్తములును

మరఁగి తిరిగెడు దివ్యవిమ్రానములును

జఱులఁ గ్రీడించు కిన్నరచయముఁ గలిగి.

8-24-వచనము

అది మఱియును మాతులుంగ లవంగ లుంగ చూత కేతకీ భల్లాత కామ్రాతక
సరళ పనస బదరీ వకుళ వట కుటజ కుంద కురవక కురంటక కోవిదార ఖడ్గార
నారికేళ సింధువార చందన పిచుమంద మందార జంబూ జంబీర మాధవీ
మధూక తాల తక్కోల తమాల హింతాల రసాల సాల ప్రియాళు బిల్వామలక
క్రముక కదంబ కర వీర కదళీ కపిత్థ కాంచన కందరాళ శిరీష శింశు పాశోక పలాశ
నాగ పున్నాగ చంపక శతపత్ర మరువక మల్లికామతల్లికా ప్రముఖ నిరంతర
వసంతసమయ సౌభాగ్య సంపదంకురిత పల్లవిత కోరకిత కుసుమిత ఫలిత లలిత
విటప విటపి వీరున్నివహాలంకృతంబును; మణివాలుకానేక విమల
పులినతరంగిణీ సంగత విచిత్ర విద్రుమలతా మహోద్యాన శుక పిక నికర నిశిత
సమంచిత చంచూపుట నిర్దళిత శాఖిశాఖాంతర పరిపక్వ ఫలరంధ్ర ప్రవర్షిత
రసప్రవాహ బహుళంబును; కనకమయ సలిల కాసార కాంచన కుముద కల్తార
కమల పరిమళ మిళిత కబళాహార సంతతాంగీకార భార పరిశ్రాంత కాంతా
సమాలింగిత కుమార మత్త మధుకర విటసముదయ సమీపసంచార
సముదంచిత శకుంత కలహంస కారండవ జలకుక్కుట చక్రవాక బక బలాక
కోయష్టిక ముఖర జలవిహంగ విసర వివిధ కోలాహల బధిరీ భూత
భూనభోంతరాళంబును; తుహినకరకాంత మరకత కమల రాగ వజ్ర వైడూర్య నీల
గోమేధిక పుష్పరాగ మనోహర కనక కల ధౌత మణిమయానేక శిఖరతట
దరీవిహరమాణ విద్యాధర విబుధ సిద్ధ చారణ గరుడ గంధర్వ కిన్నర కింపురుష
మిథున సంతత సరస సల్లాప సంగీత ప్రసంగ మంగళాయతనంబును; గంధగజ

గవయ గండభేరుండ ఖడ్గ కంఠీరవ శరభ శార్దూల శశ చమర శల్య భల్ల సారంగ
సాలావృక వరాహ మహిష మర్కట మహోరగ మాఝాలాది నిఖిల మృగనాథ
సమూహ సమర సన్నాహ సంరంభ సంచకిత శరణాగత శమన కింకరంబునై
యొప్పు నప్పర్వత సమీపము నందు.

8-25-కంద పద్యము

భీ^{ల్లీ} భిల్ల లులాయక

భల్లుక ఫణి ఖడ్గ గవయ వలిముఖ చమరీ

యి^{ల్లీ} హరి శరభక కిటి

మల్లాద్భుత కాక ఘూక మయమగు నడవిన్.

8-9- త్రికూటమందలీ గజములు

8-26-శార్దూల విక్రీడితము

అన్యలోకన భీకరంబులు జితా^{శా}నేకపానీకముల్

వన్యభంబులు కొన్ని మత్తతనులై వ్రజ్యావిహారాగతో

దన్యత్వంబున భూరి భూధరదరీ ద్వారంబులందుండి సౌ

జన్యక్రీడల నీరుగాలిపడి కా^{సా}రావగాహార్దమై.

8-27-ఆటవెలది

అంధకార మెల్ల నద్రిగుహంతర

వీధులందుఁ బగలు వెఱచి డాఁగి

యెడరు వేచి సంధ్య నినుఁడు వృద్ధత నున్న

వెడలె ననఁగ గుహలు వెడలెఁ గరులు.

8-28-కంద పద్యము

త^లగవు కొండలకైనను

మలగవు సింగములకైన మార్గొను కడిమిం
 గలగవు పిడుగుల కైనను
నిల బలసంపన్న వృత్తి నేనుగు గున్నల్.

8-29-సీస పద్యము

పులుల మొత్తంబులు పొదరిండ్లలోఁ దూఱు;
మైరభల్లూకముల్ గుహలు జొచ్చు;
భూదారములు నేల బొటియలలో డాగు;
హరిదంతముల కేగు హరిణచయము;
మడువులఁ జొరఁబాటు మహిషసంఘంబులు;
గండశైలంబులఁ గపులు ప్రాఁకు;
వల్మీకములు జొచ్చు వనభుజంగంబులు;
నీలకంఠంబులు నిగి కెగయు;

8-29.1-తేటగీతి

వెఱచి చమరీమృగంబులు విసరు వాల
చామరంబుల విహరణశ్రమము వాయ
భయదపరిహేల విహరించు భద్రకరుల
గాలివాఱిన మాత్రాన జాలిఁ బొంది.

8-30-కంద పద్యము

మదగజ దానామోదముఁ
గడలని తమకములఁ ద్రావి కడుపులు నిండం
 బొదలుచుఁ దుమ్మెదకొదమల
కడుపులు జం జమ్మటంచు గానము చేసెన్.

8-31-కంద పద్యము

తేటి యొకటి యొరు ప్రయకును
మాటికి మాటికిని నాగ మదజల గంధం
బేటి కని తన్నుఁ బొందెడి
బోటికి నందిచ్చు నిండు బోటు దనమునన్.

8-32-కంద పద్యము

అంగీకృత రంగన్నా
తంగీ మదగంధ మగుచు దద్దయు వేడ్కన్
సంగీత విశేషంబుల
భృంగీగణ మొప్పె వ్రానుపట్టడి మాడ్కిన్.

8-33-కంద పద్యము

వల్లభలు పాటి మునుపడ
వల్లభ మని ముసరి రేని వారణదానం
బొల్లక మధుకరవల్లభు
లుల్లంబులఁ బొందిరెల్ల యుల్లాసంబుల్.

8-34-వచనము

అప్పుడు.

8-35-మత్తేభ విక్రీడితము

కలభంబుల్ చెరలాడుఁ బల్వలము లాప్తాణించి మట్టాడుచున్
ఫలభూజంబులు రాయుచుం జివురు జొంపంబుల్ వడిన్ మేయుచుం
బులులం గాఱెనుపోతులన్ మృగములం బోనక శిక్షించుచుం
గొలఁకుల్ జొచ్చి కలంచుచున్ గిరులపై గొబ్బిళ్ళు గోరాడుచున్.

8-36-కంద పద్యము

తొండంబుల మదజలవృత

గండంబులఁ గుంభములను ఘట్టన చేయం

గొండలుదల క్రిందై పడు

బెండుపడున్ దిశలు చూచి బెగడున్ జగముల్.

8-10- గజేంద్రుని వర్ణన

8-37-కంద పద్యము

ఎక్కడఁ జూచిన లెక్కకు

నెక్కువ యై యడవి నడచు నిభయూధముల్

నొక్క కరినాథుఁ డెడతెగి

చిక్క నొక కరేణుకోటి సేవింపంగన్.

8-38-వచనము

ఇట్లు వెనుక ముందట నుభయ పార్శ్వంబులఁ దృపార్థితంబులై యరుగుదెంచు
నేనుంగు గములం గానక తెఱంగుదప్పి తొలంగుడుపడి యీశ్వరాయత్తంబైన
చిత్తంబు సంవిత్తంబు గాకుండుటంజేసి తానును దన కరేణుసమూహంబును
నొక్కతెరువై పోవుచు.

8-39-సీస పద్యము

పల్వలంబుల లేత పచ్చిక మచ్చిక;

జెలుల కందిచ్చు నచ్చికము లేక;

నివురుజొంపములఁ గ్రొవ్వెలయు పూగొమ్ములఁ;

బ్రాణవల్లభలకుఁ బాలువెట్టు;

ఘనదానశీతల కర్ణతాళంబుల;

దయితల చెమటార్పుఁ దనువు లరసి;
 మృదువుగాఁ గొమ్ముల మెల్లన గళములు;
 నివురుచుఁ బ్రేమతో నెఱపు వలపు;

8-39.1-తేటగీతి

సిఱుదు చక్కట్ల డగ్గటి ప్రేమతోడ
 డాసి మూర్ఖుని దివికిఁ దొండంబు జాచు
 వెద వివేకించుఁ గ్రీడించు విశ్రమించు
 మత్తమాతంగ మల్లంబు మహిమతోడ.

8-40-సీస పద్యము

తన కుంభముల పూర్ణతకు డిగ్గి యువతుల;
 కుచములు పయ్యెదకొంగు లీగఁ;
 దన యానగంభీరతకుఁ జాల కబలల;
 యానంబు లందెల నండగొనగఁ;
 దన కరశ్రీఁ గని తలఁకి బాలల చిఱు;
 దొడలు మేఖలదీప్తిఁ దోడు పిలువఁ;
 దన దంతరుచికోటి తరుణుల నగవులు;
 ముఖచంద్ర దీప్తుల ముసుగు దిగువఁ;

8-40.1-తేటగీతి

దనదు లావణ్యరూపంబుఁదలచి చూడ
 నంజనాభ్రము కపిలాది హరిదిభేంద్ర
 దయిత లందఱుఁ దనవెంటఁ దగిలినడవఁ;
 గుంభివిభుఁ డొప్పెనొప్పుల కుప్ప బోలె.

8-41-వచనము

మఱియు నానాగహన విహరణ మహిమతో మదగజేంద్రంబు మార్గంబుఁ దప్పి
పిపాసాపరాయత్త చిత్తంబున మత్తకరేణువుల మొత్తంబునుం దానునుం జని
చని.

8-42-మత్తేభ విక్రీడితము

అటఁ గాంచెం గరిణీవిభుండు నవపుల్టాంభోజకల్హారమున్
నటదొందిందిర వారముం గమర మీనగ్రాహ దుర్వారమున్
వట హింతాల రసాల సాల సుమనో వల్లీకుటీరముం
జటలోద్ధూత మరాళ చక్ర బక సంచారంబుఁ గాసారమున్.

8-11- గజేంద్రుని కొలను ప్రవేశము

8-43-వచనము

ఇట్లనన్య పురుష సంచారంబై నిష్కళంకంబైన యప్పంకజాకరంబుఁ బొడగని.

8-44-సీస పద్యము

తోయజగంధంబుఁ దోగిన చల్లని;
మెల్లని గాడ్పుల మేను లలరఁ
గమల నాళాహార విమలవాక్యలహంస;
రవములు చెవుల పండువులు చేయ
పుల్లదొందీవరాంభోరుహ మోదంబు;
పూణరంధ్రంబుల గారవింప
నిర్మల కల్లోల నిర్గతాసారంబు;
వదన గహ్వరముల వాడు దీర్ప

8-44.1-తేటగీతి

త్రిజగ దభినవ సౌభాగ్య దీప్తమైన
విభవ మీక్షణములకును విందు చేయ
నరిగి పంచేంద్రియవ్యవహారములను
మఱచి మత్తేభయూథంబు మడుగుజొచ్చె.

8-45-కంద పద్యము

తొండంబులఁ బూరించుచు
గండంబులఁ జల్లుకొనుచు గళగళరవముల్
మెండుకొన వలుదకడుపులు
నిండన్ వేదండకోటి నీటిం ద్రావెన్.

8-46-వచనము

అప్పుడు.

8-47-మత్తేభ విక్రీడితము

ఇభలోకేంద్రుడు హస్తరంధ్రముల నీరెక్కించి పూరించి చం
డభ మార్గంబున కెత్తి నిక్కి వడి నుడ్డాడించి పింజింప నా
రభటిన్ నీరములోనఁ బెల్లెగసి నక్తగ్రాహ పారీనముల్
నభమం దాడెడు మీన కర్కటము లన్నట్టిన్ సురల్ మ్రాన్పడన్.

8-48-వచనము

మఱియు నగ్గజేంద్రంబు నిరర్గళవిహారంబున.

8-49-సీస పద్యము

కరిణీకరోజ్ఞిత కంకణచ్ఛటఁ దోగి;
సెలయేటి నీలాద్రి చెలువుఁ దెగడు

హస్తినీ హస్త విన్యస్త పద్మంబుల;
 వేయిగన్నులవాని వెరవు చూపుఁ
 గలభసముత్కీర్ణ కల్హార రజమునఁ;
 గనకాచలేంద్రంబు ఘనతఁ దాల్చు
 గుంజరీ పరిచిత కుముద కాండంబుల;
 పుణిరాజ మండన ప్రభ వహించు

8-49.1-ఆటవెలది

మదకరేణు ముక్త మౌక్తిక శుక్తుల
 మెఱుగుమొగిలుతోడ మేలమాడు
 నెదురులేని గరిమ నిభరాజ మల్లంబు
 వనజగేహకేళి వ్రాలునపుడు.

8-50-వచనము

మఱియు నా సరోవరలక్ష్మి మదగజేంద్ర వివిధ విహారవ్యాకులిత నూతన
 లక్ష్మీవిభవయై యనంగ విద్యానిరూఢ పల్లవ ప్రబంధపరికంపిత శరీరాలంకార
 యగు కుసుమ కోమలియునుం బోలె వ్యాకీర్ణ చికుర మత్తమధుకర నికరయు;
 విగతరస వదనకమలయు; నిజస్థాన చలిత కుచరథాంగయుగళయు; లంపటిత
 జఘనపులినతలయునై యుండె; అంత.

8-12- కరిమకరులయుద్ధము

8-51-సీస పద్యము

భుగభుగాయితభూరి బుద్బుదచ్చటలతోఁ;
 గదలుచు దివికి భంగంబు లెగయ;
 భువన భయంకరప్రాత్కార రవమున;

మోరనక్రగ్రాహకోటి బెగడ;
వాలవిక్షేప దుర్వార ఝంఝూనిల;
వశమున ఘమఘమావర్త మడరఁ;
గల్లోలజాల సంఘుట్టనంబులఁ దటీ;
తరులమూలంబులై ధరణిఁ గూల;

8-51.1-తేటగీతి

సరసిలోనుండి పొడగని సంభ్రమించి
యుదరి కుప్పించి లంఘించి హుంకరించి
భానుఁ గబళించి పట్టు స్వర్ణానుపగిది
నొక్క మకరేంద్రుఁ డిభరాజు నొడిసిపట్టె.

8-52-కంద పద్యము

వడిఁ దప్పించి కరీంద్రుఁడు
నిడుదకరం బెత్తి వ్రేయ నీరాటంబుం
 బొడ వడఁగినట్లు జలముల
బడి కడువడిఁ బట్టెఁ బూర్వప్రదయుగళంబున్.

8-53-చంపకమాల

పదములఁ బట్టినం దలకుబా టొకయింతయు లేక శూరతన్
మదగజవల్లభుండు ధృతిమంతుఁడు దంతయుగాంత ఘట్టనం
జెదరఁగఁ జిమ్మె నమ్మకరిచిప్పలు పాదులు దప్పనొప్పఱన్
వదలి జలగ్రహంబు కరివాలముమూలముఁ జీరెఁ గోరులన్.

8-54-కంద పద్యము

కరిఁ దిగుచు మకరి సరసికిఁ

గరి దరికిని మకరి; దిగుచు గరకరి బెరయన్

గరికి మకరి మకరికి; గరి

భర మనుచును నతల కుతల భటు లరుదు పడన్.

8-55-వచనము

ఇట్లు కరిమకరంబులు రెండును నొండొండ సముద్ధండదండంబులై తలపడి నిఖిల
లోకాలోకన భీకరంబులై; యన్యోన్య విజయశ్రీ వశీకరంబులై; సంక్షోభిత
కమలాకరంబులై; హరి హరియును; గిరి గిరియునుం దాకి పిఱుతివియక
పెనంగు తెఱంగన నీరాటం బయిన పోరాటంబునం బట్టుచు వెలికి లోనికిం
దిగుచుచు; గొలంకు గలంకంబొంద; గడువడి నిట్టట్టుబడి తడఁబడక
బుడబుడానుకారంబులై బుగులు బుగు ల్లను చప్పుళ్ళతో నురువులు; గట్టుచు
జలంబు లుప్పరం బెగయం జప్పరించుచు; దప్పక వదనగహ్వరంబుల
నప్పళించుచు నిశితనితాంత దురంతదంత కుంతలంబుల నింతింతలు తునియ
లయి నెప్పళంబునం బునుక చిప్పలు; గుదుళ్ళు; దప్పి రక్తంబులు; గ్రమ్ముదేర
హుమ్మని యొక్కుమ్మడిం జిమ్ముచు నితరేతర సమాకర్షణంబులం గదలక
పదంబుల మొదలిపట్టు వదలక కుదురై వర్తించుచు బరిభ్రమణ వేగంబున
జలంబులం దిరుగుచు మకర కమర కర్కట గండక మండూకాది సలీల
నిలయంబుల ప్రాణంబులు క్షీణంబులుగా నొండొంటిం దాకు రభసంబున
నిక్కలుబడ మ్రక్కంద్రొక్కుచు మెండుచెడి బెండుపడి నాచు గుల్లచిప్ప
తండంబుల; బరస్పర తాడనంబులకు నడ్డంబుగా నొడ్డుచు నేలమాసగోనక
గెలుపు దలంపులు బెట్టిదంబులై రెట్టింప నహోరాత్రంబులుం బోలె; గ్రమక్రమ
విజృంభమాణంబులై బహుకాల కలహ విహారంబులయి నిగ్గత నిద్రాహారంబులై
యవక్రపరాక్రమ ఘోరంబులై పోరుచున్న సమయంబున.

8-56-కంద పద్యము

జవమును జలమును బలమును

వివిధములుగఁ బోరు కరటివీరతకు భువిన్

దివి మకర మీన కర్కట

నివహము లొక్కటన మిత్రనిలయముఁ బొందెన్.

8-57-శార్దూల విక్రీడితము

అటోపంబునఁ జిమ్ము టొమ్మగల వజ్రాభీల దంతంబులం

దాటించున్ మెడఁ జుట్టిపట్టి హరి దోర్తండాభ శుండాహతిన్

నీటన్ మాటికిమాటికిం దిగువగా నీరాటమున్ నీటి పో

రాటన్నోటమిపాటుఁ జూపుట కరణ్యాటంబు వాచాటమై.

8-58-వచనము

అప్పుడు.

8-59-ఆటవెలది

మకరితోడఁ బోరు మాతంగవిభుని నొ

క్కరుని డించి పోవఁ గాళ్ళు రాక

గోరి చూచు చుండఁ గుంజరీయూథంబు

మగలు దగులుఁ గారె మగువలకును.

8-60-వచనము

అంత.

8-61-ఆటవెలది

జీవనంబు దనకు జీవనంబై యుంట

నలవుఁ జలము నంతకంత కెక్కి

మకరమొప్పె డస్సి మత్తేభమల్లంబు
బహుళపక్ష శీతభాను పగిది.

8-62-మత్తేభ విక్రీడితము

ఉఱుకుం గుంభయుగంబుపై హరి క్రియన్ హుమ్మంచు; బాదంబులం
నెఱయం గంఠము వెన్నుదన్ను; నెగయున్ హేలాగతిన్; వాలముం
జఱచుం నుగ్గుగఁదాకు ముంచు మునుగుం శల్యంబులుందంతముల్
విఱుగన్ ప్రేయుచు; బొంచిపొంచి కదియున్ వేదండ యూధోత్తమున్.

8-63-మత్తేభ విక్రీడితము

పొడగానం బడకుండ డాగు వెలికిం బోవంగ దా నడ్డమై
పొడచూపుం జరణంబులం బెనగొనున్ పో రాక రా రాక బె
గ్గడిలం గూలగ దాచు లేచుతటి నుద్ధాటించు లంఘించు; బ
ల్విడి; జీరుం దలగున్ మలంగు నొడియన్ వేధించు; గ్రోధించుచున్.

8-64-వచనము

ఇట్లు విస్మితనక్రచక్రంబయి నిర్వక్రవిక్రమంబున నల్పహృదయజ్ఞాన దీపంబు
నతిక్రమించు మహా మాయాంధకారంబునుంబోలె నంతకంతకు నుత్సాహ
కలహసన్నాహ బహువిధ జలావగాహం బయిన గ్రాహంబు మహాసాహసంబున.

8-65-శార్దూల విక్రీడితము

పాదద్వంద్వము నేలమోపి పవనున్ బంధించి పంచేంద్రియో
న్మాదంబుం బరిమార్చి బుద్ధిలతకున్ మాటాకు హత్తించి ని
ష్ఠేదబ్రహ్మపదావలంబనరతిం గ్రీడించు యోగీంద్రు మ
ర్యాదన్ నక్రము విక్రమించె; గరిపాదాక్రాంతనిర్వక్రమై.

8-66-ఆటవెలది

వనగజంబు నెగచు వనచారిఁ బొడగని
వనగజంబ కాన వజ్రగజము
వెల్ల నై సురేంద్రు వేచి సుధాంధులు
పట్టఁ బట్టనీక బయలు ప్రాకె.

8-67-ఉత్పలమాల

ఊహ గలంగి జీవనపుటోలమునం బడి పోరుచున్ మహా
మోహలతా నిబద్ధపదమున్ విడిపించుకొనంగ లేక సు
దేహముఁ బొందు దేహి క్రియ దీనదశన్ గజ ముండె భీషణ
గ్రాహ దురంత దంత పరిఘట్టిత పాదఖుర్రాగ్ర శల్యమై.

8-68-వచనము

ఇవ్వెదంబున.

8-69-కంద పద్యము

అలయక నొలయక వేసట
నొలయకఁ గరి మకరితోడ నుద్దండత రా
త్రులు సంధ్యలు దివసంబులు
సలిపిం బో రొక్క వేయి సంవత్సరముల్.

8-13- గజేంద్రుని దీనాలాపములు

8-70-మత్తేభ విక్రీడితము

పృథుశక్తిన్ గజ మా జలగ్రహముతోఁ బ్రేక్షేండ్లు పోరాడి సు
శిథిలంబై తన లావు వైరిబలముం జింతించి మిథ్యామనో
రథమిం కేటికి? దీని గెల్వ సరి పోరం జాలరా దంచు స

వృథమై యిట్లనుఁ బూర్వపుణ్యఫల దివ్యజ్ఞాన సంపత్తితోన్.

8-71-శార్దూల విక్రీడితము

ఏ రూపంబున దీని గెల్తు? నిటమీ దేవేల్పుఁ జింతింతు? నె
వ్వారిం జీరుదు? నెవ్వరడ్లు? మిఁక నివ్వారిప్రచారోత్తమున్
వారింపం దగువార లెవ్వ? రఖిలవ్వాపారపారాయణుల్
లేరే? మ్రొక్కెద దిక్కుమాలిన మొఱులింపం బ్రపుణ్యాత్మకుల్.

8-72-శార్దూల విక్రీడితము

నానానేకపయూధముల్ వనములో నం బెద్దకాలంబు స
న్మానింపన్ దశలక్షకోటి కరిణీనాధుండనై యుండి మ
ద్దానాంభః పరిపుష్ట చందన లతాంతచ్ఛాయలం దుండ లే
కీ నీరాశ నిటల వచ్చితి? భయం బెట్లోకదే యీశ్వరా!

8-73-ఉత్పలమాల

ఎవ్వనిచే జనించు జగ; మెవ్వని లోపల నుండు లీనమై;
యెవ్వని యందు డిందు; బరమేశ్వరుఁ డెవ్వఁడు; మూలకారణం
బెవ్వ; డనాదిమధ్యలయుఁ డెవ్వఁడు; సర్వముఁ దానయైనవాఁ
డెవ్వఁడు; వాని నాత్మభవు నీశ్వరు నే శరణంబు వేడెదన్.

8-74-కంద పద్యము

ఒకపరి జగములు వెలినిడి
యొకపరి లోపలికిఁ గొనుచు నుభయముఁ దానై
సకలార్థ సాక్షి యగు న
య్యకలంకుని నాత్మమూలు నర్థిఁ దలంతున్.

8-75-కంద పద్యము

లోకంబులు లోకేశులు

లోకస్థులుఁ దెగినఁ దుది నలోకం బగు పెం

జీకటి కవ్వల నెవ్వం

డే కాకృతి వెలుగు నతని నే సేవించున్.

8-76-కంద పద్యము

నర్తకుని భంగిఁ బెక్కుగు

మూర్తులతో నెవ్వఁ డాడు? మునులు దివిజులుం

గీర్తింప నేర? రెవ్వని

వర్తన మొరు లెఱుగ? రట్టివాని నుతించున్.

8-77-ఆటవెలది

ముక్తసంగులైన మునులు దిదృక్షులు

సర్వభూత హితులు సాధుచిత్తు

లసదృశవ్రతాఢ్యలై కొల్తు రెవ్వని

దివ్యపదము వాడు దిక్కు నాకు.

8-78-సీస పద్యము

భవము దోషంబు రూపంబుఁ గర్మంబు నా;

హ్్వాయమును గుణము లెవ్వునికి లేక

జగములఁ గలిగించు సమయించు కొఱకునై;

నిజమాయ నెవ్వఁ డిన్నియునుఁ దాల్చు

నా పరేశునకు ననంతశక్తికి బ్రహ్మ;

కిద్ధరూపికి రూపహీనునకునుఁ

జితచారునికి సాక్షికి నాత్మరుచికిని;
బరమాత్మునకుఁ బరబ్రహ్మమునకు

8-78.1-ఆటవెలది

మాటలను నెఱుకల మనములఁ జేరంగఁ
గాని శుచికి సత్త్వగమ్యుఁ డగుచు
నిపుణుఁ డైనవాని నిష్కర్మతకు మెచ్చు
వాని కే నొనర్తు వందనములు.

8-79-సీస పద్యము

శాంతున కపవర్గ సౌఖ్య సంవేదికి;
నిర్వాణ భర్తకు నిర్విశేషు
నకు; ఘోరునకు గూఢనకు గుణధర్మికి;
సౌమ్యున కధిక విజ్ఞాన మయున
కఖిలేంద్రియద్రష్ట కద్యక్షునకు బహు;
క్షేత్రజ్ఞునకు దయాసింధుమతికి
మూలప్రకృతి కాత్మ మూలున కఖిలేంద్రి;
యజ్ఞాపకునకు దుఃఖాంత కృతికి

8-79.1-ఆటవెలది

నెటి నసత్య మనెడి నీడతో వెలుగుచు
నుండు నెక్కటికి మహోత్తరునకు
నిఖిలకారణునకు నిష్కారణునకు న
మస్కరింతు నన్ను మనుచు కొఱకు.

8-80-కంద పద్యము

యోగిగ్ని దగ్ధకర్ములు

యోగీశ్వరు లే మహాత్ము నొం డెఱుగక స

ద్యోగ విభాసిత మనముల

బాగుగ వీక్షింతు రట్టి పరము భజింతున్.

8-81-సీస పద్యము

సర్వాగమామ్నాయ జలధికి నపవర్గ;

మయునికి నుత్తమ మందిరునకు

సకలగుణారణిచ్చన్న బోధాగ్నికి;

దనయంత రాజిల్లు ధన్యమతికి

గుణలయోద్ధీపిత గురు మానసునకు సం;

వర్జితకర్మనిర్వర్జితునకు

దిశ లేని నా బోటి పశువుల పాపంబు;

లడచువానికి సమస్తాంతరాత్ముఁ

8-81.1-ఆటవెలది

డై వెలుంగువాని కచ్చిన్నునకు భగ

వంతునకుఁ దనూజ పశు నివేశ

దారసక్తు లయినవారి కందఁగరాని

వాని కాచరింతు వందనములు.

8-82-వచనము

మఱియును.

8-83-సీస పద్యము

వరధర్మకామార్థ వర్జితకాములై;

విబుధు లెవ్వని సేవించి యిష్ట
గతిఁ బొందుదురు? చేరి కాంక్షించువారి క;
వ్యయ దేహ మిచ్చు నెవ్వాడు కరుణ?
ముక్తాత్ము లెవ్వని మునుకొని చింతింతు?;
రానందవార్ధి మగ్నాంతరంగు
లేకాంతు లెవ్వని నేమియు గోరక;
భద్రచరిత్రంబుఁ బాడుచుందు?

8-83.1-ఆటవెలది

రా మహేశు నాద్యు నవ్యక్తు నధ్యాత్మ
యోగగమ్యుఁ బూర్ణు నున్నతాత్ము
బ్రహ్మమయిన వానిఁ బరుని నతీంద్రియు
నీశు స్థూలు సూక్ష్మ నే భజింతు.

8-84-వచనము

అని మఱియు నిట్లని వితర్కించె.

8-85-సీస పద్యము

పావకుండర్చుల భానుండు దీప్తుల;
నెబ్బంగి నిగిడింతు రెట్ల డంతు
రాక్రియ నాత్మకరావళిచేత బ్ర;
హ్మదుల వేల్పుల నఖిలజంతు
గణముల జగముల ఘన నామ రూప భే;
దములతో మెఱయించి తగ నడంచు
నెవ్వడు మనము బుద్ధీంద్రియంబులుఁ దాన;

యై గుణ సంప్రవాహంబు నెఱపు

8-85.1-తేటగీతి

స్త్రీ నపుంసక పురుష మూర్తియునుఁ గాక

తిర్య గమర నరాది మూర్తియునుఁ గాక

కర్మ గుణ భేద స దసత్ప్రకాశిఁ గాక

వెనుక నన్నియుఁ దా నగు విభుఁ దలంతు.

8-86-కంద పద్యము

కలఁ డందురు దీనుల యెడఁ

గలఁ డందురు పరమయోగి గణముల పాలం

గలఁ డందు రన్నిదిశలను

గలఁడు కలం డనెడి వాడు గలఁడో లేడో?

8-87-సీస పద్యము

కలుగఁడే నాపాలికలిమి సందేహింపఁ;

గలిమిలేములు లేకఁ గలుగువాడు?

నా కడ్డపడ రాఁడె నలి నసాధువులచేఁ;

బడిన సాధుల కడ్డపడెడువాడు?

చూడఁడే నా పాటుఁ జూపులఁ జూడకఁ;

జూచువారలఁ గృపఁ జూచువాడు?

లీలతో నా మొఱాలింపఁడే మొఱుగులఁ;

మొఱ లెఱుంగుచుఁ దన్ను మొఱుగువాడు?

8-87.1-తేటగీతి

అఖిల రూపముల్ దనరూప మైనవాడు

అదిమధ్యాంతములు లేక యడరువాఁడు
 భక్తజనముల దీనుల పాలివాఁడు
వినఁడె? చూడఁడె? తలఁపఁడె? వేగ రాఁడె?

8-88-కంద పద్యము

విశ్వకరు విశ్వదూరుని
విశ్వాత్ముని విశ్వవేద్యు విశ్వు నవిశ్వున్
 శాశ్వతు నజు బ్రహ్మప్రభు
నీశ్వరునిం బరమపురుషు నే భజియింతున్.

8-89-వచనము

అని పలికి తన మనంబున నగ్గజేంద్రుం డీశ్వర సన్నిధానంబు కల్పించుకొని
 యిట్లనియె.

8-90-శార్దూల విక్రీడితము

లా వొక్కింతయు లేదు; దైర్యము విలోలంబయ్యె; బ్రాణంబులున్
రావుల్ దప్పెను; మూర్ఛ వచ్చె; దనువున్ డస్సెన్; శ్రమంబయ్యెడిన్;
నీవే తప్పు నితఃపరం బెఱుగ; మన్నింపందగున్ దీనునిన్;
రావే! యీశ్వర! కావవే వరద! సంరక్షింపు భద్రాత్మకా!

8-91-కంద పద్యము

విను దఁట జీవుల మాటలు
చను దఁట చనరానిచోట్ల శరణార్థుల కో
 యను దఁట పిలిచిన సర్వముఁ
గను దఁట సందేహ మయ్యెఁ గరుణావార్ధి!

8-92-ఉత్పలమాల

ఓ! కమలాప్త! యో! వరద! యో! ప్రతిపక్షవిపక్షదూర! కు
య్యో! కవియోగివంద్య! సుగుణోత్తమ! యో! శరణాగతామరా
నోకహ! యో! మునీశ్వర మనోహర! యో! విమలప్రభావ! రా
వే కరుణింపవే తలపవే శరణార్థిని నన్నుగావవే.

8-93-వచనము

అని పలికి మఱియు నరక్షిత రక్షకుండైన యీశ్వరుం డాపన్నుడైన నన్నుఁ
 గాచుఁ గాక యని నింగి నిక్కి చూచుచు నిట్టూర్పులు నిగడించుచు బయ
 లాలకించుచు నగ్గజేంధ్రుండు మొఱచేయుచున్న సమయంబున.

8-14- విష్ణువు ఆగమనము

8-94-ఆటవెలది

విశ్వమయత లేమి వినియు నూరక యుండి
రంబుజాసనాదు లడ్డపడక
విశ్వమయుఁడు విభుఁడు విష్ణుండు జిష్ణుండు
భక్తియుతున కడ్డపడఁ దలంచె.

8-95-మత్తేభ విక్రీడితము

అల వైకుంఠపురంబులో నగరిలో నా మూల సౌధంబు దా
పల మందారవనాంతరామృత సరః ప్రాంతేందు కాంతోపలో
త్పల పర్యంక రమావినోది యగు నాపన్నప్రసన్నుండు వి
హ్వాల నాగేంద్రము పాహిపాహి యనఁ గుయ్యాలించి సంరంభియై.

8-96-మత్తేభ విక్రీడితము

సిరికిం జెప్పఁడు; శంఖ చక్ర యుగముం జేదోయి సంధింపఁ; డే

పరివారంబునుఁ జీరఁ' డబ్రగపతిం బన్నింపఁ' డాకర్ణికాం
తర ధమ్మిల్లముఁ జక్క నొత్తఁడు; వివాదప్రోత్థితశ్రీకుచో
పరిచేలాంచలమైన వీడఁడు గజప్రాణావనోత్సాహియై.

8-97-వచనము

ఇట్లు భక్తజనపాలన పరాయణుండును; నిఖిల జంతు హృదయారవింద సదన
 సంస్థితుండును నగు నారాయణుండు కరికులేంద్ర విజ్ఞాపిత నానావిధ
 దీనాలాపంబు లాకర్ణించి; లక్ష్మీకాంతా వినోదంబులం దగులు చాలించి;
 సంభ్రమించి దిశలు నిరీక్షించి; గజేంద్రరక్షాపరత్వంబు నంగీకరించి; నిజపరికరంబు
 మరల నవధరించి గగనంబున కుద్గమించి వేంచేయు నప్పుడు.

8-98-మత్తేభ విక్రీడితము

తనవెంటన్ సిరి; లచ్చివెంట నవరోదవ్రాతమున్; దాని వె
న్మనుఁ బక్షిండుఁడు; వాని పొంతను ధనుఃక్రామదాకీ శంఖ చ
క్రనికాయంబును; నారదుండు; ధ్వజినీక్రాతుండు రా వచ్చి రో
య్యన వైకుంఠపురంబునం గలుగువా రాబాలగోపాలమున్.

8-99-వచనము

తదనంతరంబ ముఖారవింద మకరందబిందు సందోహ పరిష్కందమానానందేం
 దిందిరయగు నయ్యుందిరాదేవి గోవింద కరారవింద సమాకృష్టమాణ
 సంవ్యానచేలాంచల యై పోవుచు.

8-100-మత్తేభ విక్రీడితము

తన వేంచేయు పదంబుఁ బేర్కొనఁ; డనాదస్త్రీ జనాలాపముల్
వినెనో? మ్రుచ్చులు మ్రుచ్చులించిరో ఖలుల్ వేదప్రపంచంబులన్?
దనుజానీకము దేవతానగరిపై దండెత్తెనో? భక్తులం

గని చక్రాయుధుఁ డేఁడి చూపుఁ డని ధిక్క్కారించిరో? దుర్జనుల్.

8-101-వచనము

అని వితర్కించుచు.

8-102-శార్దూల విక్రీడితము

తాటంకాచలనంబుతో; భుజనటద్ధమ్మిల్లబంధంబుతో;
శాటీముక్త కుచంబుతో; నదృఢచంచత్కాంచితో; శీర్ణలా
లాటాలేపముతో; మనోహరకరాలగ్నోత్తరీయంబుతో;
గోటీందుప్రభతో; నురోజభర సంక్చద్విలగ్నంబుతోన్.

8-103-కంద పద్యము

అడిగెద నని కడువడిఁ జను
నడిగినఁ దను మగుడ నుడుగఁ డని నడ యుడుగున్
 వెడవెడ సిడిముడి తడఁబడ
నడు గిడు; నడుగిడదు జడిమ నడు గిడునెడలన్.

8-104-సీస పద్యము

నిటలాలకము లంట నివుర జంజమ్మని;
ముఖసరోజము నిండ ముసురుఁ దేంట్లు;
నళులఁ జోపఁగఁ జిల్క లల్ల నల్లన చేరి;
యోష్ఠభింబద్యుతు లోడియ నుటుకు;
శుకములఁ దోలఁ జక్షుర్మీనములకు మం;
దాకినీ పాతీనలోక మెసఁగు;
మీన పంక్తుల దాట మెయిదీగతో రాయ;
శంపాలతలు మింట సరణిఁ గట్టు;

8-104.1-ఆటవెలది

శంపలను జయింపఁ జక్రవాకంబులుఁ
గుచయుగంబుఁ దాఁకి క్రొవ్వుజూపు;
మెలఁత మొగిలు పిఱిఁది మెఱుఁగుఁదీవయుఁ బోలె
జలదవర్ణ వెనుకఁ జనెడునపుడు.

8-105-మత్తేభ విక్రీడితము

వినువీధిన్ జనుదేరఁ గాంచి రమరుల్ విష్ణున్ సురారాతి జీ
వనసంపత్తి నిరాకరిష్టుఁ గరుణావర్దిష్టుఁ యోగీంద్ర హృ
ద్వనవర్దిష్టు సహిష్టు భక్తజనబృందప్రాభవాలంకరి
ష్టు నవోడ్డొల్ల సదించిరా పరిచరిష్టున్ జిష్టు రోచిష్టునిన్.

8-106-వచనము

ఇట్లు పొడగని.

8-107-మత్తేభ విక్రీడితము

చనుదెంచెన్ ఘనుఁ డల్లవాఁడె; హరి పజ్జం గంటిరే లక్ష్మి? శం
ఖ నినాదం బదె; చక్ర మల్లదె; భుజంగధ్వంసీయున్ వాఁడె; క్ర
న్నన యేతెంచె నటంచు వేల్పులు నమోనారాయణాయేతి ని
స్వసులై మ్రొక్కిరి మింట హస్తీదురవస్తావక్రికిం జక్రికిన్.

8-108-వచనము

అయ్యవసరంబునఁ గుంజరేంద్రపాలన పారవశ్యంబున దేవతానమస్కారంబు
లంగీకరింపక మనస్సమానసంచారుండై పోయిపోయి కొంతదూరంబున
శిశుమారచక్రంబునుం బోలె గురుమకరకుళీర మీనమిథునంబై; కిన్నరేంద్రుని
భాండాగారంబునుంబోలె స్వచ్ఛ మకరకచ్చపంబై; భాగ్యవంతుని

భాగధేయంబునుంబోలె సరాగ జీవనంబై; వైకుంఠపురంబునుంబోలె శంఖచక్ర
కమలాలంకృతంబై; సంసార చక్రంబునుంబోలె ద్వంద్వసంకుల పంక సంకీర్ణంబై
యొప్పు నప్పంకజాకరంబుఁ బొడగని.

8-15- గజేంద్రరక్షణము

8-109-మత్తేభ విక్రీడితము

కరుణాసింధుఁడు శౌరి వారిచరమున్ ఖండింపఁగాఁ బంపె స
త్వరితాకంపిత భూమిచక్రము మహోద్యద్విస్ఫులింగచ్ఛటా
పరిభూతాంబర శుక్రమున్ బహువిధబ్రహ్మాండభాండచ్ఛటాం
తరనిర్వక్రముఁ బాలితాఖిల సుధాందశ్చక్రముం జక్రమున్.

8-110-వచనము

ఇట్లు పంచిన.

8-111-శార్దూల విక్రీడితము

అంభోజాకరమధ్య నూతన నలిన్ద్రాలింగనక్రీడనా
రంభుం డైన వెలుంగుఱ్ఱేని చెలువారన్ వచ్చి నీటన్ గుభుల్
గుంభద్ధానముతోఁ గొలంకును కలంకం బొందగా జొచ్చి దు
ష్టాంభోవర్తి వసించు చక్కటికి డాయంబోయి హృద్వేగమై.

8-112-శార్దూల విక్రీడితము

భీమంబై తలఁ ద్రుంచి ప్రాణములఁ బాపం జక్రమా శుక్రియన్
హేమక్లాధర దేహముం జకితవన్ద్రభేంద్ర సందోహముం
గామక్రోధన గేహమున్ గరటి రక్తస్రావ గాహంబు ని
స్సీమోత్సాహము వీత దాహము జయశ్రీ మోహమున్ గ్రాహమున్.

8-113-వచనము

ఇట్లు నిమిష స్పర్శనంబున సుదర్శనంబు మకరితలఁ ద్రుంచు నవసరంబున.

8-114-కంద పద్యము

మకర మొకటి రవిఁ జొచ్చెను;

మకరము మఱియొకటి ధనదు మాటున డాగెన్;

మకరాలయమునఁ దిరిగెఁడు

మకరంబులు కూర్మరాజు మఱువున కరిగెన్.

8-115-మత్తేభ విక్రీడితము

తమముం బాసిన రోహిణీవిభు క్రియన్ దర్పించి సంసారదుః

ఖము వీడ్కొన్న విరక్తచిత్తుని గతిన్ గ్రాహంబు పట్టుడ్చి పా

దము లల్లార్చి కరేణుకావిభుఁడు సౌందర్యంబుతో నొప్పి సం

భ్రమదాశాకరిణీ కరోజ్జిత సుధాంభస్సాన్ని న విశ్రాంతుడై.

8-116-శార్దూల విక్రీడితము

పూరించెన్ హరి పాంచజన్యముఁ గృపాంబోరాశి సౌజన్యమున్

భూరిధ్వాన చలాచలీకృత మహాభూతప్రచైతన్యమున్

సారోదారసితప్రభాచకిత పర్జన్యాది రాజన్యమున్

దూరీభూత విపన్నదైన్యమును నిర్హూతద్విషత్సైన్యమున్.

8-117-మత్తేభ విక్రీడితము

మొరసన్ నిర్జరదుందుభుల్; జలరుహమోదంబులై వాయువుల్

దిరిగెం; బువ్వులవానజల్లుఁ గురిసెన్; దేవాంగనాలాస్యముల్

పరఁగెన్; దిక్కులయందు జీవజయశబ్దధ్వానముల్ నిండె; సా

గర ముప్పొంగెఁ దరంగ చుంబిత నభోగంగాముఖాంభోజమై.

8-118-కంద పద్యము

నిడుద యగు కేల గజమును
మడువున వెడలంగఁ దిగిచి మదజల రేఖల్
 దుడుచుచు మెల్లన పుడుకుచు
నుడిపెన్ విష్ణుండు దుఃఖ ముర్వీనాథా!

8-119-కంద పద్యము

శ్రీహరి కర సంస్పర్శను
దేహము దాహంబు మాని ధృతిఁ గరిణీసం
 దోహంబుఁ దాను గజపతి
మోహన ఘోంకార శబ్దములతో నొప్పెన్.

8-120-కంద పద్యము

కరమున మెల్లన నివురుచుఁ
గర మనురాగమున మెఱసి కలయం బడుచుం
 గరి హరికతమున బ్రతికినఁ
గరపీడన మాచరించె గరిణుల మరలన్.

8-16- గజేంద్రనిపూర్వజన్మకథ

8-121-సీస పద్యము

జననాథ! దేవలశాప విముక్తుడై;
పటుతర గ్రాహరూపంబు మాని
ఘనుఁడు హూహూ నామ గంధర్వుఁ డప్పుడు;
తన తొంటి నిర్మల తనువుఁ దాల్చి
హరికి నవ్యయునకు నతిభక్తితో మ్రొక్కి;

తవిలి కీర్తించి గీతములు పాడి
యా దేవు కృప నొంది యుందంద మఱియును;
వినత శిరస్కుడై వేడ్కతోడ

8-121.1-ఆటవెలది

దళిత పాపుఁ డగుచు దనలోకమున కేగె
నపుడు శౌరి కేల నంటి తడవ
హస్తి లోకనాథుఁ డజ్ఞాన రహితుడై
విష్ణురూపుఁ డగుచు వెలుగుచుండె.

8-122-మత్తేభ విక్రీడితము

అవనీనాథ! గజేంద్రుఁడా మకరితో నాలంబుఁ గావించె మున్
ద్రవిళాధీశుఁ డతండు పుణ్యతముఁ డింద్రద్యమ్న నాముండు వై
ష్ణవ ముఖ్యుండు గృహీతమౌననియతిన్ సర్వాత్మ నారాయణున్
సవిశేషంబుగఁ బూజ చేసెను మహాశైలాగ్రభాగంబునన్.

8-123-మత్తేభ విక్రీడితము

ఒకనాఁడా నృపుఁ డచ్యుతున్ మనసులో నూహించుచున్ మౌనియై
యకలంకస్థితి నున్నచోఁ గలశజుం డచ్చోటికిన్ వచ్చి లే
వక పూజింపక యున్న మౌనిఁ గని నవ్వక్రోధుడై మూడ! లు
బ్ధ! కరీంద్రోత్తమ యోనిఁ బుట్టు మని శాపం బిచ్చె భూవల్లభా!

8-124-కంద పద్యము

మునిపతి నవమానించిన
ఘనుఁ డింద్రద్యమ్న విభుఁడుఁ గౌంజరయోనిం
జననం బందెను విపులఁ

గని యవమానింపఁ దగదు ఘన పుణ్యులకున్.

8-125-కంద పద్యము

కరినాథుఁ డయ్యె నాతఁడు

కరులైరి భటాదులెల్ల; గజముగ నయ్యున్

హరిచరణ సేవ కతమునఁ

గరి వరునకు నధికముక్తిఁ గలిగె మహాత్మా!

8-126-ఆటవెలది

కర్మతంత్రుఁ డగుచుఁ గమలాక్షుఁ గొల్పుచు

నుభయ నియతవృత్తి నుండెనేనిఁ

జెడును గర్మమెల్ల శిథిలమై మెల్లన

ప్రభలమైన విష్ణుభక్తి చెడదు.

8-127-కంద పద్యము

చెడుఁ గరులు హరులు ధనములుఁ

జెడుదురు నిజసతులు సుతులుఁ జెడు చెనటులకుం;

జెడక మనునట్టి గుణులకుఁ

జెడని పదార్థములు విష్ణుసేవా నిరతుల్.

8-17- లక్ష్మీనారాయణసంభాషణ

8-128-వచనము

అప్పుడు జగజ్జనకుండగు నప్పరమేశ్వరుండు దరహాసిత ముఖకమల యగు నక్కమల కిట్లనియె.

8-129-కంద పద్యము

బా^{లా}! నా వెనువెంటను

^{హే}లన్ వినువీధినుండి ^{యే}తెంచుచు నీ

చే^{లా}ంచలంబుఁ బట్టుట

^{కా}లో నేమంటి నన్ను ^{నం}భోజముఖీ!

8-130-కంద పద్యము

ఎ^{టు}గుదు తెఱవా! యెప్పుడు

^మఱవను సకలంబు నన్ను ^మఱచిన యెడలన్

మ^ఱతు నని యెఱిగి మొఱగక

^మఱవక మొఱ యిడిర యేని ^మఱి యన్యములన్.

8-131-వచనము

అని పలికిన నరవిందమందిర యగు నయ్యిందిరాదేవి మందస్మితచంద్రికా
సుందరవదనారవింద యగుచు ముకుందున కిట్లనియె.

8-132-కంద పద్యము

దే^{వా}! దేవర యడుగులు

^{భా}వంబున నిలిపి కొలచు ^{ప్ర}ని నా పని గా

కో ^వల్లభ! యే మనియెద

^{నీ} ^{వె}ంటను వచ్చుచుంటి ^{ని}ఖిలాధిపతీ!

8-133-కంద పద్యము

దీ^{ను}ల కుయ్యాళింపను

^{దీ}నుల రక్షింప మేలు ^{దీ}వనఁ బొందన్

దీ^{నా}వన! నీ కొప్పును.

^{దీ}నపరాధీన! దేవ^{దే}వ! మహేశా!

8-134-వచనము

అని మఱియును సముచిత సంభాషణంబుల నంకించుచున్న యప్పరమ
వైష్ణవీరత్నంబును సాదర సరససల్లాప మందహాస పూర్వకంబుగా నాలింగనంబు
గావించి సపరివారుండై గరుడ గంధర్వ సిద్ధ విబుధగణ జేగీయమానుండై
గరుడారూఢుం డగుచు హరి నిజసదనంబునకుం జనియె" నని చెప్పి
శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

8-18- గజేంద్రమోక్షణకథాఫలస్మృతి

8-135-సీస పద్యము

నరనాథ! నీకును నాచేత వివరింపఁ;
బడిన యీ కృష్ణానుభావమైన
గజరాజమోక్షణకథ వినువారికి;
యశము లిచ్చును గల్మషాపహంబు;
దుస్స్వప్న నాశంబు దుఃఖ సంహారంబు;
బ్రోద్దన మేల్కొంచి పూతవృత్తి
నిత్యంబుఁ బరియించు నిర్మలాత్మకులైన;
విపులకును బహువిభవ మమరు;

8-135.1-తేటగీతి

సంపదలు గల్గుఁ; బీడలు శాంతిఁ బొందు;
సుఖము సిద్ధించు; వర్ధిల్లు శోభనములు;
మోక్ష మఱచేతిదై యుండు; ముదము చేరు
ననుచు విష్ణుండు ప్రీతుడై యానతిచ్చె.

8-136-వచనము

అని మఱియు నప్పరమేశ్వరుం డిట్లని యానతిచ్చె "ఎవ్వరేని నపర
రాత్రాంతంబున మేల్కొంచి సమాహిత మనస్కులయి నన్నును; నిన్నును; నీ
సరోవరంబును; శ్వేతద్వీపంబును; నాకుం బ్రియంబైన సుధాసాగరంబును;
హేమనగంబును; నిగ్గిరి కందర కాననంబులను; వేత్ర కీచక వేణు లతాగుల్మ
సురపాదపంబులను; నేనును బ్రహ్మయు ఫాలలోచనండును నివసించియుండు
నక్కొండ శిఖరంబులను; గౌమోదకీ కౌస్తుభ సుదర్శన పాంచజన్యంబులను;
శ్రీదేవిని; శేష గరుడ వాసుకి ప్రహ్లాద నారదులను; మత్య కూర్మ
వరాహాద్యవతారంబులను; దదవతారకృత కార్యంబులను; సూర్య సోమ
పావకులను; బ్రణవంబును; ధర్మతపస్సత్యంబులను; వేదంబును;
వేదాంగంబులను శాస్త్రంబులను; గో భూసుర సాధు పతివ్రతా జనంబులను; జంద్ర
కాశ్యపజాయా సముదయంబును; గౌరీ గంగా సరస్వతీ కాళిందీ సునందా
ప్రముఖ పుణ్యతరంగిణీ నిచయంబును; నమరులను; నమరతరువులను;
నైరావతంబును; నమృతంబును; ధ్రువుని; బ్రహ్మర్షి నివహంబును;
బుణ్యశ్లోకులైన మానవులను; సమాహితచిత్తులై తలంచువారలకుఁ
బ్రాణావసానకాలంబున మదీయంబగు విమలగతి నిత్తు" నని హృషీకేశుండు
నిర్దేశించి శంఖంబు పూరించి సకలామర వందితచరణారవిందుడై విహగపరివృడ్డ
వాహనుండై వేంచేసి విబుధానీకంబు సంతోషించె" నని చెప్పి శుకుండు రాజున
కిట్లనియె.

8-137-కంద పద్యము

గజరాజమోక్షణంబును

నిజముగఁ బరియించునట్టి నియతాత్ములకున్

గజరాజ వరదుఁ డిచ్చును

గజ తురగస్యందనములుఁ గైవల్యంబున్.

8-19- 5రైవతమనువుచరిత్ర

8-138-కంద పద్యము

తామను తమ్ముడు రైవత

నామకుడై వెలసె మనువు; నలుపురమీదన్

భూమికే బ్రతివింధ్యార్జున

నామాదులు నృపులు మనువు నందనులు నృపా!

8-139-సీస పద్యము

మునులు హిరణ్యరోముడు నూర్వబాహుండు;

వేదశీర్షుండను వీరు మొదలు

నమరులు భూతరయాదులు శుభ్రుని;

పత్ని వికుంఠాఖ్య పరమసాధ్వీ;

యా యిద్దఱకుఁ బుత్రుడై తన కళలతో;

వైకుంఠుఁ డనఁ బుట్టి వారిజాక్షు

డవనిపై వైకుంఠ మనియెడి లోకంబు;

గల్పించె నెల్లలోకములు మ్రొక్క;

8-139.1-తేటగీతి

రమ యెదుర్కొలు చేకొనె రాజముఖ్య!

తదనుభావంబు గుణములుఁ దలఁపఁ దరమె?

యా ధరారేణు పటలంబు నెఱుగవచ్చుఁ

గాని రాదయ్య హరిగుణగణము సంఖ్య.

8-140-వచనము

తదనంతరంబ.

8-20- 6చాక్షుసమనువుచరిత్ర

8-141-సీస పద్యము

చక్షుస్తనూజుండు చాక్షుషుం డను వీరుఁ;
 డాటవ మనువయ్యె నవనినాథ!
 భూమీశ్వరులు పురుః పురుష సుద్యుమ్నాదు;
 లాతని నందను; లమరవిభుఁడు
 మంత్రద్యుమాఖ్యుఁ; డమర్త్య లాప్యదికు;
 లాహవిష్మద్వీరకాది ఘనులు
 మునులందు విభుఁడు సంభూతికి వైరాజు;
 నకుఁ బుట్టి యజితుండు నాఁగ నొప్పె;

8-141.1-ఆటవెలది

నతఁడు కాడె కూర్మమై మందరాద్రిని
 నుదధి జలములోన నుండి మోచె;
 నతఁడు చువ్వె దివిజు లర్థింప నమృతాబ్ధిఁ
 ద్రచ్చి యిచ్చె నా సుధారసంబు.

8-21- సముద్రమథనకథాప్రారంభం

8-142-వచనము

అని పలికినం బరీక్షిన్నరేంద్రుండు మునీంద్రున కిట్లనియె.

8-143-మత్తేభ విక్రీడితము

విను మున్నేటికిఁ ద్రచ్చె పాలకడలిన్ విష్ణుండు? కూర్మాకృతిన్
 వనధింజొచ్చి యదెట్లు మోచె బలుకవ్వంబైన శైలంబు? దే
 వనికాయం బమృతంబు నెట్లు పడసెన్? వారాశి నేమేమి సం

జనితం బయ్యె? మునీంద్ర! చోద్యము గదా సర్వంబుఁ జెప్పంగదే.

8-144-కంద పద్యము

అప్పటినుండి బుధోత్తమ!

చెప్పెడు భగవత్కథా విశేషంబులు నా

కెప్పుడుఁ దనవి జనింపదు

చెప్పఁగదే చెవులు నిండ శ్రీహరికథలున్.

8-145-వచనము

అని మఱియు నడుగం బడినవాడై యతని నభినందించి హరి ప్రసంగంబు జెప్ప నుపక్రమించె" నని సూతుండు ద్వీజుల కిట్లనియె "నట్లు శుకుండు రాజుం జూచి.

8-22- సురలుబ్రహ్మశరణుజొచ్చుట

8-146-కంద పద్యము

కసిమఁసగి యసుర విసరము

లసి లతికల సురల నెగవ నసువులు వెడలం

బసఁ జెడిరి; పడిరి; కెడసిరి

యసమ సమర విలసనముల నసమెడలి నృపా!

8-147-కంద పద్యము

సురపతి వరుణాదులతో

సురముఖ్యులు గొంద ఁరిగి సురశైలముపై

సురనుతుడగు నజుఁ గని యా

సుర దుష్కృతిఁ జెప్పి రపుడు నౌలయుచు నతులై.

8-148-కంద పద్యము

దుర్యోసు శాపవశమున

నిర్వీర్యత జగము లెల్ల నిశ్చేకములై

పర్యతరిపుతోఁ గూడ న

పర్యము లయి యుండె హతసుపర్యవళులై.

8-149-ఆటవెలది

నెలవు వెడలి వచ్చి నిస్తేజులై నట్టి

వేల్పుగములఁ జూచి వేల్పుఁ బెద్ద

ప్రమపురుషుఁ దలచి ప్రణతుడై సంపుల్ల

పద్మవదనుఁ డగుచుఁ బలికెఁ దెలియ.

8-150-కంద పద్యము

ఏనును మీరును గాలము

మానవ తిర్యగ్గతాదు మస్వేదజముల్

మానుగ నెవ్వని కళలము

వానికి మ్రొక్కెదముగాక వగవఁగ నేలా?

8-151-కంద పద్యము

వధ్యుండు రక్షణీయుండు

సాధ్యుండు మాన్యుడని లేక సర్గత్రాణా

వధ్యాదు లొనర్చు నతం

డాధ్యంత విధానమునకు నర్హుండు మనకున్.

8-152-కంద పద్యము

వరదునిఁ బరము జగధురు

కరుణాపరతంత్రు మనము గనుగొన దుఃఖ

జ్వరములు చెడు నని సురలకు

సరసిజజని చెప్పి యజితు సదనంబునకున్.

8-23- బ్రహ్మదులహరిస్తుతి

8-153-వచనము

అంత దానును దేవతాసమూహంబును నతిరయంబునం జని వినయంబునఁ
గానంబడని యవ్విభు నుద్దేశించి దైవికంబులగు వచనంబుల నియతేంద్రియుండై
యిట్లని స్తుతియించె.

8-154-సీస పద్యము

ఎవ్వని మాయకు నింతయు మోహించుఁ;
దఱమి యెవ్వని మాయ దాట రాదు;
తన మాయ నెవ్వఁ డింతయు గెల్పినట్టివాఁ;
డెవ్వనిఁ బోడగాన రెట్టి మునులు;
సర్వభూతములకు సమవృత్తి నెవ్వఁడు;
చరియించుఁ దనచేత జనితమయిన;
ధరణి పాదములు చిత్తము సోముఁ డగ్ని ము;
ఖంబు గన్నులు సోమకమలహితులు;

8-154.1-తేటగీతి

చెవులు దిక్కులు; రేతంబు సిద్ధజలము;
మూఁడు మూర్తులపుట్టిల్లు; మొదలి నెలవు
గర్భమఖిలంబు; మూర్ధంబు గగన మగుచు;
మలయు నెవ్వఁడు వాని నమస్కరింతు.

8-155-వచనము

మఱియు నెవ్వని బలంబున మహేంద్రుండును; బ్రసాదంబున దేవతలును;
 గోపంబున రుద్రుండును; బౌరుషంబున విరించియు; నింద్రియంబులవలన
 వేదంబులును మునులును; మేడ్డంబునఁ బ్రజాపతియును; వక్షంబున లక్ష్మీయు;
 ఛాయవలనఁ బితృదేవతలును; స్తనంబులవలన ధర్మంబును; బృష్ఠంబులవలన
 నధర్మంబును; శిరంబులవలన నాకంబును; విహాసంబులవలన
 నప్సరోజనంబులును; ముఖంబులవలన విప్రులును; గుహ్యంబున బ్రహ్మంబును;
 భుజంబులవలన రాజులును బలంబును; నూరువులవలన వైశ్యులును
 నైపుణ్యంబును; బదంబులవలన శూద్రులును నవేదంబును; నధరంబున
 లోభంబునును; పరిరదచ్చదనంబులవలన భ్రీతియు; నాసాపుటంబులవలన
 ద్యుతియు; స్పర్శంబునఁ గామంబును; భ్రూయుగళంబున యమంబును;
 బక్షంబునఁ గాలంబును సంభవించె; నెవ్వని యోగ మాయావిహితంబులు
 ద్రవ్యవయః కర్మగుణ విశేషంబులు; చతుర్విధ సర్గం బెవ్వని యాత్మతంత్రం;
 బెవ్వనివలన సిద్ధించి లోకంబులును లోకపాలురును బ్రతుకుచుందురు
 పెరుగుచుందురు; దివిజలకు నాయువు నంధంబు బలంబునై జగంబులకు
 నీశుండై ప్రజలకుఁ బ్రజనుండై ప్రజావన క్రియాకాండ నిమిత్త సంభవుండగు
 జాతవేదుం డై; యంతస్సముద్రంబున ధాతుసంఘాతంబులం బ్రపచించుచు
 బ్రహ్మమయుండై; ముక్తికి ద్వారంబై; యమృత మృత్యు స్వరూపుండై;
 చరాచరప్రాణులకుఁ బ్రాణంబై; యోజస్సహోబల వాయురూపంబులైన ప్రాణేంద్రి
 యాత్మ శరీర నికేతనుండై పరమ మహాభూతి యగు నప్పరమేశ్వరుండు మాకుం
 బ్రసన్నుండగుం గాక" యని మఱియును.

8-156-కంద పద్యము

మొదల జల మిడిన భూజము

దుది నడుమను జల్లదనము దొరకొను మాడ్కిన్

మొదలను హరికిని మ్రొక్కిన

ముద మొందుదు మెల్ల వేల్పుమూకలు నేమున్.

8-157-కంద పద్యము

ఆపన్నులగు దిదృక్షుల

కో! పుణ్య! భవన్ముఖాబ్జ ముయ్యన తఱితోఁ

బ్రాపింపఁ జేయు సంపద

నో! పరమదయానివాస! యుజ్జ్వలతేజా!

8-24- విశ్వగర్భుని ఆవిర్భావము

8-158-వచనము

అని యిట్లు దేవగణసమేతుండై యనేక విధంబులం గీర్తించుచు నున్న పరమేష్ఠి
యందుఁ గరుణించి దయాగరిష్ఠుండగు విశ్వగర్భుం డావిర్భవించె.

8-159-మత్తేభ విక్రీడితము

ఒకవేయర్కులు గూడిగట్టి కదుపై యుద్యత్ప్రభాభూతితో

నొకరూపై చనుదెంచుమాడ్కి హరి దా నొప్పారె; నా వేలుపుల్

వికలాలోకనులై; విషణ్ణమతులై; విభ్రాంతులై మ్రోలఁ గా

నక శంకించిరి కొంత ప్రొద్దు; విభుఁ గా నం బోలునే వారికిన్.

8-160-వచనము

అప్పుడు.

8-161-సీస పద్యము

హర కిరీట కేయూర కుండల పాద;

కటక కాంచీలతా కంకణాది

కొస్తుభోపేతంబుఁ గొమోదకీ శంఖ;
 చక్ర శరాసన సంయుతంబు
 మరకతశ్యామంబు సరసిజ నేత్రంబు;
 గర్జాభరణ కాంతి గండ యుగముఁ
 గలిత కాంచనవర్ణ కౌశేయవస్త్రంబు;
 శ్రీ వన మాలికా సేవితంబు

8-161.1-ఆటవెలది

నై మనోహరంబునై దివ్యసౌభాగ్య
 మైన యతని రూపు హర్ష మెసఁగ
 జూచి బ్రహ్మ హరుఁడు సురలును దానును
 బొంగి నమ్ముఁ డగుచుఁ బొగడఁ దొడఁగె.

8-162-కంద పద్యము

జననస్థితిలయ దూరుని
 మునినుతు నిర్వాణసుఖ సముద్రుని సుగుణం
 దనుతనునిఁ బృథుల పృథులుని
 ననఘాత్ము మహానుభావు నభినందింతున్.

8-163-కంద పద్యము

పురుషోత్తమ! నీ రూపము
 పరమశ్రేయంబు భువన పంక్తుల కెల్లన్
 స్థిరవైదిక యోగంబున
 వరుసను మీ యంద కానవచ్చెను మాకున్.

8-164-కంద పద్యము

మొదలును నీలోఁ దోఁచెను;
దుదియును నటఁ దోఁచె; నడుమ దోచెను; నీవే
 మొదలు నడుమ దుది సృష్టికిఁ
గదియఁగ ఘటమునకు మన్ను గతి యగు మాడ్కిన్.

8-165-కంద పద్యము

నీ మాయ చేత విశ్వము
వేమాటు సృజింతు వనుచు విష్ణుఁడ వనుచున్
 ధీమంతులు గుణపద విని
నేమంబున సగుణుడైన నినుఁ గాంతు రొగిన్.

8-166-ఆటవెలది

అన్న మవని యందు నమ్మతంబు గోవుల
యందు వహ్ని సమిధలందు నమర
యోగవశతఁ బొందు నోజను బుద్ధిచే
నగుణ నిన్నుఁ గాంతు రాత్మవిదులు.

8-167-మత్తకోకిలము

పట్టులేక బహుప్రకార విపన్న చిత్తులమైతి; మే
మెట్టకేలకు నిన్నుఁ గంటి మబీప్సితార్థము వచ్చుఁ; బె
న్వెట్టయైన దవానలంబున వేగు నేనుఁగు మొత్తముల్
నిట్టవేర్చిన గంగలోపల నీరు గాంచిన చాడ్పునన్.

8-168-మత్తకోకిలము

నీకు నే మని విన్నవించుము నీవు సర్వమయుండవై
లోకమెల్లను నిండి యుండగ లోకలోచన! నీ పదా

లోకనంబు శుభంబు మాకును లోకపాలకు లేను నీ
నాకవాసులు నీవ వహ్నిఁ దనర్చు కేతుతతిక్రియన్.

8-169-వచనము

అని కమలసంభవ ప్రముఖులు వినుతి చేసి రని" చెప్పి నరేంద్రునకు శుకుం
డిట్లనియె.

8-25- విష్ణుని అనుగ్రహవచనము

8-170-శార్దూల విక్రీడితము

ఈ రీతిం జతురాననాది నుతుడై యేపార జీమూత గం
భీరంబైన రవంబునం బలికె సంప్రతాత్ముడై యీశ్వరుం
డా రోమాంచిత కాయులన్ నవవిముక్తాపాయులం బ్రేయులం
బ్రారభ్యోగ్ర మహార్ణవోన్మథన వాంఛానల్పులన్ వేల్పులన్.

8-171-కంద పద్యము

ఓ! నలువ! యో! సురేశ్వర!
యో! నిటలతటాక్ష! యో! సురోత్తములారా!
దానవులతోడ నిప్పుడు
మానుగ బోరామి గలిగి మనుటే యొప్పున్.

8-172-వచనము

అది యెట్లంటి రేని.

8-173-కంద పద్యము

ఎప్పుడు దనకును సత్త్వము
చోప్పుడు నందాఁక రిపులఁ జూచియుఁ దనమైఁ

గప్పి కొని యుండవలయును

నొప్పుగ నహి మూషకమున కొదిగిన భంగిన్.

8-174-కంద పద్యము

అమృతోత్పాదన యత్నము

విమల మతిం జేయు టొప్పు; వేల్పులు! వినుడీ

యమృతంబుఁ ద్రావి జంతువు

లమృతగతిన్ బ్రతుకుచుండు నాయుర్వృద్ధిన్.

8-175-సీస పద్యము

పాలమున్నీటి లోపల సర్వత్పణలతో;

షధములు దెప్పించి చాల వైచి

మందరశైలంబు మంథానముగఁ జేసి;

తనర వాసుకీఁ దరిత్రాడు జేసి

నా సహాయతచేత నలి నందఱును మీరు;

తరువుఁడు వేగ మతంద్రు లగుచు;

ఫలము మీదయ్యెడు; బహుళ దుఃఖంబులఁ;

బడుదురు దైత్యులు పాపమతులు;

8-175.1-ఆటవెలది

అలసటిమి లేక యఖిలార్థములుఁగల్గు;

విషధిలోన నొక్క విషము పుట్టుఁ;

గలఁగి వెఱవ వలదు కామరోషంబులు

వస్తుచయము నందు వలదు చేయ.

8-176-వచనము

అని యాదేశించి.

8-177-కంద పద్యము

అంతాది రహితుఁ డచ్యుతుఁ

డంతర్దానంబు నొందె; నజ ఫాలాక్షుల్

సంతోషంబునఁ దమతమ

కాంతాలయములకుఁ జనిరి గౌరవ మొప్పన్.

8-26- సురాసురలున్నహము

8-178-కంద పద్యము

కయ్యంబు జేయ నొల్లక

నెయ్యంబున నతులు పెట్టి నిర్జర నికరం

బియ్యప్పనములు పెట్టుచుఁ

దియ్యంబునఁ గొల్చె బలిని దేవదేవిన్.

8-179-కంద పద్యము

పస చెడి తనకును వశమై

సుసరముతో గొల్చుచున్న సురసంఘములన్

గసిమసిఁగి చంపఁ బూనిన

నసురుల వారించె బలియు నతినయయుక్తిన్.

8-180-వచనము

అటు వారించి వైరోచని రాక్షస సముదయంబున కిట్లనియె.

8-181-కంద పద్యము

పగవారు శరణు చొచ్చిన

మగతనములు నెఱపఁ దగునె మగవారలకున్

తగు సమయ మెఱుగ వలదే

మగటిమిఁ బాటినప వల దమర్తులతోడన్.

8-182-వచనము

అని పలికి కొలువు కూటంబున నసుర నికర పరివృతుండై నిఖిల లోకరాజ్యలక్ష్మీ సహితుండై యఖిల విబుధ వీర విజయాహంకార నిజాలంకారుండై సుఖంబునం గొలువున్న విరోచన నందనుంగని శచీవిభుం డుత్తమ సచివుండునుం బోలె స్వాంతః వచనంబుల శాంతిం బొందించి పురుషోత్తమ శక్తితంబైన నీతిమార్గంబున శంబరునికిం బ్రియంబు చెప్పి; యరిష్టనేమి ననునయించి త్రిపురవాసులగు దానవుల నొడంబఱచి; జంభుని సమ్మతంబు చేకొని; హయగ్రీవుని విగ్రహంబు మాన్చి; నముచి తారక బాణాదులతో సఖ్యంబు నెఱపి; విప్రచిత్తికిం బొత్తు హత్తించి; శకుని విరోచన ప్రహేతులకుఁ బోరామి చూపి మయ మాలి సుమాలి ప్రముఖులకు మైత్రి యెఱింగించి; కుంభ నికుంభులకు సౌజన్యంబుఁ గైకొలిపి; పౌలోమ కాలకేయ నివాత కవచాదుల యెడ బాంధవంబు ప్రకటించి; వజ్రదంష్ట్రకి వశుండై; యితర దానవ దైత్య సమూహంబువలన నతిస్నేహంబు సంపాదించి; మనకు నక్క చెలియండ్ర బిడ్డలకు నొడ్డారంబు లేమిటికి? నేక కార్యపరత్వంబున నడ్డంబు లేక బ్రదుకుద; మన్యోన్య విరోధంబు లేల? తొల్లి యన్యోన్య విరోధంబున నలంగితి; మిది మొదలు దనుజ దివిజ సముదయంబులకు రాజు విరోచననందనుండ; మన మందఱ మతని పంపు చేయంగలవార; ముభయ కులంబును వర్ధిల్లు నట్టి యుపాయం బెఱింగింతు నని యమ్మతజలధిమధన ప్రారంభ కథనంబు దెలియం జెప్పి; నట్లు సురాసుర యూధంబులు బలారాతి బలిప్రముఖం బులై పరమోద్యోగంబున సుధాసంపాదనాయత్త చిత్తులై యైకమత్యంబు నొంది యమందగమనంబున మందరనగంబునకుం జని.

8-27- మంధరగిరిని తెచ్చుట

8-183-సీస పద్యము

వాసవ వర్షకి వాడిగాఁ జఱచిన;
 కుద్దాలముఖములఁ గొంత ద్రవ్వె
 ముసలార్గముల జొన్పి మొదలి పాఁ తగలించి;
 దీర్ఘ పాశంబులఁ ద్రిండు చుట్టి
 పెకలించి బాహుల బీడించి కదలించి;
 పెల్లార్చి తమతమ పేరు వాడి
 పెఱికి మీదికి నెత్తి పృథుల హస్తంబులఁ;
 దలల భుజంబులఁ దరలకుండ

8-183.1-తేటగీతి

నాని మెల్లన కుఱుతప్పుటడుగు లిడుచు
 భార మధికంబు మఱవక పట్టుఁ డనుచు
 మందరనగంబుఁ దెచ్చి రమందగతిని.
 దేవ దైత్యులు జలరాశి తెరువు పట్టి.

8-184-కంద పద్యము

మందరము మోవ నోపమి
 నందఱపైఁబడియె నదియు నతిచోద్యముగాఁ;
 గొందఱు నేలం గలిసిరి
 కొందఱు నుగ్గయిరి; చనిరి కొందఱు భీతిన్.

8-185-కంద పద్యము

ఏలా హరికడ కేగితి?

మేలా దొరకొంటి మధిక హేలన శైలో
 న్మాలనము జేసి తెచ్చితి?
మేలా పెక్కండ్లు మడిసి రేలా నడుమన్?

8-186-కంద పద్యము

ఏటికి మముఁ బని బంచెను?
నేటికి మనఁ బోటివారి కింతలు పను? లిం
 కేటికి రాఁడు రమేశ్వరు?
డేటి కుపేక్షించె? మఱవ నేటికి మనలన్?

8-187-వచనము

అని కులకుధర పతనజన్యంబగు దైన్యంబు సహింప నోపక పల వించుచున్న
 దివిజ దితిజుల భయంబు మనంబున నెఱింగి సకల వ్యాపకుండగు హరి
 దత్సమీపంబున.

8-188-మత్తేభ విక్రీడితము

గరుడారోహకుడై గదాదిధరుడై కారుణ్యసంయుక్తుడై
హరికోటిప్రభతో నొహో వెఱవకుం డంచుం బ్రదీపించి త
ద్ధిరిఁ గేలన్ నలువొంద గందుకము మాడ్కింబట్టి క్రీడించుచు
న్దరుణాలోకసుధన్ సురాసురుల ప్రాణంబుల్ సమర్థించుచున్.

8-189-కంద పద్యము

వారలు గొలువఁగ హరియును
వరాన్నిధి కరుగు మనఁగ వసుధాధరమున్
 వారిజనయనునిఁ గొంచు న
వారితగతిఁ జనియె విహగవల్లభుఁ డఱుతన్.

8-190-కంద పద్యము

చని జలరాశి తటంబున

వనజాక్షుని గిరిని డించి వందనములు స

ద్విస్తుతులు జేసి ఖగేంద్రుడు

పనివినియెను భక్తి నాత్మభవనంబునకున్.

8-191-వచనము

అప్పుడు.

8-28- సముద్రమథనయత్నము

8-192-సీస పద్యము

భూనాథ! వినవయ్య భోగీంద్రు వాసుకీ;

బిలిపించి యతనికిఁ బ్రియము జెప్పి

ఫలభాగ మీ నొడఁబడి సమ్మతునిఁ జేసి;

మెల్లన చేతుల మేను నివిరి

నీవ కా కెవ్వరు నేర్తు? రీ పని కియ్య;

కొమ్మని యతని కైకోలు పడసి

కవ్వంపుఁ గొండ నిష్క్రంటకంబుగఁ జేసి;

ఘర్షించి యతని భోగంబుఁ జుట్టి

8-192.1-ఆటవెలది

కడఁగి యమ్మతజలధిఁ గలశంబుఁ గావించి

త్రచ్చు నవసరమునఁ దలఁపు లమర

బద్ధవస్త్రకేశభారులై యా రెండు

గములవారు తరువఁ గదిసి రచట.

8-193-వచనము

తదనంతరంబ.

8-194-కంద పద్యము

హరియును దేవానీకము

నురగేంద్రుని తలలు పట్టనుద్యోగింపన్

హరిమాయా పరవశులై

సురవిమతులు కూడి పలుకఁ జొచ్చిరి కడిమిన్.

8-195-మత్తకోకిలము

స్వచ్ఛమైన ఫణంబు మీరలు చక్కఁబట్టి మధింపఁగాఁ

బుచ్ఛ మేటికి మాకుఁ బట్టఁగఁ? బూరుషత్వము గల్గి మే

మచ్ఛమైన తపోబలాధ్యయనాన్వయంబుల వారమై

యిచ్ఛయింతుమె తుచ్ఛవృత్తికి? నిండు మాకు ఫణాగ్రముల్ .

8-196-వచనము

అని పలుకు దనుజులం జూచి.

8-197-కంద పద్యము

విస్మయముఁ బొంది దానవ

ఘస్మరుఁ డహిఫణము విడువఁ గైకొని యసురుల్

విస్మితముఖులై యార్చి ర

విస్మితముగఁ గొనిరి సురలు వీకం దోఁకన్.

8-198-వచనము

ఇట్లు సమాకర్షణస్థానభాగనిర్ణయంబు లేర్పఱచుకొని దేవతలు పుచ్చంబును;
బూర్వదేవతలు ఫణంబులుం బట్టి పయోరాశి మధ్యంబునం బర్వతంబు పెట్టి;
పరమాయత్తచిత్తులై యమ్మతార్థంబు త్రచ్చుచున్న సమయంబున.

8-199-కంద పద్యము

విడు విడుఁ డని ఫణి పలుకఁగఁ

గడుభరమున మొదలఁ గుదురు గలుగమి గెడఁపై

బుడబుడ రవమున నఖిలము

వడవడ వడఁకఁగ మహాద్రి వనధి మునింగెన్.

8-200-ఉత్పలమాల

గౌరవమైన భారమునఁ గవ్వపుగొండ ధరింప లేక దో

స్సౌర విహీనులై యుభయ సైనికులుం గడు సిగ్గుతోనకూ

పౌరతటంబునం బడిరి పౌరుషముం జెడి పాండవేయ! యె

వ్సౌరికి నేరఁబోలు బలవంతపు దైవము నాక్రమింపగన్?

8-29- కూర్మావతారము

8-201-కంద పద్యము

వననిధి జలముల లోపల

మునిఁగెడి గిరిఁ జూచి దుఃఖమునఁ జింతాబ్ధిన్

మునిఁగెడి వేల్పులఁ గనుగొని

వనజాక్షుఁడు వార్ధినడుమ వౌరలు చూడన్.

8-202-సీస పద్యము

సవరనై లక్ష యోజనముల వెడలుపై;

కడుఁ గరోరమునైన కర్పరమును

నదనైన బ్రహ్మాండమైన నాహరించు;
 ఘనతరంబగు ముఖగవ్యారంబు
 సకల చరాచర జంతురాసుల నెల్ల;
 మ్రింగి లోగొనునట్టి మేటి కడుపు
 విశ్వంబుపై వేటు విశ్వంబు పైబడ్డ;
 నాగినఁ గదలని యట్టి కాళ్ళు

8-202.1-తేటగీతి

నెలికి లోనికిఁ జనుదెంచు విపుల తుండ
 మంబుజంబులఁ బోలెడు నక్షి యుగము
 సుందరంబుగ విష్ణుండు సురలతోడి
 కూర్మి చెలువొంద నొక మహా కూర్మ మయ్యె.

8-203-మత్తేభ విక్రీడితము

కమరంబై జలరాశిఁ జొచ్చి లఘు ముక్తాశుక్తి చందంబునన్
 సమదద్రింద్రము నెత్తె వాసుకి మహానాగంబుతో లీలతో
 నమరేంద్రాదులు మౌళికంపములతో నొనొగదే! బాపురే!
 కమలాక్షా! శరణంచు భూదిశలు నాకాశంబునున్ మ్రోయఁగన్.

8-204-వచనము

ఇవ్వెధంబున.

8-205-కంద పద్యము

తరిగాండ్రలోన నొకడట
 తరి గడవకుఁ గుదురు నాక త్రాడట చేరుల్;
 దరి గవ్వంబును దా నట

హరిహరి! హరిచిత్రలీల హరియే యెఱుగున్.

8-206-ఆటవెలది

జలధిఁ గడవ చేయ శైలంబుఁ గవ్వంబు
చేయ భోగిఁ ద్రాడు చేయఁ దరువ
సిరియు సుధయుఁ బడయ శ్రీవల్లభుఁడుఁ దక్క
నొరుఁడు శక్తిమంతుఁ డొకఁడు గలఁడె?

8-207-ఆటవెలది

గొల్లవారి బ్రతుకు గొఱతన వచ్చునె
గొల్లరీతిఁ బాలకుప్ప ద్రచ్చి
గొల్లలైరి సురలు గొల్లయ్యె విష్ణుండు
చేటు లేని మందు సిరియుఁ గనిరి.

8-30- సముద్రమథన వర్ణన

8-208-వచనము

ఇట్లు సురాసురయూథంబులు హరిసనాథంబులయి కవచంబులు నెట్టంబులు
పెట్టికొని; పుట్టంబులు పిరిచుట్లు చుట్టుకొని; కరంబులుఁ గరంబుల
నప్పళించుచు; భుజంబులు భుజంబుల నొరయుచు; లెండు లెండు దరువఁ
దొడంగుఁడు రండని యమందగతిం బెరుగుఁ ద్రచ్చు మందగొల్లల చందంబున
మహార్ణవమధ్యంబున మంథాయమాన మందరమహీధర విలగ్నభోగి
భోగాద్యంతంబులం గరంబులం దెమల్చుచు; బెనుబొబ్బలం బ్రహ్మాండ
కటాహంబు నిర్భరంబయి గుబ్బుగుబ్బని యురులు కొండకవ్వంబుగుత్తి
జిఱజిఱందిరుగు వేగంబున ఛటచ్చటాయ మానంబులయి బుగులుబుగుళ్ళను
చప్పుళ్ళుప్పరం బెగసి లెక్కుకు మిక్కిలి చుక్కల కొమ్మల చెక్కుల నిక్కలుపడు

మిసిమిగల మీది మీగడ పాలతేట నిగ్గుఁ దుంపరల పరంపరలవలన
 నిజకరక్రమ క్రమాకర్ణణపరిభ్రాంత ఫణిఫణాగర్భ సముద్భూత నిర్భర విష కీలీ
 కీలాజాలంబుల నప్పటప్పటికి నుప్పతిల్లిన దప్పిం గొండొక మందగతిం జెందక
 యక్కాపార వేలా తట కుటజ కుసుమగుచ్ఛ పిచ్చిల స్వచ్ఛ మకరంద సుగంధి
 గంధవహంబులం గ్రొంజెమట నీటి పెను వఱదగము లొడళ్ళ నిగుర నొండొరు
 లంబరిహసించుచుఁ బేరువాడి విలసించుచు; మేలు మేలని యుగ్గడించుచు;
 గాదు కాదని భంగించుచు; నిచ్చ మెచ్చని మచ్చరంబుల వలన వనధి వలమాన
 వైశాఖ వసుంధరాధర పరివర్తన సముజ్జనిత ఘమఘమారావంబును; మధన
 గుణాయమాన మహాహింద్రప్రముఖ ముహుర్ముహురుచ్ఛలిత భూరి ఘోర
 పూర్తార ఘోషంబును; గులకుధర పరిక్షేపణ క్షోభిత సముల్లంఘన
 సమాకులితంబులై వెఱచఱచి గుబురుగుబురలై యొరలు కమర కర్కట కాకోదర
 మకర తిమి తిమింగిల మరాళ చక్రవాక బలాహక భేక సారసానీకంబుల
 మొఱలునుం గూడికొని ముప్పిరిగొని; దనుజ దివిజ భటాట్టహాస
 తర్జనగర్జనధ్వనులు నలుపురియై మొత్తినట్టిన దిశదిగంతభిత్తులును; బేటెత్తి
 పెల్లగిలం ద్రుళ్ళుచుఁ గికురు పొడుచుచు నొక్కడొకనికంటె వడియునుం
 గడపునుం గలుగఁ ద్రచ్చుచుఁ బంతంబు లిచ్చుచు సుధాజననంబుఁ జింతించుచు
 నూతనపదార్థంబులకు నెదుళ్ళు చూచుచు నెంతదడవు ద్రత్తుమని హరి
 నడుగుచు నెడపడని తమకంబుల నంతకంతకు మురుపుడింపక త్రచ్చు
 సమయంబున.

8-209-కంద పద్యము

అప్పాలవెల్లి లోపల

నప్పటికప్పటికి మందరాగము దిరుగం

జప్పుడు నిండె నజాండము

చెప్పెడి దే మజుని చెవులు చిందఱగొనియెన్.

8-210-వచనము

అంత నప్పయోరాశి మధ్యంబున.

8-211-కంద పద్యము

ఎడమఁ గుడి మునుపు దిరుగుచు

గుడి నెడమను వెనుకఁ దిరుగు కులగిరి గడలిం

గడ లెడల సురలు నసురులుఁ

దొడితొడి ఫణి ఫణము మొదలుఁ దుదియును దిగువన్.

8-212-కంద పద్యము

వడిగొని కులగిరిఁ దరువఁగ

జడనిధి ఖగ మకర కమఠ యుష ఫణి గణముల్

సుడివడుఁ దడఁబడుఁ గెలఁకులఁ

బడు భయపడి నెగసి బయలఁ బడు నురలిపడున్.

8-213-కంద పద్యము

అమరాసుర కర విపరి

భ్రమణ ధరాధరవరేంద్ర భ్రమణంబును దాఁ

గమలేంద్రు వీపు తీటను

శమియింపఁగఁ జాలదయ్యె జగతీనాథా!

8-214-వచనము

తదనంతరంబ

8-31- కాలకూటవిషముపుట్టుట

8-215-కంద పద్యము

అలోల జలధి లోపల

నాలో నహి విడిచి సురలు నసురులుఁ బఱవం

గీలా కోలాహలమై

హాలాహల విషము పుట్టి నవనీనాథా!

8-216-వచనము

అదియునుం బ్రళయకాలాభీల ఫాలలోచన లోచనానలశతంబు చందంబున
నమందంబై; విలయ దహన సహస్రంబు కైవడి వడియై; కడపటి పట్టపగలింటి
వెలుంగుల లక్ష తెఱంగున దుర్లక్షితంబై; తుదిరేయి వెలింగిన మొగిలుగముల
వలనం బడు బలు పిడుగుల వడువున బెడిదంబై; పంచభూతంబులుం
దేజోరూపంబులైన చాడ్చున దుస్సహంబై; భుగభుగాయమానంబులైన
పొగలును; జిటచిటాయమానంబులైన విస్ఫులింగంబులును;
ధగధగాయమానంబు లైన నెఱమంటలును; గలిగి మహార్ణవ మధ్యంబున
మందరనగం బమంధరంబుగం దిరుగునెడ జనియించి పటపటాయమానంబై
నింగికిం బొంగి దిశలకుం గేలు చాచి బయళ్ళు ప్రబ్బికోని తరిగవ్వంపుఁ గొండ
నండ గొనక; నిగిడి కడలి నలుగడలకుం బఱచి; దరుల కుఱికి; సురాసుర
సముదయంబులం దరిగొని; గిరివర గుహాగహ్వరంబుల సుడిపడక కులశిఖరి
శిఖరంబుల నెరగలివడి; గహనంబుల దహించి కుంజమంజరీ పుంజంబుల
భస్మంబుజేసి; జనపదంబు లేర్చి; నదీ నదంబు లెరియించి;
దిక్కుంభికుభంబులు నిక్కలుపడ నిక్కి; తరణి తారామండలంబులపై మిట్టించి;
మహార్లోకంబు దరికొని; యుపరిలోకంబునకు మాఱుగొనలిడి సుడిపడి
ముసురుకొని; బ్రహ్మాండ గోళంబు చిటిలి పడన్ దాటి; పాతాళాది లోకంబులకు
వేళ్ళుబాటి; సర్వలోకాధికంబై శక్యంబుగాక యెక్కడఁ జూచినం దానయై;

కురంగంబు క్రియం గ్రేళ్ళుఱుకుచు; భుజంగంబు విధంబున నొడియుచు;
 సింగంబు భంగి లంఘించుచు; విహంగంబు పగిది నెగయుచు; మాతంగంబు
 పోలికి నిలువంబడుచు నిట్లు హాలాహల దహనంబు జగంబులం గోలాహలంబు
 చేయుచున్న సమయంబున; మెలకు సెగల మిడుకం జాలక నీటైన దేవతలును;
 నేలంగూలిన రక్కసులును; డుల్లిన తారకలును; గీటడంగిన కిన్నర
 మిథునంబులును; గమరిన గంధర్వవిమానంబులును; జీకాకుపడిన
 సిద్ధచయంబులును; జిక్కుపడిన గ్రహంబులును జిందఱవందఱ లయిన
 వర్ణాశ్రమంబులును; నిగిరిపోయిన నదులును; నింకిన సముద్రంబులును; గాలిన
 కాననంబులును బోగిలిన పురంబులును; బోనుగుపడిన పురుషులును;
 బొక్కిపడిన పుణ్యాంగనా జనంబులును; బగిలిపడిన పర్వతంబులును
 భస్మంబులైన ప్రాణి సంఘంబులును; వేగిన లోకంబులును; వివశలైన
 దిశలును; నొడ్డగెడవులైన భూజచయంబులును; నఱవఱలైన భూములునునై
 యకాల విలయకాలంబై తోచుచున్న సమయంబున.

8-217-కంద పద్యము

ఒడ్డారించి విషంబున

కడ్డము చనుదెంచి కావ నధికులు లేమిన్

గొడ్డేటి మ్రంది రా లన

బిడ్డన నెడలేక జనులు పృథ్వీనాథా!

8-218-వచనము

అప్పుడు

8-32- శివునిగరభక్షణకైవేడుట

8-219-మత్తేభ విక్రీడితము

చని కైలాసముఁ జొచ్చి శంకరుని వాసద్వారముం జేరి యీ
శుని దౌవారికు లడ్డపడ్డఁ దల మంచుం జొచ్చి కుయ్యో మొతో
విను; మాళింపుము; చిత్తగింపుము; దయన్ వీక్షింపు మం చంబుజా
సనముఖ్యుల్ గని రార్తరక్షణ కళాసంరంభునిన్ శంభునిన్.

8-220-కంద పద్యము

వారలు దీనత వచ్చుటఁ
గూరిమితో నెఱిగి దక్షుక్తురుఁ దానుం
 బేరొలగమున నుండి ద
యారతుడై చంద్రచూడుఁ డవసర మిచ్చెన్.

8-221-వచనము

అప్పుడు భోగిభూషణునకు సాష్టాంగ దండప్రణామంబులు గావించి ప్రజాపతి
 ముఖ్య లిట్లని స్తుతించిరి.

8-222-సీస పద్యము

భూతాత్మ! భూతేశ! భూత భావనరూప!;
దేవ! మహాదేవ! దేవవంద్య!
యీ లోకముల కెల్ల నీశ్వరుండవు నీవ;
బంధమోక్షములకుఁ బ్రభుడ వీవ;
యార్త శరణ్యుండ వగు గురుండవు నిన్నుఁ;
గోరి భజింతురు కుశలమతులు;
సకల సృష్టిస్థితిసంహారకర్తవై;
బ్రహ్మ విష్ణు శివాఖ్యఁ బరగు దీవ;

8-222.1-ఆటవెలది

పరమ గుహ్య మయిన బ్రహ్మంబు సదసత్త
మంబు నీవ శక్తిమయుండ వీవ;
శబ్దయోని వీవ; జగదంతరాత్మవు
నీవ; ప్రాణ మరయ నిఖిలమునకు.

8-223-కంద పద్యము

నీ యంద సంభవించును
నీ యంద వసించి యుండు నిఖిల జగములున్
 నీ యంద లయముఁ బొందును
నీ యుదరము సర్వభూత నిలయము. రుద్రా!

8-224-సీస పద్యము

అగ్నిముఖంబు; పరాపరాత్మక మాత్మ;
కాలంబు గతి; రత్నగర్భ పదము;
శ్వాసనంబు నీ యూర్పు; రసన జలేశుండు;
దిశలుఁ గర్ణంబులు; దివము నాభి;
సూర్యుండు గన్నులు; శుక్లంబు సలిలంబు;
జరరంబు జలధులు; చదలు శిరము;
సర్వౌషధులు రోమచయములు; శల్యంబు;
లద్రులు; మానస మమృతకరుండ;

8-224.1-తేటగీతి

చందములు ధాతువులు; ధర్మసమితి హృదయ;
మాస్య పంచక ముపనిష దాహ్వాయంబు;
నయిన నీ రూపు పరతత్వమై శివాఖ్య

మై స్వయంజ్యోతి యై యొప్పునాద్య మగుచు.

8-225-కంద పద్యము

కొందటు గలఁ డందురు నినుఁ;

గొందటు లేఁ డందు; రతఁడు గుణి గాఁ డనుచుం

గొందటు; గలఁ డని లేఁ డని

కొందల మందుదురు నిన్నుఁ గూర్చి మహేశా!

8-226-సీస పద్యము

తలఁపఁ బ్రాణేంద్రియ ద్రవ్యగుణస్వభా;

వుఁడవు; కాలక్రతువులును నీవ;

సత్యంబు ధర్మ మక్షరము ఋతంబును;

నీవ ముఖ్యుండవు నిఖిలమునకు;

ధందోమయుండవు సత్త్వరజస్తమ;

శ్చక్షుండవై యుందు; సర్వరూప

కామ పురాధ్వర కాలగరాది భూ;

తద్రోహభయము చోద్యంబు గాదు;

8-226.1-తేటగీతి

శ్రీలలోచనవహ్ని స్ఫులింగ శిఖల

నంతకాదులఁ గాల్చిన యట్టి నీకు

రాజఖండావతంస! పురాణ పురుష!

దీన రక్షక! కరుణాత్మ! దేవ దేవ!

8-227-ఆటవెలది

మూఁడు మూర్తులకును మూఁడు లోకములకు

మూడు కాలములకు మూల మగుచు
 భేద మగుచుఁ దుది నభేదమై యొప్పారు
 బ్రహ్మ మనఁగ నీవ పాలనయన!

8-228-కంద పద్యము

సదసత్తత్త్వ చరాచర
 సదనం బగు నిన్నుఁ బొగడ జలజభవాదుల్
 పెదవులుఁ గదలుప వెఱుతురు
 వదలక నినుఁ బొగడ నెంతవారము రుద్రా!

8-229-మత్తకోకిలము

బాహుశక్తి సురాసురుల్ చని పాలవెల్లి మధింప హా
 లాహలంబు జనించె నేరి కలంఘ్య మై భువనంబు గో
 లాహలంబుగఁ జేసి చిచ్చును లాగముం గొని ప్రాణిసం
 దోహమున్ బ్రతికింపవే దయ దొంగలింపఁగ నీశ్వరా!

8-230-కంద పద్యము

లంపటము నివారింపను
 సంపదఁ గృపజేయ జయము సంపాదింపం
 జంపెడివారి వధింపను
 సొంపారఁగ నీక చెల్లు సోమార్దధరా!

8-231-కంద పద్యము

నీకంటి నొండెఱుంగము;
 నీకంటిం బరులు గావ నేరరు జగముల్;
 నీకంటి నొడయఁ డెవ్వఁడు

లోకంబుల కెల్ల నిఖిలలోకస్తుత్యా!

8-33- గరళభక్షణము

8-232-వచనము

అని మఱియు నభినందించుచున్న ప్రజాపతి ముఖ్యులం గని సకల భూత
సముండగు నద్దేవదేవుండుఁ దన ప్రియసతి కిట్లనియె.

8-233-కంద పద్యము

కంటే జగముల దుఃఖము;

వింటే జలజనిత విషము వేడిమి; ప్రభువై

యుంటకు నార్తుల యాపద

గెంటింపగ ఫలము గాదె కీర్తి మృగాక్షీ!

8-234-కంద పద్యము

ప్రాణేచ్ఛ వచ్చి చొచ్చిన

ప్రాణుల రక్షింపవలయుఁ బ్రభువుల కెల్లం

బ్రాణుల కిత్తురు సాధులు

బ్రాణంబులు నిమిష భంగురము లని మగువా!

8-235-కంద పద్యము

పరహితము జేయ నెవ్వఁడు

పరమ హితుం డగును భూత వంచకమునకుం

బరహితమె పరమ ధర్మము

పరహితునకు నెదురులేదు పర్వేందుముఖీ!

8-236-కంద పద్యము

హరి మది నానందించిన

హరిణాక్షి జగంబులెల్ల నానందించున్

హరియును జగములు మెచ్చగ

గరళము వారించు టొప్పుఁ గమలదళాక్షీ!

8-237-కంద పద్యము

శిక్షింతు హాలహలమును

భక్షింతును మధురసూక్ష్మ ఫలరసము క్రియన్

రక్షింతుఁ బ్రాణి కోట్లను

నీక్షింపుము నీవు నేఁడు వికచాబ్జముఖీ!

8-238-వచనము

అని పలికిన ప్రాణవల్లభునకు వల్లభ "దేవా! దేవర చిత్తంబు కొలంది
నవధరింతురు గాక!" యని పలికె" నని చెప్పిన యమ్మునీంద్రునకు నరేంద్రుం
డిట్లనియె.

8-239-మత్తేభ విక్రీడితము

అమరన్ లోకహితార్థమంచు నభవుం డాఁ గాక యం చాడఁ బో

యమరుల్ భీతిని మ్రింగవే యనిరి వో యుంభోజగర్భాదులుం

దముఁ గావన్ హర! లెమ్ము లెమ్మునిరి వో తాఁ జూచి కన్గంట న

య్యమ ప్రాణేశ్వరు నెట్లు మ్రింగుమనె నయ్యుగ్రానలజ్వాలలన్.

8-240-వచనము

అనిన శుకుం డిట్లనియె.

8-241-కంద పద్యము

మింగెడి వాడు విభుం డని

మింగెడిదియు గరళ మనియు మేలని ప్రజకున్

మింగు మనె సర్వమంగళ

మంగళసూత్రంబు నెంత మది నమ్మినదో?

8-242-మత్తేభ విక్రీడితము

తనచుట్టున్ సురసంఘముల్ జయజయధ్వానంబులన్ బొబ్బిడన్

ఘన గంభీర రవంబుతో శివుడు లోకద్రోహి! హుం! పోకు ర

మృని కెంగేలఁ దెమల్చి కూర్చి కడిగా నంకించి జంబూఫలం

బని సర్వంకషమున్ మహావిషము నాహారించె హేలాగతిన్.

8-243-వచనము

అయ్యవిరళ మహాగరళదహన పాన సమయంబున.

8-244-మత్తేభ విక్రీడితము

కదలం బాఱవు పాప పేరు; లొడలన్ ఘర్మాంబుజాలంబు పు

ట్టదు; నేత్రంబులు నెఱ్ఱ గావు; నిజజుటా చంద్రుడుం గందఁడున్;

వదనాంభోజము వాడ; దా విషము నాహ్వానించుచో డాయుచో,

బదిలుండై కడి జేయుచో; దిగుచుచో భక్షించుచో మ్రింగుచోన్.

8-245-కంద పద్యము

ఉదరము లోకంబులకును

సదనం బగు టిఱిగి శివుడు చటుల విషాగ్నిం

గుదురుకొనఁ గంఠబిలమున

బదిలంబుగ నిలిపె సూక్ష్మఫలరసము క్రియన్.

8-246-కంద పద్యము

మెచ్చిన మచ్చిక గలిగిన
నిచ్చిన నీవచ్చుఁ గాక యిచ్చ నొరులకుం
జిచ్చుఁ గడిగొనఁగ వచ్చునె
చిచ్చుఁటరూ పచ్చుపడిన శివునకుఁ దక్కున్.

8-247-ఆటవెలది

హరుఁడు గళమునందు హాలహలము బెట్టఁ
గప్పుఁ గలిగి తొడవు కరణి నొప్పె;
సాధురక్షణంబు సజ్జనులకు నెన్న
భూషణంబు గాదె భూవరేంద్ర!

8-248-వచనము

తదనంతరంబ

8-249-కంద పద్యము

గరళంబుఁ గంఠబిలమున
హరుఁడు ధరించుటకు మెచ్చి యౌ నౌ ననుచున్
హరియు విరించియు నుమయును
సురనాథుఁడుఁ బొగడి రంత సుస్థిరమతితోన్.

8-250-కంద పద్యము

హాలాహల భక్షణ కథ
హేలాగతి విన్న వ్రాయ నెలమిఁ బరిపన్
వ్యాళానల వృశ్చికముల
పాలై చెడ రెట్టిజనులు భయవిరహితులై.

8-34- సురభి ఆవిర్భావము

8-251-వచనము

మఱియు నా రత్నాకరంబు సురాసురులు ద్రచ్చునెడ.

8-252-కంద పద్యము

తెల్లని మేనును నమృతము

జిల్లున జల్లించు పొదుఁగు శితశృంగములుం

బెల్లుగ నద్దుల కోర్కులు

వెల్లిగొలుపు మొదవు పాలవెల్లిం బుట్టెన్.

8-253-ఆటవెలది

అగ్నిహోత్ర యనుచు నా సురభిని దేవ

మునులు పుచ్చికొనిరి మున్నెటింగి

విబుధ సంఘములకు వెరవుతో నధ్వర

హవులు పెట్టుకొఱకు నవనినాథ!

8-254-వచనము

మఱియు నా జలరాశి యందు.

8-35- ఉద్వైశ్రవావిర్భవము

8-255-కంద పద్యము

సచ్చంద్రపాండురంబై

యుద్వైశ్రవ మనఁగ దురగ మొగి జనియించెం

బుచ్చి కొనియె బలి దైత్యుం

డిచ్చ గొనం డయ్యె నింద్రుఁ డీశ్వరశిక్షన్.

8-256-కంద పద్యము

ఓఱు పగు నురమును బిఱుఁదును
నెఱిఁ దోఁకయు ముఖముసిరియు నిర్మలఖరముల్
కుఱచచెవులుఁ దెలిఁగన్నులు
దఱచగు కందంబుఁ జూడఁ దగు నా హరికిన్.

8-257-వచనము

అంత నా పాలకుప్ప యందు.

8-36- ఐరావతావిర్భావము

8-258-కంద పద్యము

దంతచతుష్టాహతి శై
లాంతంబులు విఱిగి పడఁగ నవదాత కుభృ
త్కాంతంబగు నైరావణ
దంతావళ ముద్భవించె ద్రణినాథా!

8-259-కంద పద్యము

తడ లేని నడపు వడి గల
యెడలును బెను నిడుదకరము నురుకుంభములున్
బెడఁగై యువతుల మురిపపు
నడకలకున్ మూలగురు వనన్ గజ మొప్పెన్.

8-260-వచనము

మఱియు నత్తరంగిణీవల్లభు మధించు నయ్యెడ.

8-37- కల్పవృక్షావిర్భావము

8-261-ఆటవెలది

ఎల్ల ఋతువులందు నెలరారి పరువమై
యింద్రువిరులతోఁట కేపు దెచ్చి
కోరి వచ్చు వారి కోర్కుల నీనెడు
వేల్పు మ్రాను పాలవెల్లిఁ బుట్టె.

8-38- అప్పరావిర్భావము

8-262-వచనము

మఱియునుం గొండకవ్వంబునం గడలి మధింప నప్పరోజనంబు జనించె నంత.

8-263-కంద పద్యము

క్రొక్కారు మెఱుగు మేనులు
గ్రక్కిరిసిన చన్నుఁగవలుఁ గ్రిస్సిన నడుముల్
పిక్కటిలి యున్న తుఱుములుఁ
జక్కుని చూపులును దివిజసతులకు నొప్పెన్.

8-264-వచనము

వెండియు నా రత్నాకరంబు నందు సుధాకరుం డుద్భవించి; విరించి
యనుమతంబునఁ దన యథాస్థానంబునం బ్రవర్తించుచుండె; నంత.

8-39- లక్ష్మీదేవి పుట్టుట

8-265-కంద పద్యము

తొలుకారు మెఱుగు కైవడి
తళతళ మని మేను మెఱవ ధగధగ మనుచున్
గలుముల నీనెడు చూపులఁ
జెలువంబుల మొదలి టెంకి సిరి పుట్టె న్నపా!

8-266-సీస పద్యము

పాలమున్నీటి లోపలి మీది మీగడ;
 మిసిమి జిడ్డునఁ జేసి మేను పడసి
 క్రొక్కారు మెఱుగుల క్రొనల క్రొత్తళుకుల;
 మేనిచే గలనిగ్గు మెఱుగు జేసి
 నాటి నాటికిఁ బ్రోది నవకంపుదీవల;
 నునుఁ బోద నెయ్యంబు నూలుకొలిపి
 క్రొవ్వారు కెందమ్మి క్రొలఁకునఁ బ్రొద్దునఁ;
 బొలసిన వలపులఁ బ్రోది పెట్టి

8-266.1-తేటగీతి

పసిడి చంపక దామంబు బాగుఁగూర్చి
 వాలు క్రొన్నెల చెలువున వాడిఁ దీర్చి
 జాణతనమునఁ జేతుల బ్రడ్డు విడిచి
 నలువ యీ కొమ్మ నొగిఁ జేసి నాడు నేడు.

8-267-కంద పద్యము

కెంపారెడు నధరంబును
 జంపారెడి నడుము సతికి శంపారుచులన్
 సొంపారు మోముఁ గన్నులుఁ
 బెంపారుచు నొప్పుగొప్పు పిఱుఁదును గుచముల్.

8-268-వచనము

అని జనులు పొగడుచుండ

8-269-సీస పద్యము

తరుణికి మంగళస్నానంబు చేయింత;
 మని పెట్టె నిందుఁ డన్వయైన
 మణిమయ పీఠంబు; మంగళవతులైన;
 వేలుపు గరితలు విమల తోయ
 పూర్ణంబులై యున్న పుణ్యాహ కలశంబు;
 లిడిరి; పల్లవముల నిచ్చె భూమి;
 గడిమి గోవులు పంచగవ్యంబులను నిచ్చె;
 మలసి వసంతుండు మధు వొసంగె;

8-269.1-తేటగీతి

మునులు గల్పంబుఁ జెప్పిరి; ముగిలుగములు
 పణవ గోముఖ కాహళ పటహ మురజ
 శంఖ వల్లకి వేణు నిస్తనము లిచ్చె;
 బాడి రాడిరి గంధర్వ పతులు సతులు.

8-270-కంద పద్యము

పండిత సూక్తుల తోడుతఁ
 దుండంబులు చాచి తీర్థ తోయములెల్లం
 దుండముల ముంచి దిగ్గే
 దుండంబులు జలక మార్చెఁ దరుణీ మణికిన్.

8-271-సీస పద్యము

కట్టంగఁ బచ్చని పట్టుఁబుట్టపు దోయి;
 ముదితకుఁ దెచ్చి సముద్రుఁ డిచ్చె;
 మత్తాళి నికరంబు మధ్వాశ మూఁగిన;

వైజయంతీమాల వరుణఁ డీచ్చెఁ;
గాంచన కేయూర కంకణ కింకిణీ;
కటకాదులను విశ్వకర్మ యిచ్చె;
భారతి యొక మంచి తారహారము నిచ్చె;
బాణిపద్మము నిచ్చెఁ బద్మభవుఁడు;

8-271.1-ఆటవెలది

కుండలివ్రజంబు గుండలముల నిచ్చె;
శ్రుతులు భద్రమైన నుతులు జేసె;
నెల్ల లోకములకు నేలిక సానివై
బ్రతికె దనుచు దిశలు పలికె నధిప!

8-272-వచనము

మఱియును

8-273-సీస పద్యము

పలుకుల నమ్మతంబు చిలుక నెవ్వనితో;
భాపించె వాడెపో బ్రహ్మ యనఁగ
నెలయించి కెంగేల నెవ్వని వరియించె;
వాడె లోకములకు వల్లభుండు
మెయిదీగ నెవ్వని మేనితోఁ గదియించె;
వాడెపో పరమ సర్వజ్ఞమూర్తి
నెలతుక యెప్పుడు నివసించె నేయింట;
నాయిల్లు పరమగు నమ్మత పదము

8-273.1-ఆటవెలది

నింతి చూపు వాటె నెచ్చోటి కచ్చోటు
జిష్ణుధనద ధర్మ జీవితంబు
గొమ్మ చిన్న నగవు గురుతర దుఃఖ ని
వారణంబు సృష్టి కారణంబు.

8-274-వచనము

మఱియు నక్కొమ్మ నెమ్మనంబున.

8-275-సీస పద్యము

భావించి యొకమాటు బ్రహ్మాండ మంతయు;
నాటల బొమ్మరిల్లని తలంచుఁ
బోలించి యొకమాటు భువనంబు లన్నియుఁ;
దన యింటిలో దొంతులని తలంచుఁ
బాటించి యొకమాటు బ్రహ్మాది సురులను;
దన యింటిలో బొమ్మలని తలంచు
గొనకొని యొకమాటు కుంభినీచక్రంబు;
నలవడ బొమ్మపేటని తలంచు

8-275.1-ఆటవెలది

సొలసి యొక్కమాటు సూర్యేందురోచుల
నచటి దీపకళిక లని తలంచు
భామ యొక్క మాటు భారతీదుర్గల
నాత్మసఖు లటంచు నాదరించు.

8-276-వచనము

తదనంతరంబ.

8-277-ఆటవెలది

చంచరీకనికర రుంకార నినదంబు
దనరు నుత్పలముల దండ పెట్టి
మేఘకోటి నడిమి మెఱుగుఁ బుత్తడి మాడ్కి
సురల నడుమ నిల్చె సుందరాంగి.

8-278-కంద పద్యము

ఆ కన్నులు నా చన్నులు
నా కురు లా పిఱుఁదు నడుము నా ముఖమా న
వ్యాకారముఁ గని వేల్పులు
చీకాకునఁ బడిరి కలఁగి శ్రీహరి దక్కన్.

8-40- లక్ష్మీదేవిహరినివరించుట

8-279-వచనము

అట్లు నిలిచి దశదిశలం బరివేష్టించి యున్న యక్ష రక్షసిద్ధ సాధ్య దివిజ గరుడ
గంధర్వ చారణ ప్రముఖ నిఖిల యూథంబులం గనుం గొని య ప్పురాణ
ప్రౌఢకన్యకారత్నంబుఁ దన మనంబున నిట్లని వితర్కించె.

8-280-సీస పద్యము

ఐదువనై యుండ నలవడ దొక చోట;
నొకచోట సవితితో నోర్వ రాదు
తగ నొకచోట సంతత వైభవంబుఁ గా;
దొకచోట వేడిమి నుండఁ బోల
దొకచోటఁ గరుణ లే దొక్కింత వెదకిన;
నొకచోట డగ్గటి యుండఁ బెట్ట

నెఱయంగ నొకచోట నిలుకడ చాలదు;
చర్చింప నొకచోట జడత గలదు

8-280.1-ఆటవెలది

కొన్నిచోట్ల కామగుణ గరిష్ఠంబులు
క్రీడ సంయుతములు; గొన్ని యెడలు
గొన్ని మోహలోభకుంతంబులు; గొన్ని
ప్రమద మత్సరాను భావకములు.

8-281-వచనము

అని సకల సత్పురుష జనన వర్తనంబులు మానసించి పరిహరించి.

8-282-సీస పద్యము

అమర ముత్తైదువనై యుండ వచ్చును;
వరుసకు సవతు లెవ్వరును లేరు
వెలయంగ నశ్రాంత విభవ మీతని యిల్లు;
శృంగార చందన శీతలుండు
గలగఁ డెన్నఁడు శుద్ధకారుణ్యమయమూర్తి;
విమలుండు గదిసి సేవింప వచ్చు
నెఱి నాడి తిరుగఁడు నిలుకడఁ గలవాఁడు;
సకల కార్యములందు జడత లేదు;

8-282.1-ఆటవెలది

సాధురక్షకుండు పుష్కర్గ రహితుండు
నాథుఁ డయ్యె నేని నడప నోపు
నితఁడె భర్త యనుచు నింతి సరోజాక్షుఁ

బుష్ప దామకమునఁ బూజచేసె.

8-283-కంద పద్యము

ఇందీవర దామమున ము

కుందునిఁ బూజించి తనకుఁ గూడి వసింపన్

మందీరముగఁ దద్వక్షము

నందంద సలజ్జదృష్టి నాలోకించెన్.

8-284-ఆటవెలది

మోహరుచుల వలన ముద్దెయ దల యెత్తు

సిగ్గువలన బాల శిరము వంచు

నింతి వెఱపు వలన నెత్తదు వంపదు

తనదు ముఖము ప్రాణదయితుఁ జూచి.

8-285-కంద పద్యము

హరి చూచిన సిరి చూడదు

సిరి చూచిన హరియుఁ జూడ సిగ్గును బొందున్

హరియును సిరియునుఁ దమలో

సరిఁజూపులఁజూడ మరుఁడు సందడి పెట్టెన్.

8-286-చంపకమాల

జగముల తండ్రియై తనరు శౌరి జగంబుల తల్లి నిందిరం

దగ నురమందుఁ దాల్చె; నటఁ దత్తరుణారసదృష్టిచేఁ బ్రజల్

మగుడఁగఁ దొంటి భంగి నతిమంగళసాధ్వి పతిత్వసంపదన్

నెగడిన లోకముల్ గని; రనేక శుభంబులఁ బొంది రత్తఱిన్.

8-287-వచనము

అటమున్న యబ్ధిరాజు దనయందు నున్న యమూల్యంబైన కౌస్తుభంబు పేరిటి
మణిరాజంబు నయ్యంబుజాక్షునకు సమర్పించిన దానిం దన వక్షస్థలంబున
ధరియించె; నప్పు డయ్యాదిలక్ష్మీయు శ్రీవత్స కౌస్తుభ వైజయంతీవనమాలికా
తారహారాద్యలంకృతంబైన పుండరీకాక్షు వక్షస్థలంబున వసియించె
నయ్యవసరంబున.

8-288-శార్దూల విక్రీడితము

మ్రాసెన్ శంఖ మృదంగ వేణురవముల్ మున్నాడి; పెంజీకటుల్
వాసెన్; నర్తన గాన లీలల సురల్ భాసిల్లి; రార్యుల్ జగ
ద్వాసుల్ విష్ణుని బ్రహ్మ రుద్ర ముఖరుల్ తల్లింగమంత్రంబులం
బ్రాసక్తెన్ వినుతించి రుల్లసిత పుష్పశ్రేణి వర్షించుచున్.

8-289-కంద పద్యము

ఆ పాలవెల్లి కూతురు
దీపుల చూపులను దోగి తిలకింపఁ బ్రజల్
చేపట్టిరి సంపదలనుఁ;
బ్రాపించెను మేలు; జగము బ్రతికె నరేంద్రా!

8-290-కంద పద్యము

పాలేటి రాచకన్నియ
మే లారెడు చూపులేక మిడు మిడు కంచున్
జాలిం బురపురఁ బొక్కుచుఁ
దూలిరి రక్కసులు కీడు దోచిన నధిపా!

8-41- వారుణి ఆవిర్భావము

8-291-కంద పద్యము

వారిధిఁ దరువఁగ నంతట

వారుణి యన నొక్క కన్య వచ్చిన నసురుల్

వారిజలోచను సమ్మతి

వారై కైకొనిరి దాని వారిజనేత్రన్.

8-42- ధన్వంతర్యామృతజననము

8-292-వచనము

మఱియుం దరువం దరువ నప్పయెరాశి యందు.

8-293-సీస పద్యము

తరుణుండు దీర్ఘ దోర్లండుండు గంబుకం;

ధరుఁడు పీతాంబరధారి స్రగ్వి

లాసిత భూషణాలంకృతుం డరుణాక్షుఁ;

డున్నతోరస్కుఁ డత్సుతముండు

నీలకుంచిత కేశ నివహుండు జలధర;

శ్యాముండు మృగరాజ సత్వశాలి

మణికుండలుఁడు రత్నమంజీరుఁ డచ్యుతు;

నంశాంశ సంభవుం డమలమూర్తి

8-293.1-ఆటవెలది

భూరియాగభాగ భోక్త ధన్వంతరి

యనఁగ నమృత కలశ హస్తఁ డగుచు

నిఖిలవైద్యశాస్త్ర నిపుణుఁ డాయుర్వేది

వేల్పు వెఱ్ఱుఁ గడలి వెడలి వచ్చె.

8-294-వచనము

తదనంతరంబ

8-295-ఆటవెలది

అతనిచేత నున్న యమృత కుంభము చూచి

కెరలు పొడిచి సురలఁ గిక్కురుపెట్టి

పుచ్చికోనిరి యసుర పుంగవు లెల్లను

మాటులేని బలిమి మానవేంద్ర!

8-296-వచనము

వెండియు.

8-297-ఆటవెలది

చావులేని మందు చక్కఁగ మన కబ్బె

ననుచుఁ గడవ నసుర లాచి కొనిన

వెఱచి సురలు హరికి మొఱలు పెట్టిరి సుధా

పూర్ణఘటము పోయెఁ బోయె ననుచు.

8-298-వచనము

ఇట్లు శరణాగతులైన వేల్పుల దైన్యంబు పొడగని భృత్యుజన కామదుండగు

నప్పరమేశ్వరుండు "మీరలు దుఃఖింప వలవ దేను నా మాయాబలంబునంజేసి

మీ యర్థంబు మరల సాధించెద" నని పలికె; దత్తమయంబున న

య్యమృతపూరంబు నేమ త్రావుదు మని తమకించు దైత్యదానవ జనంబుల

లోపల నమంగళంబగు కలి సంభవించిన కతంబునఁ బ్రబలులగు రక్కసులు

విలోకించి సత్త్రయాగంబు నందు నడచు చందంబునఁ దుల్యప్రయాస

హేతువులగు సురలును సుధా భాగంబున కర్ణు లగుదురు గావునఁ బంచి

కుడుచుట కర్తవ్యం; బిది సనాతనంబగు ధర్మంబగుటంజేసి య య్యమ్మత
కుంభంబు విడుపుండని దుర్బలులగు నిశాచరులు జాతమత్సరులై ప్రబలు లైన
తమవారల వారించుచున్న సమయంబున.

8-299-ఆటవెలది

ఒకని చేత నుండ నొకడు బలిష్ఠుడై
పుచ్చికొనిన వానిఁ బొదుగఁ బట్టి
యంతకంటె నధికుఁ డమ్మత కుంభము నెత్తి
కొంచుఁ బాటఁ బరులుఁ గుయ్యడంగ.

8-43- జగన్నోహిని వర్ణన

8-300-వచనము

అంత.

8-301-సీస పద్యము

మెత్తని యడుగుల మెఱుగారు జానువు;
లరటి కంబములదో యెన తొడలు
ఘనమగు జఘనంబుఁ గడు లేత నడుమును;
బల్లవారుణకాంతి పాణియుగము
గడు దొడ్డ పాలిండ్లుఁ గంబుకంఠంబును;
బింబాధరముఁ జంద్రబింబముఖముఁ
దెలిగన్నుఁ గవయును నలికుంతలంబును;
బాలేందు సన్నిభ పాలతలము

8-301.1-తేటగీతి

నమరఁ గుండల కేయూర హర కంక

నాదు లేపార మంజీర నాద మొప్ప
నల్ల నవ్వులఁ బద్మదళాక్షుఁ డసుర
పతుల నడగింప నాఁడు రూపంబుఁ దాల్చి.

8-302-వచనము

అయ్యవసరంబున జగన్మోహనాకారంబున.

8-303-సీస పద్యము

పాలిండ్లపై నున్న పయ్యెద జాఱించు;
జాఱించి మెల్లన చక్క నొత్తు
దళ్ళు దళ్ళను గండఫలకంబు లొలయించు;
నొలయించి కెంగేల నుజ్జగించుఁ
గటు మెటుంగులు వాటు కడకన్ను లల్లార్చు;
నల్లార్చి టొప్పల నండఁ గొలుపు
సవరని దరహాస చంద్రికఁ జిలికించుఁ;
జిలకించి కెమ్మోవిఁ జిక్కుపఱచు

8-303.1-తేటగీతి

దళిత ధమ్మిల్ల కుసుమ గంధమ్ము నెఱపుఁ
గంకణాది ఝణంకృతుల్ గడలు కొలుపు
నొడలి కాంతులు పట్టులే కులుకఁ బాటు
సన్నవలిపంపుఁ బయ్యెద చొకళింప.

8-304-వచనము

ఇవ్విధంబున న కృపట యువతీరత్నంబు జగన్మోహన దేవతయునునుంబోలె
నెమ్మొగంబు తావికి మత్తిల్లిన తేటి మొత్తంబులన్ గెలిచి చిగురు జొంపంబుల
నెడగలుగ జడియుచు ముఱియుచుండ రాక్షసవరులు గనుంగొని.

8-305-సీస పద్యము

అవుగదే లావణ్య; మవుగదే మాధుర్య;
మవుగదే సతి! నవయౌవనాంగి!
యెటనుండి వచ్చితి? వేమి యిచ్చించెదు?;
నీ నామమెయ్యది? నీరజాక్షి!
యమర గంధర్వ సిద్ధాసుర చారణ;
మనుజకన్యలకు నీ మహిమ గలదె?
ప్రాణ చిత్తేంద్రియ పరిణామ దాయయై;
నిర్మించెఁ బో విధి నిన్ను గరుణ;

8-305.1-తేటగీతి

వనిత! గశ్యపు సంతతి వార మేము
బ్రాతలము సురలకు నిద్ధపౌరుషులము
జ్ఞాతులకు మాకు నేకార్థసంగతులకుఁ
బాలు దీరని యర్థంబు బంచి యిమ్ము.

8-306-కంద పద్యము

సభ యై యుండెద మిందఱ
మభయంబున వచ్చు కొలది నమృతంబును నీ
విభరాజగమన! తప్పక
విభజింపు విపక్షపక్ష విరహితమతి వై.

8-307-వచనము

అని మందలించిన దైత్యులం గని మాయాయువతి రూపుం డగు హరి తన వాఁడి
వాలు జుపుటంపఱలవలన వారల తాలుముల నగలించి చిటునగవు లెగయ
మొగమెత్తి యిట్లనియె.

8-308-కంద పద్యము

సుందరులగు పురుషులఁ గని
పొందెడు నాయందు నిజము పుట్టునె మీకున్?
బృందారకరిపులారా!
చెందరు కామినుల విశ్వసింపరు పెద్దల్.

8-309-కంద పద్యము

పలుకులు మధురసధారలు
దలఁపులు నానా ప్రకార ద్రావానలముల్
చెలుములు సాలావృకములు
చెలువల నమ్ముటలు వేదసిద్ధాంతములే?
8-44- అమృతము పంచుట

8-310-కంద పద్యము

నా నేర్చుకొలది మీకును
మానుగ విభజించి యిత్తు; మానుఁడు శంకన్
కా నిం డనవుడు నిచ్చిరి
దానవు లమృతంపుఁ గడవఁ దరుణీమణికిన్.

8-311-కంద పద్యము

ఆ శాంతా లోకనములు

నా శీతల భాషణములు నా లాలితముల్

రాశి పరంపర లగుచుం

బాశములై వారి నోళ్ళు బంధించె నృపా!

8-312-వచనము

ఇట్లు సుధాకలశంబు కేల నందికొని మందస్మిత భాషణంబుల సుందరీ రూపుఁ
డగు ముకుందుండు "మేలుఁ గీ డనక నేనుఁ బంచియిచ్చిన తెఱంగున
నంగీకరించుట కర్తవ్యం" బనవుడు "నగుంగాక" యని సురాసుర దైత్యదానవ
సమూహం బుపవసించి కృతస్నానులై హోమంబు లాచరించి విప్రులకు
గోభూషారణ్యాది దానంబులు చేసి తదాశీః ప్రవచనంబులు గైకొని ధవళపరిధాను
లై గంధమాల్య ధూపదీపాలంకృతం బగు కనకరత్నశాలా మధ్యంబునఁ బ్రాగగ్రకుశ
పీఠంబులం బూర్వదేశా ముఖులై పంక్తులుఁ గొని యున్న సమయంబున.

8-313-కంద పద్యము

శ్రోణీభర కుచయుగ భర

వేణీభరములను డస్సి వివిధాభరణ

క్వాణ యయి యువిద వచ్చెను

బాణి సరోజమున నమ్మతభాండముఁ గొంచున్.

8-314-కంద పద్యము

భాసుర కుండల భాసిత

నాసాముఖ కర్ణ గండ నయనాంచల యై

శ్రీసతి యగు సతిఁ గని దే

వాసుర యూధంబు మోహ మందె నరేంద్రా!

8-315-వచనము

అప్పుడు

8-316-కంద పద్యము

అసురుల కమ్మతము పోయుట
పోసగదు పాములకుఁ బాలు పోసిన మాడ్కిన్
 దొసఁగగు నంచును వేటొక
దెసఁ గూర్చుండంగఁ బెట్టె దేవాహితులన్.

8-317-వచనము

ఇట్లు రెండు పంక్తులుగా నేర్పరచి.

8-318-సీస పద్యము

వేగిర పడకుడి వినుఁడు దానవులార!;
తడవు చేయక వత్తు దైత్యులార!
యటు ప్రక్కఁ గూర్చుండుఁ డని కన్ను లల్లార్పి;
చనుగవ పయ్యెద జాటఁ దిగిచి
వదినె మఱందలి వావులు కల్పించి;
మర్మంబు లెడలించి మఱుఁగు జేసి
మెల్లని నగవుల మేనులు మఱపించి;
కడు జాణ మాటలఁ గాకు పఱచి

8-318.1-ఆటవెలది

యసుర వరుల నెల్ల నడకించి సురలను
దడవు జేయ వలదు; ద్రావుఁ డనుచు
వచ్చు కొలఁది నమ్మతవారి విభాగించెఁ
దరుణి దివిజు లెల్లఁ దనిసి పొగడ.

8-319-వచనము

అయ్యవసరంబున.

8-320-సీస పద్యము

మనకు వేల్పులకును మందట లేకుండఁ;

బంచి పెట్టెద నని పడఁతి పూనెఁ

దానేల తప్పును? తప్పుదు తరళాక్షి;

గాక రమ్మనుచును గడకఁ బిల్వ

మఱుమాట లాడదో మఱి చూడకుండునో;

చను గవఁ గప్పునో చాలు ననుచు

నొండాడఁ గలుగుచు నొక్కింత సొలయునో;

మనయెడఁ గందునో మగువ యనుచు

8-320.1-ఆటవెలది

నెలతఁ చూడ్కి గముల నీరై కరంగుచుఁ

బ్రణయ భంగ భీతి బద్ధు లగుచు

నూరకుండ్లు గాని యువిద తే తెమ్మని

యడుఁగ జాలరైరి యసుర వరులు.

8-45- రాహువువృత్తాంతము

8-321-వచనము

అప్పుడు

8-322-మత్తేభ విక్రీడితము

అమరవ్రాతములోన జొచ్చి దివిజుండై రాహు పీయూష పా

నము జేయం గని చంద్రభాస్కరులు సన్నల్ చేయ నారాయణుం

డమరాతాశిరంబు చక్రహతిఁ దున్మాడెన్ సుధాసిక్త మై
యమరత్వంబును జెందె మూర్ధముఁ దదన్యాంగంబు నేలం బడెన్.

8-323-ఆటవెలది

అజుఁడు వాని శిరము నంబరవీధిని
గ్రహము జేసి పెట్టి గ్రారవించె;
వాఁడు పర్వములను వైరంబు దప్పక
భానుచంద్రములను బట్టు చుండు.

8-324-కంద పద్యము

ఒకబొట్టుఁ జిక్క కుండఁగ
సకల సుధారసము నమర సంఘంబులకుం
బ్రకటించి పోసి హరి దన
సుకరాకృతిఁ దాలె నసుర శూరులు బెగడన్.

8-325-మత్తేభ విక్రీడితము

అమరుల్ రక్కసులుం బ్రయాసబలసత్త్వార్థా భిమానంబులన్
సములై లబ్ధవికల్పు లైరి యమరుల్ సంశ్రేయముం బొంది ర
య్యమరారుల్; బహుదుఃఖముల్ గనిరి తా మత్యంత దోర్గర్వులై;
కమలాక్షున్ శరణంబు వేడెని జనుల్ కల్యాణ సంయుక్తుల్.

8-326-కంద పద్యము

దానవు లమృతము ద్రావం
బూని పయోరాశిఁ ద్రచ్చి పొగిలిన మాడ్కిన్
శ్రీనాథ పరాజ్ఞులుగ
హినులు పొందంగఁజాల రిష్టార్థంబుల్.

8-327-కంద పద్యము

శోధించి జలధి నమ్మతము

సాధించి నిలింపవైరి చక్షుర్గతులన్

రోధించి సురల కిడి హరి

బోధించి ఖగేంద్రు నెక్కి పోయె నరేంద్రా!

8-46- సురాసుర యుద్ధము

8-328-కంద పద్యము

శుద్ధముగ సురల కమ్మతము

సిద్ధించిన నసుర వరులు సిడిముడిపడుచున్

క్రుద్ధులు నానాయుధ స

న్నద్ధులు నయి యుద్ధమునకు నడచిరి బలిమిన్.

8-329-కంద పద్యము

ధన్యులు వైరోచని శత

మన్యుప్రముఖులు మదాభిమానులు దమలో

నన్యోన్యరణము బాహ్

సిన్యాసంబులను బేర్చి చేసిరి కడిమిన్.

8-330-మత్తేభ విక్రీడితము

అరుదై కామగమై మయాసురకృతంబై లోకితాలోక్యమై

వరశస్త్రాస్త్ర సమేతమై తరళమై వైహాయసంబై మహా

సురయోధాన్వితమైన యానమున సంశోభిల్లే, బూర్ణేందు సు

స్థిరకాంతిన్ బలి చామరధ్వజ చమూదీప్తస్థితిన్ ముందటన్.

8-331-వచనము

మఱియు నముచి శంబర బాణ ద్విమూర్ధ కాలనాభ శకుని జంభాయోముఖ
 ప్రహేతి హేతి భూతసంత్రాస హయగ్రీవ కపిలేల్వలోత్కళ మేఘదుందుభి
 మయత్రిపురాధిప విప్రచిత్తి విరోచన వజ్ర దంష్ట్ర తారకారిష్టారిష్టనేమి శుంభ
 నిశుంభ శంకుశిరః ప్రముఖులును బొలోమ కాలకేయులును, నివాత కవచ
 ప్రభృతులును, దక్కిన దండయోధులునుం గూడికొని యరదంబులం
 దురగంబుల మాతంగంబుల హరిణంబుల హరి కిరి శరభ మహిష గవయ ఖడ్గ
 గండభేరుండ చమరీ జంబుక శార్దూల గో వృషాది మృగంబులను, గంక గృధ్ర కాక
 కుక్కుట బక శృంగ హంసాది విహంగంబులను, దివి తిమింగ లాది
 జలచరంబులను, నరులను, నసుర సుర నికర వికృత విగ్రహ రూపంబులగు
 జంతువులను నారోహించి తమకు నడియాలంబులగు గొడుగులు పడగలు
 జోడుగైదువలు పక్కెరలు బొమ్మిడికంబులు మొదలగు పోటుము ట్లాయితంబుగఁ
 గైకొని వేటు వేటు మొనలై విరోచననందనుం డగు బలిముందట నిలువంబడిరి;
 దేవేంద్రుండును నైరావతారూఢుండై వైశ్వానర వరుణ వాయు దండధరాద్యనేక
 నిర్జర వాహినీ సందోహంబునుం, దాను నెదురుపడి పిటుతివియక మోహరించె;
 నట్లు సంరంభసన్నాహ సముత్సాహంబుల రెండుదెఱంగుల వారునుం బోరాడు
 వేడుకల మీఁటగు మాటల సందడించుచున్న సమయంబున.

8-332-సీస పద్యము

వజ్రదంష్ట్రాంచిత వృజనంబులును బర్హ;

చామరంబులు సితచ్చత్తములును

జితవర్ణధ్వజచేలంబులును వాత;

చలితోత్తరోష్ఠిష జాలములును

జప్పుళ్ళ నెసగు భూషణ కంకణంబులు;

జండాంశురోచుల శస్త్రములును

వివిధ ఖేటకములు వీరమాలికలును;
బాణపూర్ణములైన తూణములును

8-332.1-ఆటవెలది

నిండి పెచ్చురేగి నిర్జరాసురవీర
సైన్యయుగ్మకంబు చాల నొప్పి
గ్రాహతతుల తోడఁ గలహంబునకు వచ్చు
సాగరములభంగి జనవరేణ్య!

8-333-కంద పద్యము

భేరి భాంకారంబులు
వారణ ఘంకారములును వరహరి హేషల్
భూరి రథనేమి రవములు
మోరములై పెల్లగించెఁ గులశైలములన్.

8-334-వచనము

ఇవ్విధంబున నుభయబలంబులును మోహరించి బలితో నిందుండును,
దారకునితో గుహుండును, హేతితో వరుణుండును, బ్రహేతితో మిత్రుండును,
గాలనాభునితో యముండును, మయునితో విశ్వకర్మయు, శంబరునితోఁ
ద్వష్టయు, విరోచనితో సవితయు, నముచితోఁ బరాజితుండును, వృషపర్వునితో
నశ్విదేవతలును, బలిసుతబాణాది పుత్రశతంబుతో సూర్యుండును, రాహువుతో
సోముండును, బులోమునితో ననిలుండును, శుంభ నిశుంభులతో
భద్రకాళీదేవియు, జంభునితో వృషాకపియును, మహిషునితో విభావసుండును,
నిల్వల వాతాపులతో బ్రహ్మపుత్రులును, దుర్మర్షణునితోఁ గామదేవుండును,
నుత్యలునితో మాతృకాగణంబును, శుక్రునితో బృహస్పతియు, నరకునితో

శనైశ్చరుండును, నివాత కవచులతో మరుత్తులును, గాలేయులతో వసువులు,
 నమరులును, బొలోములతో విశ్వేదేవగణంబును, గ్రోధవశులతో రుద్రులును,
 నివ్వీధంబునం గలిసి పెనంగి ద్వంద్వయుద్ధంబు చేయుచు మఱియు రథికులు
 రథికులను, పదాతులు పదాతులను, వాహనారూఢులు వాహనారూఢులనుం,
 దాకి సింహనాదంబులు చేయుచు, నట్టహాసంబు లిచ్చుచు, నాహ్వానంబు
 లోసంగుచు, నన్యోన్యతిరస్కారంబులు చేయుచు, బాహునాదంబుల
 విజృంభించుచుఁ, బెనుబొబ్బల నుబ్బిరేగుచు, హుంకరించుచు,
 నహంకరించుచు, ధనుర్గుణంబులఁ డంకరించుచు, శరంబుల నాటించుచుఁ,
 బరశువుల నఱుకుచుం, జక్రంబులం జెక్కుచు, శక్తులం దునుముచుఁ,
 గళలంబెట్టుచుఁ, గుఠారంబులఁ బొడుచుచు, గదల నడచుచుఁ, గరంబులఁ
 బొడుచుచుఁ, గరవాలంబుల వ్రేయుచుఁ, బట్టిసంబుల నొంచుచుఁ, బ్రాసంబులం
 ద్రెంచుచుఁ, బాశంబులం గట్టుచుఁ, బరిఘంబుల మొత్తుచు, ముసలంబుల
 మోఁదుచు, ముద్గరంబుల జదుపుచు, ముష్టివలయంబుల ఘట్టించుచుఁ,
 దోమరంబుల నుఱుముచు శూలంబులఁ జిమ్ముచు, నఖంబులం జీరుచుఁ, దరు
 శైలంబుల ఋవుచు, నుల్ముకంబులం జూఁడుచు నిట్లు బహువిధంబులం గలహ
 విహారంబులు సలుపు నవసరంబున భిన్నంబు లయిన శిరంబులును,
 విచ్ఛిన్నంబులైన కపాలంబులును, వికలంబులైన కపోలంబులును, జిక్కుపడిన
 కేకబంధంబులును, భగ్నంబులైన దంతంబులును, గృత్తంబులైన భుజంబులును,
 ఖండితంబులైన కరంబులును, విదళితంబు లైన మధ్యంబులును,
 వికృతంబులైన వదనబింబంబులును, వికలంబు లైన నయనంబులును,
 వికీర్ణంబు లయిన కర్ణంబులును, విశీర్ణంబు లైన నాసికలును, విఱిగిపడిన
 యూరుదేశంబులును, విసంధులయిన పదంబులునుఁ, జిరిగిన
 కంకటంబులును, రాలిన భూషణంబులును, వ్రాలిన కేతనంబులును, గూలిన
 ఛత్రంబులును, మ్రగ్గిన గజంబులును, నుగ్గయిన రథంబులును, నుఱుమైన

హయంబులును, జిందఱవందఱలైన భటసమూహంబులును, నొఱలెడు
కొఱప్రాణంబులును, బొఱలెడు మేనులును, నుబ్బి యాడెడు భూతంబులును,
బాఱెడు రక్త ప్రవాహంబులును, గుట్టలుగొన్న మాంసంబులును, నెగసి తిరిగెడి
కబంధంబులును, గలకలంబులు జేయు కంక గృధ్రాది విహంగంబులు, నయి
యొప్పు నప్పోరతిఘోరంబయ్యె నప్పుడు.

8-47- బలిప్రతాపము

8-335-శార్దూల విక్రీడితము

నాకాధీశుఁ బదింట, మూఁట గజమున్, నాల్గింట గుఱ్ఱంబులన్,
పకాస్తంబున సారథిం జోనిపె, దైత్యేంద్రుండు దా నాకస
ల్లోకాధీశుఁడు ద్రుంచి యన్నిటిని దోడ్తో నన్ని భల్లంబులన్
రాకుండన్ రిపువర్గముం దునిమె గీర్వాణారి యగ్గింపఁగన్.

8-336-సీస పద్యము

తన తూపులన్నియుఁ దరమిడి శక్తుండు;
నఱికిన జోదు విన్న నువు మెఱసి
బలి మహాశక్తిచేఁ బట్టిన నదియును;
నతఁడు ఖండించె నత్యద్భుతముగ;
మఱి ప్రాస శూల తోమరములు గైకొన్న;
దోడ్తోడ నవియును దునిమివైచె;
నంతటఁ బోక యెయ్యది వాఁడు సాగించెఁ;
దొడరి తా నదియును దురుము జేసె;

8-336.1-ఆటవెలది

నసురభర్త విరధుఁడై తన పగఱకుఁ

గానబడక వివిధ కపట వృత్తి

నేర్పు మెఱసి మాయ నిర్మించె మింటను

వేల్పుగములు చూచి వెఱఁగు పడఁగ.

8-337-వచనము

ఇట్లు దానవేంద్రుని మాయావిశేషవిధానంబున సురానీకంబులపైఁ బర్వతంబులు పడియె; దావాగ్ని దండహ్యమాన తరువర్షంబులు గురిసె సటంక శిఖర నికర శిలాసారంబులు గప్పె; మహోరగ దండశూకంబులు గఱచె; వృశ్చికంబులు మీటె; వరాహ వ్యాఘ్ర సింహంబులు గదిసి విదళింపన్ దొరకొనియె; వనగజంబులు మట్టిమల్లాడం జొచ్చె; శూలహస్తలు దిగంబరులునై రండు రండని బలురక్కసులు శతసహస్రసంఖ్యలు భేదనచ్చేదన భాషణంబు చేయం దొడంగిరి; వికృత వదనులు గదాదండధారులు నాలంబిత కేశభారులునై యనేక రాక్షస వీరులు "పోనీకు పోనీకుఁడు; తునుము తునుముం" డని వెనుతగిలిరి; పరుష గంభీర నిర్ఘాత సమేతంబులయిన జీమూత సంఘాతంబులు వాతాహతంబు లై యుప్పత్తిల్లి నిప్పుల కుప్పలు మంటల ప్రోవులుం గురిసె; మహాపవన విజృంభితంబైన కార్చిచ్చు ప్రళయానలంబు చందంబునం దరికొనియె; ప్రచండ ఝంఝానిల ప్రేరిత సముత్తంగ తరంగావర్త భీషణంబయిన మహార్ణవంబు చెలియలి కట్ట దాటి వెల్లివిరిసిన ట్లమేయంబయి యుండె; నా సమయంబునం బ్రళయకాలంబునం బోలె మిన్ను మన్నును రేయింబగలు నెఱుంగ రాదయ్యె; అయ్యవసరంబున.

8-338-కంద పద్యము

ఆ యసురేంద్రుని బహుతర

మాయాజాలంబులకును మాటొఱుగక వ

జ్ఞాయుధ ముఖరాదిత్యుల

పాయంబును బోంది చిక్కుపడిరి నరేంద్రా!

8-339-వచనము

అప్పుడు

8-340-కంద పద్యము

ఇయ్యసురుల చేఁ జిక్కితి

మెయ్యది దెరు? వెందుఁ జొత్తుఁ? మిటు పొలయఁ గదే

యయ్యా! దేవ! జనార్దన!

కుయ్యో! మొట్టో! యటంచుఁ గూయిడి రమరుల్

8-48- హరి అసురులశిక్షించుట

8-341-వచనము

అట్లు మొఱయిడు నవసరంబున.

8-342-మత్తేభ విక్రీడితము

విహగేంద్రాశ్వ నిరూఢుడై మణిరమా విభ్రాజితోరస్కుడై

బహుశస్త్రాస్త్ర రథాంగ సంకలితుడై భాస్వత్కిరీటాది దు

స్సహుడై నవ్యపిశంగచేల ధరుడై సంపుల్లపద్మాక్షుడై

విహతాలంకృతితోడ మాధవుడు దా వేంచేసె నచ్చోటికిన్.

8-343-చంపకమాల

అసురుల మాయ లన్నియును నబ్బదళాక్షుడు వచ్చినంతటన్

గసిబిసియై నిరర్థమయి గక్కునఁ బోయెను; నిద్రబోంది సం

తనమున మేలుకొన్నగతిఁ దాల్చి చెలంగిరి వేల్పు లందఱుం;

బస చెడ కేలయుండు హరిపాద పరిష్కృతిచేయ నాపదల్?

8-344-వచనము

అయ్యెడ

8-345-ఆటవెలది

కాలనేమి ఘోర కంఠీరవము నెక్కి
తాదీక్ష్య శిరము శూలధారఁ బొడువ
నతని పోటుముట్టు హరి గేల నంకించి
దానఁ జావఁ బొడిచె దైత్యవరుని.

8-346-కంద పద్యము

పదపడి మాలి సుమాలులు
బెదరించినఁ దలలుఁ ద్రుంచెఁ బృథు చక్రహతిన్;
గదఁగొని గరుడుని తొక్కలు
చెదరించిన మాల్యవంతు శిరమున్ వ్రేసెన్.

8-347-వచనము

ఇట్లు పరమపురుషుండగు హరి కరుణాపరత్వంబునం బ్రత్యుపలబ్ధ
మనస్కులయిన వరుణ వాయు వాసవ ప్రముఖులు పూర్వంబున
నెవ్వరెవ్వరితోఁ గయ్యంబు జేయుదురు, వారు వారలం దలపడి నొప్పించి;
రయ్యవసరంబున.

8-348-కంద పద్యము

బాహుబలంబున నింద్రుఁడు
సాహసమున బలిని గెలువ సమకట్టి సము
త్సాహమున వజ్ర మెత్తిన
హాహానినదంబు జేసి రఖిల జనములున్.

8-349-వచనము

ఇట్లు సముద్యత భిదుర హస్తుండై యిందుండుఁ దన పురోభాగంబునం
బరాక్రమించుచున్న విరోచననందను నుపలక్షించి యిట్లనియె.

8-350-మత్తేభ విక్రీడితము

జగతిన్ వైరి మొఱంగి గెల్పుటదియున్ శౌర్యంబె దైర్యంబె? తా
మగవాఁడయ్యును దన్నుఁ దా నెఱిగి సామర్థ్యంబునుం గల్గియున్
బగవానిం గని డాఁగెనేని మెయి చూపం జాలఁడేనిం గటా!
నగరే బంధులు? దిట్టరే బుధులు? గన్వల్ గూర్తురే? దానవా!

8-351-శార్దూల విక్రీడితము

మాయల్ చేయఁగ రాదు పో; నగవులే మాతోడి పోరాటముల్?
దాయా! చిక్కితి; వ్రక్కలించెదఁ గనద్దంభోళి ధారాహతిన్;
నీ యిష్టార్థము లెల్లఁ జూడుము వెనన్ నీ వారలం గూడుకో
నీ యాటోపము నిర్ణరేంద్రుఁ డడఁచున్ నేడాజిలో దుర్మతి!

8-352-వచనము

అని యుపాలంభించిన విని విరోచననందనుం డిట్లనియె.

8-353-శార్దూల విక్రీడితము

నీవే పోటరివే? సురేంద్ర! తెగడన్ నీకేల? గెల్పోటముల్
లేవే? యెవ్వరి పాలఁ బోయినవి? మేల్లిడుల్ విరించాదులుం
ద్రోవం జాలుదు రెవ్విధానమున సంతోషింప శోకింప నా
దైవం బేమి? కరస్థలామలకమే? ద్రోక్తులుం బాడియే?

8-354-ఆటవెలది

జయము లపజయములు సంపద లాపద
 లనిల చలిత దీపికాచలములు
 చంద్రకళలు మేఘచయములు దరఁగలు
 మెఱుఁగు లమరవర్య! మిట్టిపడకు.

8-355-వచనము

అని యి ట్లాక్షేపించి.

8-356-కంద పద్యము

వీరుఁడు దానవ నాథుఁడు
 నారసముల నిండ్రు మేన నాటించి మహా
 ఘోరాయుధ కల్పములగు
 శూరాలాపములు చెవులఁ జొనిపెన్ మరలన్.

8-357-వచనము

ఇట్లు తథ్యవాది యైన బలిచే నిరాకృతుండై

8-358-కంద పద్యము

శత్రువు నాక్షేపంబునఁ
 దోత్రాహత గజము భంగిఁ ద్రుళ్ళుచు బలి నా
 వృత్తారి వీచి వైచిన
 గోత్రాకృతి నతఁడు నేలఁగూలె నరేంద్రా!

8-49- జంభాసురుని వృత్తాంతము

8-359-కంద పద్యము

చెలికాని పాటుఁ గనుగొని

బలీ సఖుడగు జంభుఁ డతుల బాహాశక్తిం
 జెలితనము చాల నెఱపుచు
నిలునిలు మని వీఁకఁ దాకె నిర్జర నాథున్.

8-360-కంద పద్యము

పంచానన వాహనుడై
చంచద్గద జంభుఁ డెత్తి శైలారిని దాఁ
 కించి సురేభంబును నొ
ప్పించి విజృంభించి యార్చిప్రేర్చెం గడిమిన్.

8-361-కంద పద్యము

వీఁక చెడి ఘనగదాహతిఁ
దోకయు గదలింపలేక దుస్సహపీడన్
 మోఁకరిలఁ బడియె నేలను
సోఁ కోర్వక దిగ్గజంబు సుడిసుడి గొంచున్.

8-362-వచనము

అయ్యెడ

8-363-కంద పద్యము

సారథి వేయు హయంబుల
తే రాయిత పఱచి తేర దేవేంద్రుఁడు దా
 నారోహించెను దైత్యుఁడు
దారత మాతలిని శూలధారం బొడిచెన్.

8-364-ఆటవెలది

శూల నిహతి నొంది స్తుక్కక యార్చిన
సూతు వెఱకు మంచు సురవిభుండు
వాని శిరముఁ దునిమె వజ్రఘాతంబున
దైత్య సేన లెల్ల దల్ల డిల్ల.

8-365-చంపకమాల

చని సురనాథుడే గలన జంభుఁడు చచ్చుట నారదుండు చె
ప్పిన విని వాని భ్రాతలు గభీర బలాధికుఁ డా బలుండు పా
కనముచు లా పురందరునిఁ గాంచి ఖరోక్షులఁ దూలనాడుచున్
పునజలధారలన్ నగముఁ గప్పిన చాడ్పునఁ గప్పి రమ్ములన్.

8-366-సీస పద్యము

విబుధలోకేంద్రుని వేయుగుఱ్ఱంబుల;
నన్ని కోలల బలుఁ డదర నేసె
నిన్నూట మాతలి నిన్నూట రథమును;
నా రీతి నిండ్లు ప్రత్యంగకమును
వేధించెఁ; బాకుండు వింట వాఁ డస్తంబు;
లేయుటఁ దొడుగుట యెఱుగరాదు;
కనక పుంఖంబుల కాండంబు లొక పది;
యేనింట నముచియు నేసి యార్చె;

8-366.1-ఆటవెలది

బలిమి నిట్లు ముగురు ప్రగవాని రథ సూత
సహితు ముంచి రస్త్ర జాలములను
వనజలోక సఖుని వాన కాలంబున

మొగిలు గములు మునుగ మూగినట్లు.

8-367-వచనము

అయ్యవసరంబున.

8-368-మత్తేభ విక్రీడితము

అమరాఠుల బాణజాలముల పాలై పోయితే చెల్లరే!

యమరాఠీశ్వర! యంచు ఖిన్నతరులై యంభోధిలో, జంచల

త్వమునం గుంకు వణిగ్జనంబుల క్రియన్ దైత్యాధిపవ్యాహ మ

ధ్వమునం జిక్కిరి వేల్పు లందఱు విపద్ధ్వానంబులం జేయుచున్.

8-369-శార్దూల విక్రీడితము

ఓహో! దేవతలార! కుయ్యడకు; డే నున్నాడ 'నం చంబుభృ

ద్వాహుం డా శరబద్ధ పంజరము నంతం జించి తేజంబునన్

వాహోపేత రథంబుతోడ వెలికిన్ వచ్చెన్ నిశాంతోల్ల స

న్మాహాత్మ్యంబున, దూర్పునం బొడుచు నా మూర్తాండు చందంబునన్.

8-370-వచనము

ఇట్లు వెలువడి.

8-371-చంపకమాల

విఠిగిన సేన, గాంచి సురవీరు, డోహో యని బిట్టు చీరి క్ర

మ్మఱు, బురికొల్పి పాకబల మస్తకముల్ నిశితాస్త్రధారలన్

నెఱసిన తీక్ష్ణవజ్రమున నేలకు వ్రాల్చెను వాని చుట్టముల్

నెఱచిరి; తచ్చమూపతులు విహ్వలులై చెడి పాటి రార్తితోన్.

8-50- నముచివృత్తాంతము

8-372-వచనము

అప్పుడు నముచి నిలువంబడి.

8-373-మత్తేభ విక్రీడితము

తన చుట్టంబులఁ జంపె వీడనుచు నుద్యత్తోధ శోకాత్కుడై
కనకాంతంబును నశ్మసారమయమున్ ఘంటాసమేతంబునై
జనద్యద్గుస్పహమైన శూలము నొగిన్ సారించి వైచెన్ సురేం
ద్రనిపై దీన హతుండవౌ దని మృగేంద్రుంబోలి గర్జించుచున్.

8-374-శార్దూల విక్రీడితము

ఆకాశంబున వచ్చు శూలమును జంభారాతి ఖండించి నా
నా కాండంబుల వాని కంఠము దెగన్ దంభోళియున్ వైచె న
స్తోకేంద్రాయుధమున్ సురారిగళముంద్రుంపంగ లేదయ్యె; వా
డాకంపింపక నిల్చె దేవవిభుఁ డత్రాశ్చర్యముం బొందఁగన్.

8-375-వచనము

ఇట్లు నిలిచి యున్న నముచిం గనుంగొని వజ్రంబు ప్రతిహతంబగుటకు శంకించి
 బలభేది దన మనంబున.

8-376-సీస పద్యము

కొండల టెక్కలు ఖండించి వైచుచో;
వజ్ర మెన్నఁడు నింత వాడి చెడదు;
వృత్తాసురాదుల విదళించుచో నిది;
దిరుగ దెన్నఁడు పనిఁ దీర్చికాని;
యింద్రుండఁ గానోకో యేను దంభోళియుఁ;
గాదోకో యిది ప్రయోగంబు చెడెనో

దనుజాధముఁడు మొనతాకుఁ దప్పించెనో;
భిదురంబు నేఁ డేల బెండుపడియె;

8-376.1-ఆటవెలది

ననుచు వజ్రి వగవ నార్థ శుష్కంబులఁ
జావకుండఁ దపము సలిపె నీతఁ
డితర మెద్ది యైన నింద్ర! ప్రయోగింపు
వైళ మనుచు దివ్యవాణి పలికె.

8-377-వచనము

ఇట్లాదేశించిన దివ్యవాణి పలుకు లాకర్ణించి పురందరుండు.

8-378-ఆటవెలది

ఆత్మబుద్ధిఁ దలచి యార్థంబు శుష్కంబు
గాని సాధనంబు ఫేన మనుచు
నది యమర్చి దాన నమరులు మెచ్చంగ
నముచి శిరముఁ ద్రుంచె నాకవిభుఁడు.

8-379-వచనము

అయ్యవసరంబున.

8-380-సీస పద్యము

పురుహూతు నగ్గించి పుష్పాంజలులు చేసి;
మునులు దీవించిరి ముదము తోడ;
గంధర్వముఖ్యులు పునులు విశ్వావసుఁ;
డును బరావసుఁడు నింపెనయఁ బాడి;

రమరాంగనాజను లాడిరి; దేవతా;
 దుందుభులును మ్రోసె దురములోన;
 వాయు వహ్ని కృతాంత వరుణాదులును బ్రతి;
 ద్వంద్వల గెల్చి రుద్దండ వృత్తి;

8-380.1-తేటగీతి

నల్ప మృగముల సింహంబు లుట్ల తోలి
 రమరవర్యులు దనుజుల నదటు వాయు
 నజుడు పుత్రేర నారదుఁ డ్రుగుఁ దెంచె
 దైత్యహరణంబు వారింప ధరణినాథ!

8-381-వచనము

వచ్చి సురలకు నారదుం డిట్లనియె.

8-382-శార్దూల విక్రీడితము

సిద్ధించెన్ సురలార! మీ కమృతమున్; శ్రీనాథ సంప్రాప్తులై
 వృద్ధిం బొందితి రెల్ల వారలును; విద్వేషుల్ మృతిం బొంది; రీ
 యుద్ధం బేటికి ?నింకఁ జాలుఁ; బనిలే దోహో పురే' యంచు సం
 బద్ధాలాపము లాడి మాన్చె సురలం బాండవ్యవంశాగ్రణి!

8-383-వచనము

ఇట్లు నారద వచన నియుక్తులై రాక్షసులతోడి సంగ్రామంబు చాలించి సకల దేవ
 ముఖ్యులును ద్రివిష్టపంబునకుం జనిరి' హతశేషు లైన దైత్యదానవులు
 విషణ్ణుండైన బలిం దోడ్కొని పశ్చిమ శిఖిశిఖరంబుఁ జేరిరి;
 విధ్వంసమానకంధరులై వినష్టదేహులగు యామినీచరుల నెల్లను శుక్తుండు
 మృతసంజీవని యైన తన విద్య పెంపునం జేసి బ్రతికించె; బలియును

భార్గవానుగ్రహంబున విగత శరీర వేదనుండై పరాజితుండయ్యును లోకతత్త్వ
విచక్షణుం డగుటం జేసి దుఃఖింపక యుండె" నని చెప్పి రాజునకు శుకుం
డిట్లనియె.

8-51- హరిహరసల్లాపాది

8-384-సీస పద్యము

కైలాసగిరి మీఁద ఖండేందు భూషణుం;
డొకనాఁడు గొలువున నున్న వేళ
నంగన యై విష్ణుఁ డసురుల వంచించి;
సురలకు నమృతంబు సూతి లిడుట
విని దేవియును దాను వృషభేంద్ర గమనుడై;
కడు వేడ్క భూత సంఘములు గొలువ
మధుసూదనుం డున్న మందిరంబున కేగి;
పురుషోత్తమునిచేతఁ బూజ పడసి

8-384.1-తేటగీతి

తానుఁ గూర్చుండి పూజించె దనుజ వైరిఁ
గుశలమే మీకు మాకునుఁ గుశల మనుచు
మధురభాషల హరిమీఁద మైత్రి నెఱపి
హరుఁడు పద్మాక్షుఁజూచి యిట్లనియెఁ బ్రీతి.

8-385-సీస పద్యము

దేవ! జగన్మయ! దేవేశ! జగదీశ!;
కాలజగద్వ్యాపకస్వరూప!
యఖిల భావములకు నాత్యయు హేతువు;

నైన యీశ్వరుడ వాద్యంతములకు
మధ్యంబు బహియును మఱి లోపలయు లేక;
పూర్ణమై యమృతమై భూరిసత్య
మానంద చిన్మాత్ర మవికార మాద్య ము;
నన్య మశోకంబు నగుణ మఖిల

8-385.1-తేటగీతి

సంభవస్థితిలయముల దంభకంబు
నైన బ్రహ్మంబు నీవ; నీ యంప్రియుగము
నుభయ సంగ విస్మయములై యున్నమునులు
గోరి కైవల్యకాములై కొట్టు రెపుడు.

8-386-సీస పద్యము

భావించి కొందఱు బ్రహ్మంబు నీ వని;
తలపోసి కొందఱు ధర్మ మనియుఁ
జర్చించి కొందఱు సదసదీశ్వరుడని;
సరవిఁ గొందఱు శక్తి సహితుఁ డనియుఁ
జింతించి కొందఱు చిరతరుం డవ్యయుఁ;
ఢాత్మతంత్రుఁడు పరుం డధికుఁ డనియు
దొడరి యూహింతురు తుది నద్వయద్వయ;
సదసద్విశిష్ట సంశ్రయుఁడ వీవు;

8-386.1-తేటగీతి

తలఁప నొక్కింత వస్తుభేదంబుఁ గలదె
కంకణాదులు బసేడి యొక్కటియ కాదె?

కడలు పెక్కైన వార్ధి యొక్కటియ కాదె?

భేద మందును నిను వికల్పింప వలదు.

8-387-సీస పద్యము

యద్విలాసము మరీచ్చాదు లెఱుంగరు;

నిత్యుడ నై యున్న నేను నెఱుంగ

యన్మాయ నంధులై యమరాసురాదులు;

వనరెద రఱు! యున్నవారలెంత?

యే రూపమునఁ బొంద కేపారుదువు నీవు;

రూపివై సకలంబు రూపుచేయ

రక్షింపఁ జెఱుపఁ గారణమైన సచరాచ;

రాఖ్యమై విలసిల్లు దంబరమున

8-387.1-తేటగీతి

ననిలుఁ డే రీతి విహరించు నట్ల నీవు

గలసి వర్తింతు సర్వాత్మకత్వ మొప్పు;

జగములకు నెల్ల బంధమోక్షములు నీవ

నీవ సర్వంబుఁ దలపోయ నీరజాక్ష!

8-388-మత్తేభ విక్రీడితము

ఘనతన్ నీ మగపోడుముల్ పలుమఱుం గన్నారఁ గన్నార; మే

నిను విన్నారము చూడమెన్నడునుమున్ నీయాడుఁజందంబు మో

హినివై దైత్యులఁ గన్నుఁ బ్రామి యమృతం బింద్రాది దేవాళి కే

చ్చిన నీ రూపముఁ జూపుమా; కుతుకముం జిత్తంబునం బుట్టెడిన్.

8-389-కంద పద్యము

మగవాఁడ వై జగంబులఁ

దగిలిచి చిక్కులను బెట్టు దంటకు నీకున్

మగువ తనంబున జగములఁ

దగులము బొందింప నెంతదడవు ముకుందా!

8-390-వచనము

అని పలుకుచున్న శూలపాణిచే నపేక్షితుండై విష్ణుండు భావ గంభీరంబగు నవ్వు
నివ్వటిల్ల న వ్యామదేవున కిట్లనియె.

8-391-శార్దూల విక్రీడితము

శ్రీకంఠా! నిను నీవ యేమటకు మీ చిత్తంబు రంజించెదన్;

నాకద్వేషుల డాగురించుటకునై నాఁ డేను గైకొన్న కాం

తాకారంబు జగద్విమోహనము నీకై చూచెదేఁ జూపెదం;

గైకో నర్థము లంధ్రు కాముకులు సంకల్పప్రభావంబులన్.

8-392-వచనము

అని పలికి కమలలోచనుం డంతర్హితుండయ్యె; అ య్యుమాసహితుండైన
భవుండు విష్ణుఁ డెటు పోయెనో యెందుఁ జొచ్చెనో యని దశదిశలం గలయ
నవలోకించుచుండం దన పురోభాగంబున.

8-52- జగనమోహిని కథ

8-393-సీస పద్యము

ఒక యెలదోటలోనొకవీధి నొకనీడఁ;

గుచకుంభముల మీదఁ కొంగుఁ దలఁగఁ

గబరికాబంధంబుఁ గంపింప నుదుటిపైఁ;

జికురజాలంబులు జిక్కుపడఁగ

ననుమానమై మధ్య మల్లాడఁ జెక్కులఁ;
గర్జకుండల కాంతి గంతు లిడఁగ
నారోహభరమున నడుగులుఁ దడఁబడఁ;
ద్వగ్రీప్తి సంఘంబు దిశలఁ గప్ప

8-393.1-తేటగీతి

వామకరమున జాఱిన వలువఁ బట్టి
కనక నూపుర యుగళంబు గల్లనంగఁ
గంకణంబుల ఝణఝణత్కార మెసఁగ
బంతిచే నాడు ప్రాయంపుటంతిఁ గనియె.

8-394-వచనము

కని మున్ను మగువ మరగి సగమయిన మగవాఁ డమ్మగువ వయో రూప గుణ
విలాసంబులు దన్ను నూరింపం గనుటొప్ప వ్రేయక తప్పక చూచి మెత్తనయిన
చిత్తంబున.

8-395-శార్దూల విక్రీడితము

ఈ కాంతాజనరత్న మెవ్వరిదోకో? యీ యాడురూపంబు ము
న్నే కల్పంబుల యందుఁ గాన; మజుఁ డీ యింతిన్ స్పృశింపంగఁ దా
లేకుం టెల్ల నిజంబు; వల్లభత నీ లీలావతిం జేరఁగా
నే కాంతుండుఁ గలండో? క్రీడలకు నాకీ యింతి సిద్ధించునే?

8-396-వచనము

అని మఱియుం జెఱకువిలుతుని మెఱవడిఁ దరపిన నెఱబిరుదు వెఱంగుపడం
దెఱవ దుఱిమికోనిన తుఱుము బిగిముడి వదలి కదలి భుజముల మెడల నొడల
నదరి చెదరిన కురులు నొసలి మృగమద తిలకంపుటసలు మసల, విసవిస

నగుమొగము మెఱుంగులు దశదిశలం బసలు కొలుపఁ, జిఱునగవు మెఱయ,
 నునుఁ జెమటం దడంబడి పులకరములు గులకరములు గొన,
 హృదయానందకంద పద్యము బగు కందుకంబు గరారవిందంబునం దమర్చి,
 యక్కునం జేర్చి, చెక్కున హత్తించి, చుబుకంబు మోపి, చూచుకంబులం
 గదియించి, నఖంబుల మీటుచు, మెల్లమెల్లన గెల్లాడు కరకమలంబులం గనక
 మణి వలయంబులు ఝణఝణ యనం గుచకలశంబు లొండొంటి నొరయ,
 నెడమఁ గుడిం దడంబడఁ గ్రమ్మిన నెగురఁ జిమ్ముచు, నెగురఁ జిమ్మి తనకుఁదానె
 కొన్ని చిన్నపన్నిదంబులు చేసికొని బడుగు నడుము బెడఁకి వడవడ వడంక
 నఱితి సరులుఁ గలయంబడఁ దిరుగుచు, తిరుగు నెడఁ బెనఁకువలుగొనఁ జెవుల
 తొడవుల రుచులు గటముల నటనములు సలుపఁ బవిరి తిరిగి యొడియుచు,
 నొడిచి కెలంకులన్ జడియుచు, జడిసి జడను పడక వలువ నెలవు వదలి
 దిగంబడం, గట్టిస్థలంబునఁ గాంచీ కనకమణి కింకిణులు మొరయఁ
 జరణకటకమ్ములు గల్లుగల్లుమనం, గరకంకణమణి గణములు మెఱయ
 మితితప్పిన మోహాతిరేకం బుప్పొంగ వెనుకొని యుఱుకి పట్టుచుఁ, బట్టి పుడమిం
 బడవైచి, పాటు వెంటన మింటికెగసి గెంటక కరంబునం గరంబు దిరంబయి
 పలుమఱు నెగయ నడుచుచు, నెగయు నెడం దిగంబడు తఱిని నీలంపు
 మెఱుంగు నిగ్గుసోగ పగ్గంబుల వలలువైచి రాఁ దిగిచిన పగిది వెనుకొనంగ,
 విలోకన జాలంబులు నిగిడించుచు, మగిడించుచుఁ గరలాఘవంబున నొకటి,
 పది, నూఱు, వేయి చేసి నేర్పులు వాటించుచు, నరుణ చరణకమల రుచుల
 నుదయ శిఖరి శిఖర తరణి కరణి చేయుచు, ముఖచంద్ర చంద్రికలఁ
 జంద్రమండలంబులు గావించుచు, నెడనెడ నురోజ దుర్గ నిర్గత చేలాంచలంబు
 జక్క నొత్తుచుం, గవోలఫల కాలోల ఘర్మ జలబిందు బృందంబుల
 నఖాంకురంబుల నోసరించుచు, అరుణాధరబింబఫల భ్రాంత సమాగత
 రాజకీరంబులం జోపుచు, ముఖసరోజ పరిమళాసక్త మత్తమధుపంబుల

నివారించుచు, మందగమనాభ్యాస కుతూహలాయత్త మరాళ యుగ్మంబులకుం
దలంగుచు, విలాస వీక్షణా నందిత మయూర మిధునంబులకు నెడగలుగుచు,
బొదటిండ్ల యీటములకుం బోక మలంగుచు, కరకిసలయాస్వాద కాముక
కలకంఠ దంపతులకు దూరమగుచు, దీగ యుయ్యెలల నూగుచు, మాధవీ
మండపంబు లెక్కుచు, గుసుమరేణు పటలంబుల గుబ్బళ్ళు ప్రాకుచు
మకరందస్యంద బిందుబృందంబు నుత్తరించుచు, గృతక శైలం బుల
నారోహించుచు, బల్లవ పీఠంబులం బధిశ్రమంబు పుచ్చుచు,
లతాసౌధభాగంబులఁ బోడచూపుచు, నున్నత కేతకీ స్తంభంబుల నొరగుచు,
బుష్పదళఖచిత వాతాయనంబులం దొంగిచూచుచు, గమలకాండపాలికల
నాలంబించుచు, జంపక గేహళీ మధ్యంబుల నిలువంబడుచు, గదళికాపత్ర
కవాటంబుల నుద్ఘాటించుచు, బరాగ నిర్మిత సాలభంజికా నివహంబుల
నాదరించుచు, మణికుట్టిమంబుల మురియుచు, జంద్రకాంత వేదికల
నొలయుచు, రత్నపంజర శారికానివహంబులకుం జదువులు చెప్పుచు, గోరిన
క్రియంజూచుచు చూచిన క్రియ మెచ్చుచు, మెచ్చిన క్రియ వెఱగుపడుచు,
వెఱగుపడిన క్రియ మెఱచుచు, మెఱవక యేకాంతం బగు నవ్వనాంతం బున
ననంత విభ్రమంబుల జగన్మోహినియై విహరించుచు నున్న సమయంబున.

8-397-ఆటవెలది

వాలుఁగంటి వాఁడి వాలారుఁజూపుల

శూలి ధైర్యమెల్లఁ గోలుపోయి

తఱలి యెఱుకలేక మఱచె గుణంబుల

నాలి మఱచె నిజగణాళి మఱచె.

8-398-వచనము

అప్పుడు

8-399-ఆటవెలది

ఎగురవైచి పట్ట నెడలేమి చే దప్పి
వ్రాలు బంతి గొనఁగ వచ్చునెడను
బడతి వలువ వీడి పడియె మారుతహతిఁ
జంద్రధరుని మనము సంచలింప.

8-400-మత్తేభ విక్రీడితము

రుచిరాపాంగిని వస్త్రబంధనపరన్ రోమాంచ విబ్రాజితం
గుచభారానమితం గరద్వయపుటీ గూడ్డికృతాంగిం జల
త్తుచ బంధం గని మన్మథాతురత నాకంపించి శంభుండు ల
జ్జచలింపం దనకాంత చూడఁ గదిసిం జంద్రాస్య కేల్దమ్మికిన్.

8-401-ఆటవెలది

పదము చేరవచ్చు పాలక్షుఁ బొడగని
చీర వీడిపడిన సిగ్గుతోడ
మగువ నగుచుఁ దరుల మాటున డాఁగెను
వేల్పుతోడు నబల వెంటఁ బడియె.

8-402-మత్తేభ విక్రీడితము

ప్రబలోద్యత్కరిణిం గరీంద్రుఁడు రమింపన్ వచ్చు శీలన్ శివుం
డబలా పోకుము పోకుమీ యనుచు డాయం బాటి కెంగేలఁ ద
త్తుబరీ బంధము పట్టి సంభ్రమముతోఁ గౌగిళ్ళ నోలార్చె నం
త బహిః ప్రక్రియ నెట్టకేనిఁ గదియం దద్భాహునిర్ముక్త యై.

8-403-సీస పద్యము

వీడి వెన్నున నాడు వేణీభరంబుతో;

జుఘన భారాగత శ్రాంతితోడ
 మాయావధూటి యై మరలిచుచుచుఁ బాటు;
 విష్ణు నద్భుతకర్ము వెంటఁదగిలి
 యీశాను మరల జయించె మరుం డనఁ;
 గరిణి వెన్నను కరి కరణిఁ దాల్చి
 కొండలు నేటులుఁ గొలఁకులు వనములు;
 దాటి శంభుఁడు చనం దన్మహాత్ము

8-403.1-తేటగీతి

నిర్మలామోఘ వీర్యంబు నేలమీదఁ
 బడిన చోటెల్ల వెండియుఁ బైడి యయ్యె
 ధరణి వీర్యంబు పడఁ దన్నుఁదా నెటింగి
 దేవ మాయా జడత్వంబు దెలిసె హరుఁడు.

8-404-కంద పద్యము

జగదాత్మకుఁడగు శంభుఁడు
 మగిడెను హరి నెటింగి తనదు మాహాత్మ్యమునన్
 విగతత్రపుడై నిలిచెను
 మగువతనం బుడిగి హరియు మగవాఁ డయ్యెన్.

8-405-ఆటవెలది

కాము గెలువవచ్చుఁ గాలారి గావచ్చు
 మృత్యుజయముఁ గలిగి మెఱయవచ్చు
 నాఁడువారి చూపుటంపఱ గెలువంగ
 వశము గాదు త్రిపురవైరి కైన.

8-406-వచనము

ఇట్లు పురుషాకారంబు వహించిన హరి హరున కిట్లనియె.

8-407-సీస పద్యము

నిఖిలదేవోత్తమ! నీ వొక్కరుఁడు దక్క;
 నెవ్వఁడు నా మాయ నెఱుంగ నేర్చు?
 మానిని యైన నా మాయచే మునుఁగక;
 ధృతి మోహితుండవై తెలిసి తీవు
 కాలరూపంబునఁ గాలంబుతోడ నా;
 యందును నీ మాయ యధివసించు
 నీ మాయ నన్ను జయింప నేరదు నిజ;
 ముక్కతాత్ములకు నెల్ల ననుపలభ్య

8-407.1-తేటగీతి

మిపుడు నీ నిష్ఠ పెంపున నెఱిగి తనుచు
 సత్కరించిన సఖ్యంబు చాల నెఱిపి
 దక్షతనయ గణంబులుఁ దన్నుఁ గొలువ
 భవుఁడు విచ్చేసెదగ నిజ భవనమునకు.

8-408-శార్దూల విక్రీడితము

పాఠావారము ద్రచ్చుచో గిరి సముద్రద్భారమై కచ్చ పా
 కారుండైన రమేశువర్తనము నాకర్ణింపఁ గీర్తింప సం
 సారాంభోనిధిలో మునుంగు కుజనుల్ సంశ్రేయముం బొంది వి
 సారోదార సుఖంబుఁ జెందుదురు తద్వృం బెంతయున్ భూవరా!

8-409-మత్తేభ విక్రీడితము

ఎలమిన్ దైత్యుల నాఁడురూపమున మోహింపించి పీయాషముం
జలితాపన్నులకున్ సురోత్తములకుం జక్కన్ విభాగించి ని
ర్మల రేఖన్ విలసిల్లు శ్రీవిభునిఁ దన్మాయావధూరూపముం
దలఁతున్ మ్రొక్కుదు నాత్మలోన దురితధ్వాంతార్క రూపంబుగన్.

8-410-వచనము

అని చెప్పి శుకుం డీట్లనియె.

8-53- 7వైశ్వతమనువు చరిత్ర

8-411-తేటగీతి

నరవరాధీశ! యిప్పుడు నడచుచున్న
వాఁడు సప్తమ మనువు వైవస్వతుండు;
శ్రాద్ధదేవుం డనందగు జనవరేణ్య!
పదురు నందను లతనికే బ్రకట బలులు.

8-412-వచనము

వారలిక్ష్వాకుండును, నభంగుండును, ధృష్టుండును, శర్యాతియు,
 నరిష్యంతుండును, నాభాగుండును, దిష్టుండును, గరూశకుండును, బృషద్ధుం
 డును, వసుమంతుండును ననువారు పదుగురు రాజులు; పురందరుండను వా
 డింద్రుం; డాదిత్య మరుదశ్వి వసు రుద్ర సంజ్ఞలు; గలవారు దేవతలు; గౌతమ
 కశ్య పాత్రి విశ్వామిత్ర జమదగ్ని భరద్వాజ వసిష్ఠు లనువారు సప్తర్షులయి
 యున్నవారు; అందుఁ గశ్యపున కదితి గర్భంబున విష్ణుండు వామనరూపుండై
 జనియించి యింద్రావరజుం డయ్యె; ఇప్పు డేడు మన్వంతరంబులు
 చెప్పంబడియె; రాగల మన్వంతరంబులును శ్రీహరి పరాక్రమంబునుం జెప్పెద
 దత్తావధానుండవై విను" మని శుకుం డీట్లనియె.

8-54- 8సూర్యసావర్ణిమనువుచరిత్ర

8-413-సీస పద్యము

జననాథ సంజ్ఞయు ధ్రావయు ననువారు;
 గల రర్కునకు విశ్వకర్మతనయ
 లిరువురు వల్లభ లిటమున్న చెప్పితీఁ;
 బరగు దృతీయము బడబ యనఁగ
 సంజ్ఞకు యముఁడును శ్రాద్ధదేవుండును;
 యమునయుఁ బుట్టిరి హర్ష మెసఁగ;
 ధ్రావకుఁ దపతియు సావర్ణియును శనీ;
 శ్వరుఁడునుఁ గలిగిరి; సంవరణుఁడు

8-413.1-తేటగీతి

దపతి నాలిఁగఁ గైకొనెఁ దా వరించె;
 యశ్వ యుగళంబు బడబకు నవతరించె;
 వచ్చు నష్టమ వసువు సావర్ణి వాఁడు
 తపము చేయుచునున్నాఁడు ధరణినాథ!

8-414-కంద పద్యము

ఒకపరి చూచిన వెండియు
 నొకపరి చూడంగ లేకయుండు సిరులకై
 యొక నొకని చేటు వేళకు
 నొకఁ డొక్కఁడు మనువుఁ గాచి యుండు నరేంద్రా!

8-415-వచనము

సూర్యసావర్ణి మన్వంతరంబున నతని తనయులు నిర్మోహ విరజస్కాద్యులు
రాజులును; సుతపోవరజోమృత ప్రభు లనువారు దేవతలును గాఁగలరు;
గాలవుండును, దీప్తిమంతుండును, బరశురాముండును, ద్రోణపుత్రుఁడగు
నశ్వత్థామయుఁ, గృపుండును, మజ్జనకుం డగు బాదరాయణుండును,
ఋష్యశృంగుండును సప్తర్షు లయ్యెదరు; వార లిప్పుడుఁ దమతమ
యోగబలంబుల నిజాశ్రమ మండలంబులఁ జరియించుచున్నవారు; విరోచన
నందనుం డగు బలి యింద్రుం డయ్యెడు" నని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె.

8-416-సీస పద్యము

బలిమున్ను నాకంబు బలిమిమైఁ జేకొన్న;
వామనుండై హరి వచ్చి వేడఁ
బాదత్రయం బిచ్చి భగవన్నిబద్ధుడై;
సురమందిరము కంటె సుభగమైన
సుతల లోకంబున సుస్థితి నున్నాడు;
వెతలేక యట మీద వేదగుహికి
నా సరస్వతికిఁ దా నట సార్వభౌముండు;
నా బ్రభువయి హరి నాకవిభునిఁ

8-416.1-ఆటవెలది

బదవిహీనుఁ జేసి బలిఁదెచ్చి నిలుపును;
బలియు నిర్జరేంద్రు పదము నొందు;
నింద్రపదము హరికి నిచ్చిన కతమున
దానఫలము చెడదు ధరణినాథ!

8-55- 9దక్షసావర్ణిమనువుచరిత్ర

8-417-వచనము

అట మీదటి కాలంబున వరుణ నందనుండగు దక్షసావర్ణి తొమ్మిదవ మను
వయ్యెడు; నతని కొడుకులు ధృతకేతు, దీప్తకేతు, ప్రముఖులు రాజులును;
బరమరీచి గర్గాదులు నిర్జరులును; నద్భుతుం డను వాఁడింద్రుండును;
ద్యుతిమత్ప్రభృతులగు వారలు ఋషులును నయ్యెదరు; అందు.

8-418-ఆటవెలది

దనుజహరణుఁ డంబుధ్రార కాయుష్మంతు
నకు జనించి రక్షణంబు చేయ
మూఁడు లోకములను మోదంబుతో నేలు
నద్భుతాఖ్య నొప్పు నమర విభుఁడు.

8-56- 1బ్రహ్మసావర్ణిమనువుచరిత్ర

8-419-వచనము

మఱియు నుపశ్లోక సుతుం డగు బ్రహ్మసావర్ణి దశమ మనువయ్యెడి;
తత్పుత్రులు భూరిపేణాదులు భూపతులును; హవిష్మత్ప్రముఖులు
మునులును; శంభుం డను వాఁ డింద్రుండును; విబుధ్దాద్యులు నిర్జరులును
నయ్యెదరు; అందు.

8-420-ఆటవెలది

విశ్వస్యజుని యింట విభుఁడు విఘాచికి
సంభవించు నంశ సహితుఁ డగుచుఁ
జెలిమి శంభుతోడఁ జేయు విష్వక్సేనుఁ
డనఁగ జగముఁ గాచు నవనినాథ!

8-57- 11ధర్మసావర్ణిమనువుచరిత్ర

8-421-వచనము

మఱియుం దదాగమ్యిష్యత్కాలంబున ధర్మసావర్ణి పదునొకండవ మనువయ్యెడి;
మనుతనూజులు సత్యధర్మాదులు పదుండ్రు; ధరణీపతులును; విహంగమ
కామగమన నిర్వాణరుచు లనువారు సురులును; వైధ్యతుఁడను వాఁ
డింద్రుండును; నరుణాదులు ఋషులును నయ్యెదరు; అందు.

8-422-ఆటవెలది

అంబుజాత నేత్రుఁడా సూర్య సూనుడై
ధర్మసేతు వనఁగఁ దగ జనించి
వైభవాఙ్మయఁ డగుచు వైధ్యతుఁ డలరంగఁ
గరుణఁ ద్రిజగములనుఁ గావఁ గలఁడు.

8-58- 12భద్రసావర్ణిమనువుచరిత్ర

8-423-వచనము

మఱియుఁ దద్భవిష్యత్సమయంబున భద్రసావర్ణి పండ్రెండవ మను వయ్యెడి;
నతని నందనులు దేవవ దుపదేవ దేవజ్యేష్ఠాదులు వసుధాధిపతులును;
ఋతుధాముం డను వాఁ డింద్రుండును హరితాదులు వేల్పులును; దపోమూర్తి
తపాగ్నీధ్ర కాదులు ఋషులును నయ్యెదరు; అందు.

8-424-ఆటవెలది

జలజలోచనుండు సత్యతపస్సూన్య
తలకు సంభవించుఁ దనయుఁ డగుచు
ధరణిఁ గాచు నంచితస్వధామాఖ్యుడై
మనువు సంతసింప మానవేంద్ర!

8-59- 13దేవసావర్ణిమనువుచరిత్ర

8-425-వచనము

మఱియుం దదేష్వత్కాలంబున నాత్మవంతుండగు దేవసావర్ణి పదుమూడవ
మనువయ్యెడి; మనుకుమారులు చిత్రసేన విచిత్రాదులు జగతీనాయకులును;
సుకర్మ సుత్రామ సంజ్ఞలు గలవారు బృందారకులును; దివస్పతి యను వా
డింద్రుండును; నిర్మోహ తత్త్వదర్శా ద్యులు ఋషులును నయ్యెదరు; అందు.

8-426-ఆటవెలది

ధరణి దేవహోత్ర దయితకు బృహతికి
యోగవిభుఁడు నాగ నుద్భవించి
వనజనేత్రుఁ డా దివస్పతి కెంతయు
సౌఖ్య మాచరించు జగతినాథ!

8-60- 14ఇంద్రసావర్ణిమనువుచరిత్ర

8-427-వచనము

మఱియు నట వచ్చు కాలంబున నింద్రసావర్ణి పదునాలవ మను వయ్యెడి; మను
నందనులు గభీరవస్వాదులు రాజులును; బవిత్ర చాక్షుషు లనువారు
దేవగణంబులును; శుచి యనువాఁ డింద్రుండును; నగ్ని బాహు శుచి శుక్ర
మాగధాదులు ఋషులును నయ్యెదరు; అందు.

8-428-తేటగీతి

తనర సత్రాయణునకు వితాన యందు
భవము నొందెడి హరి బృహద్వానుఁ డనఁగ
విస్తరించుం గ్రియాతంతు విసరములను
నాకవాసులు ముదమంద నరవరేణ్య!

8-429-కంద పద్యము

జగతీశ! త్రికాలములనుఁ

బొగడొందు మనుప్రకారములు చెప్పఁబడెం;

దగఁ బదునలువురు మనువులుఁ

దెగ యుగములు వేయు నడవ దివ మజున కగున్.

8-430-వచనము

అనినఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె.

8-431-ఆటవెలది

ఈ పదంబులందు నీ మను ప్రముఖుల

నెవ్వఁ డునుచు? వార లేమి కతన

నధిక విభవులైరి? హరి యేల జనియించె?

నెఱుఁగఁ బలుకు నాకు నిద్దచరిత!

8-432-వచనము

అనినం బారాశర్య కుమారుం డిట్లనియె.

8-433-సీస పద్యము

మనువులు మునులును మనుసుతు లింద్రులు;

నమరులు హరి యాజ్ఞ నడఁగువారు

యాజ్ఞాదు లందఱు హరిపౌరుషాకృతు;

లా మనువులు దత్సహ్యశక్తి

జగముల నడుపుదు రొగి నాల్గయుగముల;

కడపటఁ గాల సంగ్రస్తమైన

నిగమచయంబును నిజతపోబలముల;

మరలఁ గాంతురు ఋషివరులు; దొంటి

8-433.1-తేటగీతి

పగిది ధర్మంబు నాలుగు పాదములను
గలిగి వర్తిల్లు; మనువులు గమల నేత్రు
నాజ్ఞఁ దిరుగుదు; రేలుదు రవని పతులు
జగతి భాగించి తమతమ సమయములను.

8-434-వచనము

మఱియుం బ్రాప్తులయిన వారల నింద్రపదంబులను, బహుప్రకారంబుల
దేవపదంబులను, హరి ప్రతిష్ఠించుచుండు; వారలు విహిత కర్మంబుల
జగత్త్రయంబునుం బరిపాలింతురు; లోకంబులు సువృష్టులై యుండు.

8-435-సీస పద్యము

యోగీశరూపుడై యోగంబుఁ జూపుచు;
మోని రూపమునఁ గర్మంబుఁ దాల్చు
సర్గంబు చేయుఁ బ్రజాపతి రూపుడై;
యింద్రుడై దైత్యుల నేపడంచు
జ్ఞానంబు నెఱిగించుఁ జతుర సిద్ధాకృతిఁ;
గాలరూపమునఁ బాకంబు చేయు
నానావిధములైన నామరూపంబులఁ;
గర్మలోచనులకుఁ గానఁబడఁడు

8-435.1-ఆటవెలది

చనిన రూపములనుఁ జనురూపముల నింక
జనఁగనున్న రూపచయము నతఁడు
వివిధుడై యనేక వృత్తుల వెలిగించు

విష్ణుఁ డవ్యయుండు విమలచరిత!

8-436-వచనము

అనిన భూవరుం డీట్లనియె.

8-437-మత్తేభ విక్రీడితము

బలి నంభోరుహ నేత్రుఁ డేమిటికినై పాదత్రయిన్ వేడె? ని
శ్చలుఁడున్ బూర్ణుఁడు లబ్ధకాముఁడు రమా సంపన్నుడై తాఁ బర
స్థలికిన్ దీనునిమాడ్కి నేల చనియెం? ద్రప్పేమియున్ లేక ని
ష్కలుషున్ బంధన మేల చేసెను? వినం గౌతూహలం బయ్యెడిన్.

8-61- బలియుద్ధయాత్ర

8-438-వచనము

అనిన శుకుం డీట్లనియె.

8-439-సీస పద్యము

పురుహూతుచే నొచ్చి పోయి భార్గవులచే;
బలి యెట్టకేలకు బ్రతికి వారి
చిత్తంబురాఁ గొల్చి శిష్యుడై వర్తింప;
వారు నాతని భక్తి వలన మెచ్చి
విశ్వజిద్యాగంబు విధితోడఁ జేయింప;
భవ్యకాంచనపట్ట బద్ధ రథము
నర్కవాజులఁ బోలు హరులుఁ గంఠీరవ;
ధ్వజము మహాదివ్యధనువుఁ బూర్ణ

8-439.1-తేటగీతి

తూణయుగళంబుఁ గవచంబుఁ దొలుత హోమ
పావకుం డిచ్చె; నవ్లాన పద్మమాలఁ
గలుష హరుఁడగు తన తాత కరుణ నొసఁగె;
సోమ సంకాశ శంఖంబు శుక్రుఁ డిచ్చె.

8-440-వచనము

ఇవ్వధంబున

8-441-కంద పద్యము

పాణియు, రథియుఁ, గృపాణియుఁ,
దూణియు, ధన్వియును, స్రగ్వీ తురగియు, దేహ
త్రాణియు, ధిక్కుత విమత
ప్రాణియు, మణి కనక వలయ పాణియు నగుచున్.

8-442-మత్తేభ విక్రీడితము

పలుదానంబుల విపులం దనిపి తద్భద్రోక్తులం బొంది పె
ద్దలకున్ మ్రొక్కి విశిష్టదేవతల నంతర్భక్తీఁ బూజించి ని
ర్మలుఁ బ్రహ్లాదునిఁ జీరి నమ్రశిరుఁడై రాజద్రథారాడుఁడై
వెలిఁగెన్ దానవ భర్త శైల శిఖరోద్వేల్లద్ధవాగ్నిప్రభన్.

8-443-కంద పద్యము

దండీత మృత్యు కృతాంతులు
ఖండీత సుర సిద్ధ సాధ్య గంధర్వాదుల్
పిండీత దిశు లమరాహిత
దండాధీశ్వరులు సములు దన్నుం గొలువన్.

8-444-కంద పద్యము

చూపుల గగనము మ్రింగుచు

నేపున దివి భువియు నాత శీతల చేయన్

రూపించుచు దనుజేంద్రుడు

ప్రాపించెను దివిజనగర ప్రథము నరేంద్రా!

8-62- స్వర్గవర్ణనము

8-445-వచనము

ఇట్లు బలవంతుడగు బలి సురేంద్రుని సాధింప సమకట్టి దండ గమనంబులు జేసి, నిడుద పయనంబులం జనిచని.

8-446-మత్తేభ విక్రీడితము

కనియెం బుణ్యజనౌకమున్ విగతరోగస్వప్న పీడాన్న ఖా

దన సంశోకముఁ బుష్ప పల్లవ ఫలోద్ధామద్రుమానీకమున్

స్వనితోద్ధాత పతాకముం బ్రవిచరద్వైమానికానీకమున్

ఘన గంగాసలి లైకమున్ మఘవయుక్తశ్రీకమున్ నాకమున్.

8-447-వచనము

కని రక్కసులతోడు వెక్కిరింపై చాల్పుగల వేల్పుల నెలవు దఱియం జొచ్చి,
చెచ్చెర ముందటికిం జనిచని, ముందట నెడపడక మొన మోపి, యిగురుచు
చిగురు తలిరాకు జొంపంబు ననమొగుడు మొగ్గ యరవిరి నెఱవిరి గుత్తి పిందె
పూడు దోరకాయ పండు గెలలతండంబుల వ్రేగు లాగలేక మూగి వీగి వ్రేకలగు
వ్రాకుల ప్రోక లకుఁ బేట లగు పెందోటలును; దోటల గాటంబులై నివ్వటిల్లు
మవ్వంపుఁ గ్రొవ్విరులకుఁ గవలువివ్వక కసిమసలు కలిగి ముసిరి కొసరి
పూనిపోని తేనియ లాని విసరు గలిగి మసరు కవిసి క్రొవ్వి రిమ్మ గొని జమ్ము

జమ్మనుచు జంజాటించు తేటి దాటులును; దాటు పడక నాటుకొని
 పూవిడుచు కూడి జోడువీడక క్రోమ్మావుల కమ్మని కొమ్మల నిమ్మల ముసరి
 పసిమి గల కిసలయమ్ములు పొసంగంగ మెసంగి కిసరుపడక కసరుచెడి బిట్టు
 రట్టడితనంబు లలమి మించి కరాళించు కోయిలల మొత్తంబులును;
 మొత్తంబులయి చిత్తంబుల మత్తంబులుగఁ దత్తఱంబున దియ్యని పండ్లకుఁ
 గయ్యంబులు చేసి చయ్యన నేసరేగి బేసంబులు గాసంబులుగొని వాసికెక్కి
 పలుబాస లాడుచు బహుప్రకారంబులగు కీరంబులును; గీరంబులకు సరిగడచి
 మింటనంట నెగసి పెట్టలం బట్టి చీరి యిట్టట్టు చనక నెట్టుకొని నెలవుల వ్రాలుచు
 నింపుగల రవమ్ములు; గలుగు కలరవమ్ములును గలరవమ్ము లలరం
 దొలంకుల కొలంకుల కెలంకులఁ గడంకల భ్రయల నిడుకొని క్రమ్మిదొమ్మిచేసి
 యెలదమ్మి తూడులవాడు లగు చంచువులం జించి మెక్కి చొక్కి మిక్కిలి
 కలఁకలం బడుచు నలబలంబులు చేయు కలహంసంబులును; హంసరుచి జనిత
 వికసనముల వికవిక నగుచుం బసఁగలిగి మిసమిస మెఱచు పసిడి కెందమ్ము
 లిందిరా మందిరమ్ముల చందమ్ములుగ నందమ్ములగు కొలంకులును; కొలంకుల
 కరళ్యఁ దడిసి వడవడ వడంకుచు నల్లిబిల్లులుగొని సాఁగిన తీగెయిండ్ల గండ్ల
 యీఱములం దోరములుచెడి పలువిరుల కమ్మ వలపుల వ్రేగునం దూఱలేక
 యీడిగలంబడు గాడ్పులును, గాడ్పుల వలన నెగసి గగనమున విరిసి
 పలువన్నెలం జెనగు మేలుకట్టుఁ బుట్టంబుల తెఱంగున దట్టంబులయిన
 కుసుమ పరాగంబులును; బరాగంబుల సరాగంబులగు వాగు వ్రంతల చెంతల
 గుంపులుగొని గఱికి జొంపంబుల లంపులు దిని మంపులుగొని పెల్లు
 నెమర్లుపెట్టుచు నొడుగుల పొదుగులు గదల వాడల వాడల జాడలం బరుగులిడు
 దూడల క్రీడల వేడుకలం గూడుకొని యిండ్ల వాకిండ్లకుం జేరి పొరుల కోరికల
 కనుసారికలగుచు నమ్మతం బుఁగురియు కామధేనువులును; గామధేనువులకు
 నిలువ నీడ లగుచు నడిగిన జనమ్ములకు ధనమ్ములు ఘనమ్ముగఁ బుడుకు

కల్పతరువులును; కల్పతరువుల పల్లవ మంజరులఁ గుంజరులకు విఱచి
 యిచ్చుచు మచ్చికల కలిమి నిచ్చమెచ్చుచు గృతక గిరుల చఱుల సీరుల
 నడరు పడఁతుల నడకలకు గురువులగుచు మెఱయు మురువుల నొత్తరించు
 మత్తేభంబులును, నిభంబుల సరస నొరసికొని వరుసఁ బరుసఁదనములెడలి
 సుకరములగు మకరతోరణ స్తంభంబులును; తోరణస్తంభంబుల చేరువ నిలిచి
 చెఱకువిలుతుం డొఱపెఱికిన బెడిదము లగు నవకంపు మెఱుఁగుం జిగురు టడి
 దముల తెఱంగున నిలుకడ సంపదలు గలుగు శంపల నొంపునం గరచరణాది
 శాఖలుగల చంద్రరేఖల పోడిమిని వాహిని గల మోహినీ విద్యుల గ్రద్దనఁ
 జూపులకుం దీపు లొదవించుచు మర్మకర్మంబు వశంబు లరయు యశంబులు
 గలిగి యనూనంబులగు విమానంబు లెక్కి చచ్చివచ్చిన సచ్చరిత్రులకుం జెచ్చెర
 నెదురు చని తూకొని తోడ్కొని పోవు రంభాది కుంభికుంభకుచల
 కలకలంబులును; గల హంస కారండవ కోక సారసబృంద సుందర సుందరియు;
 నిందీవరార విందనందదిందిందిరయు; నభంగయు సభంగయునగు గంగ నింగి
 కిం బొంగెనో యని మిగుల దిగులుపడఁ బొగడ్డల కెక్కిన యగడ్డలును నగడ్డల
 మిన్నేటి తేటనీట నీటులీను పాటి సూటిచల్లులాటల మేటి కూటువలు గొనుచు
 నేచిన ఖేచర కన్యకావారంబులును; వారవనితా సుపూజిత విరాజిత దేహళీ
 పాటవంబు లగు గోపుర కనక కవాటంబులును; గవాట వేదికాఘటిత మణిగణ
 కిరణోదారంబులగు నింద్రనీల స్తంభ గంభీరతలును; గంభీర విమల కమలరాగ
 పాలికా వారంబులగు చతుర్ద్వారంబులును; ద్వారదేశంబుల చావిళ్ళం గావళ్ళుండి
 ప్రొద్దు పోక పెద్ద రక్కసుల వేల్పుల కయ్యంబులు నెయ్యంబులం జెప్పికొనుచున్న
 యస్త్ర శస్త్ర ధారులు శూరులు నయిన మహద్వార పాలక వీరులును; వీర రస
 జలధి వేలోదారంబులయి శుద్ధస్పటిక బద్ధ మహోత్తానంబులగు సోపాన
 సుభగాకారంబులును; సుభగాకార ప్రదీపంబు లగు వజ్ర మహారజిత
 వస్తుంబులును; వ ప్రోపరి వజ్ర కుడ్య శిరోభాగ చంద్రకాంత తరుణ హిమకరకిరణ

ముఖరంబులగు సాలశిఖరంబులును, శిఖర స్తోమధామ నికృత తారకంబులును,
 దార తార మణి శిలా కరోరంబులగుచు మిగుల గరిత యగు నగరిసిరి మీఱ
 నమరు మొగులు పొడగని నిలుకడలకు నలువ నడిగికోని పడసిన పసిడి తెరల
 వలువల బెడంగునం దోరంబులగు ప్రాకారం బులును; బ్రాకార కాంచనాచిత
 యుద్ధసన్నద్ధ మహాఖర్వ గంధర్వ వాహినీ పాలకంబులగు మరక
 తాట్టాలకంబులును; నట్టాలకోత్తుంగ వజ్రమయ స్తంభోదంచనంబులును; బరభట
 ప్రాణ వంచనంబులు సముదంచనంబులు నగు దంచనంబులును; దంచనంబుల
 తుదలు రథంబుల యిరుసులు నొరసికొనం, గోట యీవలి యీవలి తివియని
 దివియల కరణి రుచిరము లగుచు; బచరించు నహిమకర హిమ కర
 మండలంబులును; హిమకర మండలంబు నిద్దంపు టద్దంబని మూఁగి తొంగి
 చూచుచు నలిక ఫలకంబుల; గులకములుగోను నలకములం దరపి
 తిలకములం దెఱంగు పఱచుకొను సమయ ముల వెనుక నొదిగి కదిసి
 ముకురంబులం బ్రతిఫలితులైన పతు లితర సతుల రతుల కనుమతులని
 కనుకనిన్ మరలి నీడ తలం గిన; గలంగి చని కాంతులు పొలయ నలయు
 ముగుదలకు నేకాం తంబులై గగన సముత్పేధంబు లైన రాజ సౌధంబులును;
 సౌధం బుల సీమల ముత్తయంపు సరుల తోడి నిబ్బరపు గుబ్బచన్నులకు
 చెన్నులం బ్రక్కలం జుక్కలపదవులుండ మండిత సౌధశిఖరంబుల
 శృంగారంబులయిన భృంగారంబులును; భృంగారశయన జాలక డోలికా నిశ్శ్రేణికాది
 విశేష రమ్యంబులయిన హర్మ్యంబులును; హర్మ్య కనక గవాక్షరంధ్ర నిగ్గత
 కర్పూర కుంకుమాగరు ధూపధూమంబు లును; ధూమంబులు జీమూత
 స్తోమంబులని ప్రేమంబు లుబ్బ గొబ్బునం డబ్బాటు పబ్బంబు లబ్బె నని
 మరులుగోని పురుల వన్ని యల సిరులు సరులు గోనం గుట విటపముల;
 దటపట నటించుచు; బలుకులు విరిసి కిక్కురుపొడుచు వలతోని మఱుపు;
 జదువుల టీక లనం గేక లిడు నెమిళ్ళును; నెమిళ్ళ పురుల నారలు నారులగు

రతనంపు విండ్ల నినదములను తలంపులం దోకలు జడిసి వీకలు మెఱసి
 మూకలుగొని దివికెగిరి రవికిం గవిసిన రాహువు క్రియం దివిఁ దడంబడు
 పడగలును; బడగలును గొడుగులును దమకునాలం బులకు
 నడియాలంబులుగఁ దోరంబులైన సారంబుల బీరంబులు మెఱసి బెబ్బులుల
 గబ్బునం గరుల సిరుల సింగంబుల భంగుల శరభంబుల రభసంబుల ధూమ
 కేతువుల రీతుల వైరిం జీరికిం గొనక శంకలుడిగి టంకె లిడుచు లంకెలై లెక్కకు
 మిక్కిలి యగుచు రక్కసుల చక్కటి యెక్కటి కయ్యముల డయ్యము లెఱుంగం
 దిరుగు వీరభటకదంబులును; గదంబ కరవాల శూలాదుల మెఱుం గులు
 మెఱపుల తెఱుంగులం దిశల చెఱుంగులం దుఱుంగలింప నేమి నినదంబులు
 దరములగు నుఱుములుగ నడ మొగిళ్ళ పెల్లునం బ్రవర్జిత రథిక మనోరథంబు
 లగు రథంబుల గములును; గములుఁ గొని గమన వేగంబు వలన హరిహారుల
 నగి గాలిం జాలింబడం గేలికొని ఘనంబులగు మనంబులం దెగడి నెగడు
 సురంగంబు లగు తురంగంబులును; రంగదుత్తంగ విశద మదకల కరటి కటతట
 జనిత మదసలిల కణగణ విగళిత దశశతనయన భుజ సరళ మిళిత లలిత
 నిఖిలదిగధిపతి శుభకర కరకనక కటకఘటిత మణి సముదయ సముదిత
 రేణువర్గదుర్గమంబు లయిన నిర్వక్త మార్గం బులును; మార్గస్థలోపరిగతాగత
 శతశతాయతానేక గణనాతీత రోహణాచలతట విరాజమానంబులగు
 విమానంబులును; విమాన విహరమాణ సుందర సుందరీ సందోహ సంవాదిత
 భూరిభేరీ వీణా పణవ మృదంగ కాహళ శంఖాది వాదనా నూన గాన సాహిత్య
 నృత్య విశేషంబులును; విశేషరత్నసంఘటిత శృంగార శృంగాటక వాటికా దేహ
 దేహాళి ప్రదీపంబులును, దీపాయమాన మానిత సభామం డప ఖచిత రుచిర
 చింతారత్నంబులునుం, గలిగి రత్నాకరంబునుం బోలె ననిమిష కౌశిక వాహినీ
 విశ్రుతంబయి, శ్రుతివాక్యంబునుంబోలె నకల్మష సువర్ణ ప్రభూతంబయి
 భూతపతి కంఠంబునుం బోలె భోగిరాజకాంతంబయి, కాంతాకుచంబునుం బోలె

సువృత్తం బయి, వృత్తజాతంబునుంబోలె సదా గురులఘు నియమాభిరామం
 బయి, రామచంద్రుని తేజంబునుం బోలె ఖరదూషణాది దోషాచరా
 నుపలబ్ధంబయి, లబ్ధవర్ణచరిత్రంబునుం బోలె విమలాంతరంగ ద్యోత మానం
 బయి మానధనుని నడవడియునుం బోలె సన్మార్గ భాతి సుందరం బయి
 సుందరోద్ధానంబునుం బోలె రంభాంచితాశోక పున్నాగంబయి, పున్నాగంబునుం
 బోలె సురభిసుమనోవిశేషం బయి, శేషాహి మస్తకంబునుంబోలె నున్నత క్షమా
 విశారదంబయి, శారద సముదయంబునుంబోలె ధవళ జీమూత ప్రకాశితంబయి,
 సితేత రాజిన దానంబునుం బోలె సరస తిలోత్తమంబయి, యుత్తమ పురుష
 వచనంబునుం బోలె ననేక సుధారస ప్రవర్ణంబై, వర్ణాదియు నుంబోలె
 నుల్లసదీంద్ర గోపంబయి, గోపతి మూఁపురంబునుంబోలె విచక్షురార్యాలంకృతంబై,
 కృతార్థం బయిన యమరావతీ నామ నగరంబు చేరం జని కోటచుట్టునుం బట్టు
 గలుగ బలంబులఁ జలంబున విడియం బంచి పొంచి మార్గంబు లెల్ల నరికట్టుకొని
 యేమఱక యుండెను; అంత.

8-448-కంద పద్యము

మా~~య~~రు నగవులకును గను

మూ~~య~~రు కాలంబు కతన ముదియరు ఖలులన్

డా~~య~~రు పుణ్యజనంబుల

బా~~య~~రు సురరాజ వీటి ప్రమదాజనముల్.

8-63- దుర్భరదానవప్రతాపము

8-449-వచనము

అప్పుడు

8-450-కంద పద్యము

దుర్భర దానవ శంఖా

విర్భూతధ్వనులు నిండి విబుధేంద్రవధూ

గర్భములు పగిలి లోపలి

యర్భకతతు లావు రనుచు నాక్రోశించెన్.

8-451-వచనము

అంత

8-452-సీస పద్యము

బలి వచ్చి విడియుట బలభేది వీక్షించి;

గట్టిగాఁ గోటకుఁ గాపు పెట్టి

దేవవీరులుఁ దాను దేవతామంత్రిని;

రప్పించి సురవైరి రాకఁ జెప్పి

ప్రళయానలుని భంగి భ్రాసిల్లుచున్నాఁడు;

ఘోరరాక్షసులను గూడినాఁడు

మన కోడి చని నేఁడు మురల వీఁ డేతెంచె;

నే తపంబున వీని కింత వచ్చె?

8-452.1-ఆటవెలది

నీ దురాత్ముకునకు నెవ్వఁడు దోడయ్యె?

నింక వీని గెల్వ నేది త్రోవ?

యేమి చేయువార? మెక్కడి మగటిమి?

నెదురు మోహరింప నెవ్వఁ డోపు?

8-453-కంద పద్యము

మింగెడు నాకాశంబునుఁ

బొంగెడు నమరాద్రి కంటె బొడవై వీడున్
మ్రొంగెడుఁ గాలాంతకు క్రియ
భంగించును మరలఁ బడ్డ బంకజగర్భున్.

8-454-కంద పద్యము

ఈరాదు రాజ్య మెల్లనుఁ
బోరాదు రణంబు చేయఁ బోయితి మేనిన్
 రారాదు దనుజుచేతను
జారా దిట మీద నేమిజాడ మహాత్మా!

8-64- బృహస్పతిమంత్రాంగము

8-455-వచనము

అనిన సురరాజునకు సురాచార్యుం డిట్లనియె.

8-456-సీస పద్యము

వినవయ్య దేవేంద్ర వీనికి సంపద;
బ్రహ్మవాదులు భృగుప్రవరు లర్థి
నిచ్చిరి; రాక్షసు నెదురను నిలువంగ;
హరి యీశ్వరుఁడు దక్క నన్యజనులు
నీవును నీ సముల్ నీకంటె నధికులు;
జాలరు; రాజ్యంబు చాలు; నీకు
విడిచి పోవుట నీతి విబుధనివాసంబు;
విమతులు నలగెడువేళ చూచి

8-456.1-తేటగీతి

మరలి మఱునాఁడు వచ్చుట మా మతంబు;

విప్రబలమున వీనికి వృద్ధివచ్చె
వారిఁ గైకొన కిటమీఁద వాఁడి చెడును;
దలఁగు మందాక రిపుఁ బేరు దలఁపరాదు.

8-457-కంద పద్యము

పరు గెలువ వలయు నొండెను
సరిపోరగ వలయు నొండె జూ వలె నొండెన్
సరి గెలుపు మృతియు దొరకమి
సరసంబుగ మున్న తొలఁగి చనవలె నొండెన్.

8-458-వచనము

అనినఁ గార్యకాల ప్రదర్శి యగు బృహస్పతి వచనంబులు విని కామరూపులై
దివిజులు త్రివిష్టపంబు విడిచి తమతమ పొందుపట్లకుం జనిరి; బలియునుం
బ్రతిభట వివర్జిత యగు దేవధాని నధిష్ఠించి జగత్రయంబునుం దన వశంబు
జేసికొని విశ్వవిజయుండై పెద్ద కాలంబు రాజ్యంబు జేయుచుండె,
శిష్యవత్సలులగు భృగ్వాదు లతని చేత శతాశ్వమేధంబులు చేయించిరి;
తత్కాలంబున.

8-459-శార్దూల విక్రీడితము

అర్థుల్ వేఁడరు; దాతలుంజెడరు; సర్వారంభముల్ పండుఁ; బ్ర
త్యర్థుల్ లేరు; మహోత్సవంబులను దేవగారముల్ పొల్పుఁ బూ
ర్ణార్థుల్ విప్రులు; వర్షముల్ గురియుఁ గాలార్థంబులై; ధాత్రికిన్
సార్థంబయ్యె వసుంధరాత్వ మసురేంద్రాధీశు రాజ్యంబునన్.

8-65- దితికశ్యపులసంభాషణ

8-460-వచనము

అంత

8-461-సీస పద్యము

తన తనూజుప్రోలు దనుజులు గొనుటయు;
 వేల్పు లెల్లను డాగ వెడలుటయును
 భావించి సురమాత ప్రతితాపమునఁ బొంది;
 వగ ననాధాకృతి వనరుచుండ
 నా యమ్మ పెనిమిటి యగు కశ్యపబ్రహ్మ;
 మఱి యొకనాఁడు సమాధి మాని
 తన కుటుంబిని యున్న ధామమునకు నేగి;
 నాతిచే విహితార్చనములు పడసి

8-461.1-ఆటవెలది

వంది వ్రాలి కుంది వాడిన యిల్లాలి
 వదనవారిజంబు వడువుఁ జూచి
 చేరఁ దిగిచి మగువ చిబుకంబు పుడుకుచు
 వారజాక్షి యేల వగచె దనుచు.

8-462-వచనము

ఆ మహాత్ముం డిట్లనియె.

8-463-మత్తేభ విక్రీడితము

తెఱవా! విప్రులు పూర్ణులే? చెలగునే దేవార్చనాచారములే?
 తఱితో వేలుతురే గృహస్థులు? సుతుల్ ధర్మానుసంధానులే?
 నెఱి నభ్యాగత కోటి కన్న మిడుదే? నీరంబునుం బోయుదే?
 మఱి లే కర్థుల దాసులన్ సుజనులన్ మన్నింపుదే? పైదలీ!

8-464-ఆటవెలది

అన్నమైనఁ దక్కుమైనఁ దోయంబైన
శాకమైన దనకుఁ జరగు కొలఁది
నతిథి జనుల కడ్డ మాడక యిడరేని
లేమ! వారు కలిగి లేనివారు.

8-465-వచనము

మఱియు

8-466-ఆటవెలది

నెలఁత! విష్ణునకును నిఖిలదేవాత్మున
కాననంబు శిఖియు నవనిసురులు;
వారు దనియఁ దనియు వనజాతలోచనుం
డతఁడఁ దనియ జగము లన్నిఁ దనియు.

8-467-కంద పద్యము

బిడ్డలు వెఱతురె నీకఱ
గొడ్డంబులు జేయ కెల్ల కోడండ్రును మా
ఱొడ్డారింపక నడతురె
యెడ్డము గాకున్నదే మృగేక్షణ! యింటన్.

8-468-వచనము

అని పలికినం బతికి సతి యి ట్లనియె.

8-469-ఉత్పలమాల

ప్రేమ యొకింత లేక దితి బిడ్డలు బిడ్డలబిడ్డలున్ మహా

బీమ బలాఢ్యులై తనదుబిడ్డల నందఱు దోలి సాహసా
క్రామిత వైరులయ్యు నమరావతి నేలుచు నున్నవారు; నీ
కేమని విన్నవించు? హృదయేశ్వర! మేలుఁ దలంచి చూడవే?

8-470-కంద పద్యము

అక్కా చెల్లెండ్రయ్యును
దక్కరు నాతోడి పోరుఁ; దానున్ దితియున్
 రక్కసులు సురల మొత్తఁగ
నక్కట! వల దనదు చూచు నౌనౌ ననుచున్.

8-471-సీస పద్యము

ఎండకన్నెఱుగని యింద్రుని యిల్లాలు;
 పలుపంచలను జాలిఁ బడియె నేడు
త్రిభువన సామ్రాజ్య విభవంబుఁ గోల్పోయి;
 దేవేంద్రుఁ డడవులఁ దిరిగె నేడు
కలిమి గారాబు బిడ్డలు జయంతాదులు;
 శబరార్భకుల వెంటఁ జనిరి నేడు
నమరుల కాధారమగు నమరావతి;
యసురుల కాటపట్టయ్యె నేడు

8-471.1-ఆటవెలది

బలి జగముల నెల్ల బలియుచు నున్నాడు
 వాని గెలువరాదు వాసవునకు
యాగభాగమెల్ల నతఁ డాహరించుచుఁ
 గడఁగి సురల కొక్క కడియుఁ నేడు.

8-472-కంద పద్యము

ప్రజలకు నెల్లను సముడవు
ప్రజలను గడుపారఁ గన్న బ్రహ్మవు నయ్యుం
బ్రజలందు దుష్టమతులను
నిజముగ శిక్షింప వలదె నీవు? మహాత్మా!

8-473-మత్తేభ విక్రీడితము

సురలన్ సభ్యుల నార్తులన్ విరధులన్ శోకంబు వారించి ని
ర్జరధానిన్ నిలుపంగ రాత్రిచరులన్ శాసింప సత్కార్య మే
వెర వేరీతి ఘటిల్లు నట్టి క్రమమున్ వేగంబ చింతింపవే?
కరుణాలోక సుధార్మురిం దనుపవే? కళ్యాణ సంధాయకా!

8-474-వచనము

అనిన మనోవల్లభ పలుకు లాకర్ణించి ముహూర్తమాత్రంబు చింతించి విజ్ఞానదృష్టి
నవలంబించి భావికాల కార్యంబు విచారించి కశ్యప బ్రహ్మ యిట్లనియె.

8-475-మత్తేభ విక్రీడితము

జనకుం డెవ్వడు? జాతుఁ డెవ్వడు? జనిస్తానంబు లేచ్ఛోటు? సం
జననం బెయ్యది? మేను లేకొలఁది? సంసారంబు లేరూపముల్?
వినుమా యింతయు విష్ణుమాయ దలఁచున్వేణీమియున్ లేదు; మో
హ నిబంధంబు నిదాన మింతటికి జాయా! విన్నబో నేటికిన్?

8-66- పయోభక్షణవ్రతము

8-476-వచనము

అగున యిననుం గాలోచిత కార్యంబు చెప్పెద.

8-477-మత్తేభ విక్రీడితము

భగవంతుం బరముం జనార్దనుఁ గృపాపారీణు సర్వాత్మకున్
జగదీశున్ హరి సేవజేయు మతఁడున్ సంతుష్టనిం బొంది నీ
కగు నిష్ఠార్థము లెల్ల నిచ్చు; నిఖిలార్థావాప్తి చేకూరెడిన్
భగవత్సేవలఁ బొందరాదె బహుసౌభాగ్యంబులం బ్రేయసీ!

8-478-వచనము

అనిన గృహస్థునకు గృహిణి యిట్లనియె.

8-479-కంద పద్యము

నారాయణుఁ బరమేశ్వరు
నేరీతిఁ దలంతు? మంత్ర మెయ్యది? విహితా
చారంబు లే ప్రకారము?
లారాధన కాల మెద్ది? యానతి యీవే.

8-480-వచనము

అనినఁ గశ్యప ప్రజాపతి సతికిఁ బయోభక్షణంబను వ్రతంబుపదేశించి
తాత్కాలంబును, దన్మంత్రంబును, దద్విధానంబును, దదుపవాస దాన భోజన
ప్రకారంబులును నెఱింగించెను. అదితియును ఫాల్గుణ మాసంబున
శుక్లపక్షంబునఁ బ్రథమదివసంబునన్ దొరకొని పండ్రెండు దినంబులు హరి
సమర్పణంబుగా వ్రతంబు జేసి వ్రతాతంబున నియత యై యున్న యెడఁ
జతుర్బాహుండును, బీతవాసుండును శంఖ చక్ర గదాధరుండునునై, నేత్రంబుల
కగోచరుండైన నారాయణదేవుండు ప్రత్యక్షంబైనం గనుంగొని.

8-481-కంద పద్యము

కన్నుల సంతోషాశ్రులు

చన్నులపైఁ బఱవఁ బులక జాలము లొసగన్
సన్నతులును సన్నతులును
నున్నత రుచిఁ జేసి నిటల యుక్తాంజలియై.

8-482-కంద పద్యము

చూపుల శ్రీపతి రూపము
నాపొవక త్రావి త్రావి హర్షోద్ధతయై
వాపుచ్చి మంద మధురా
లాపంబులఁ బొగడె నదితి లక్ష్మీనాథున్.

8-483-సీస పద్యము

యజ్ఞేశ! విశ్వంభరాచ్యుత! శ్రవణ మం;
గళనామధేయ! లోకస్వరూప!
యాపన్న భక్త జనార్తి విఖండన!;
దీనలోకాధార! తీర్థపాద!
విశ్వోద్భవస్థితి విలయకారణభూత!;
సంతతానంద! శశ్వద్విలాస!
యాయువు దేహంబు ననుపమ లక్ష్మీయు;
వసుధయు దివముఁ ద్రివర్గములును

8-483.1-తేటగీతి

వైదికజ్ఞాన యుక్తియు వైరిజయము
నిన్నుఁ గొలువని నరులకు నెఱయఁ గలదె
వినుతమందార! గుణహార! వేదసార!
ప్రణత వత్సల! పద్మాక్ష! పరమపురుష!

8-484-ఆటవెలది

అసురవరులు సురల నదలించి బెదరించి
నాక మేలుచున్న నాట నుండి
కన్న కడుపుఁ గాన కంటఁ గూరుకు రాదు
కడుపుఁబొక్కు మాన్పి కావవయ్య.

8-485-వచనము

అనిన విని దరహాసితవదనుండయి యాశ్రితకామధేనువైన యప్పరమేశ్వరుం
డిట్లనియె.

8-486-శార్దూల విక్రీడితము

నీ కోడండ్రును, నీ కుమారవరులున్, నీ నాథుఁడున్, నీవు సం
శ్లోకింపన్ సతులుం బతుల్ మిగుల సమ్మోదింప రాత్రించరుల్
శ్లోకింపన్, భవదీయ గర్భమునఁ దేజోమూర్తి జన్మించెదన్
నాకున్ వేడుక పుట్టు నీ సుతుఁడనై నర్తించి వర్తింపఁగాన్.

8-487-మత్తేభ విక్రీడితము

బలిమిన్ దైత్యులఁ జంపరాదు వినయోపాయంబునం గాని; సం
చలనం బొందకు; నేను నీ నియతికిన్ సద్భక్తికిన్ మెచ్చితిన్;
బలి విద్వేషియు నా నిలింపగణముం బొలోమియున్ మెచ్చ దై
త్యుల రాజ్యంబు హరింతు; నిండునికి నిత్తున్; దుఃఖమింకేటికిన్?

8-488-కంద పద్యము

నీ రమణుని సేవింపుము
నా రూపము మానసించి నళిన్! గర్భా
గారంబు వచ్చి చొచ్చెద

గామునఁ బెంపవమ్మ కరుణన్ నన్నున్.

8-67- వామనుడుగర్భస్తుడగుట

8-489-కంద పద్యము

ఏలింతు దివము సురలనుఁ

బాలింతు మహేంద్రయువతి భాగ్యశ్రీలం

దూలింతు దానవుల ని

రూలింతు రిపుప్రియాంగముల భూషణముల్.

8-490-వచనము

అని యిట్లు భక్తజనపరతంత్రుండగు పురాణపురుషుం డానతిచ్చి
తిరోహితుడయ్యె; అ య్యదితియుఁ గృతకృత్య యై సంతోషంబునఁ దన
మనోవల్లభుండగు కశ్యపు నాశ్రయించి సేవించుచుండె; అంత నొక్క దివసంబున.

8-491-ఆటవెలది

ఘన సమాధినుండి కశ్యపుఁ డచ్చుతు

నంశ మాతృనోలయ నదితి యందుఁ

దనదు వీర్య మధికతరము సేర్పెను గాలి

శిఖిని దారువందుఁజేర్చినట్లు.

8-492-వచనము

ఇట్లు కశ్యప చిరతర తపస్సంభృత వీర్యప్రతిష్ఠిత గర్భయై సురల తల్లి యుల్లంబున
నుల్లసిల్లుచు నుండె; నంత.

8-493-కంద పద్యము

చలచలనై పిదపిదనై

గలలంబై కరుడు గట్టి గళనాళముతోఁ
దల యేర్పడి గర్భంబై
నెలమసలం జీరచిక్కె నెలతకు నధిపా!

8-494-కంద పద్యము

నెలతకుఁ జూలై నెల రె
న్నెలలై మఱి మూఁడు నాల్గు నెలలై వరుసన్
నెల లంతకంత కెక్కఁగ
నెలును డగ్గఱియె నసుర నిర్మూలతకున్.

8-495-కంద పద్యము

మహితతర మేఘమాలా
పిహితాయుత చండభాను బింబప్రభతో
విహితాంగంబులఁ గశ్యపు
గృహిణీగర్భమున శిశువుఁ గ్రీడించె నృపా!

8-496-కంద పద్యము

తన కడుపున నొక యిరువునఁ
వనరుహ గర్భాండభాండ వనధిచయంబుల్
గొనకొని జగములు నిడుకొని
తనుగతిఁ గడు నడఁగి మడిఁగి తనరెన్ బెడఁగై.

8-497-వచనము

అంత న క్కాంతాతిలకంబు క్రమక్రమంబున.

8-498-మత్తేభ విక్రీడితము

నిలిపిన్ టొప్పల బృందిమన్, విశదిమన్ నేత్రంబులం, జుచుకం
బుల నాకాళిమ, మేఖలం ద్రుడిమ, నెమ్మోమారగాఁ బాండిమన్
బలిమిం జన్నుల, శ్రోణిపాళిగరిమన్, మధ్యంబునన్ బృంహిమ
స్తలితాత్మన్ లఘిమన్, మహామహిమ మేనన్ గర్భదుర్వారమై.

8-499-కంద పద్యము

పెట్టుదురు నుదుట భూతిని
బొట్టిడుదురు మేన బట్టుఁ బుట్టపుదోయిం
బెట్టుదురు వేల్పు లమ్మకుఁ
గట్టుదురు సురక్ష పడఁతుగర్భంబునకున్.

8-500-వచనము

ఇవ్వధంబున

8-501-తేటగీతి

విశ్వగర్భుడు దన గర్భ వివరమందు
బూటపూటకుఁ బూర్ణుడై పొటకరింప
ప్రేక జాలాలితనమున వేల్పుఁ బెద్ద
పొలఁతి కంతట నీళ్ళాడు ప్రొద్దులయ్యె.

8-68- గర్భస్థవామనునిస్తుతించుట

8-502-వచనము

తదనంతరంబునం జతురాననుం డరుగుదెంచి యదితిగర్భపరిభ్రమ విభ్రముం
డగు నప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి యిట్లని స్తుతియించె.

8-503-సీస పద్యము

త్రిభువన జయరూఢ! దేవ! త్రివిక్రమ!;
 పృథులాత్మ! శిపివిష్ట! పృశ్నిగర్భ;
 ప్రీత త్రినాభ! త్రిపుష్ట! జగంబుల;
 కాద్యంత మధ్యంబు లరయ నీవ;
 జంగమ స్థావర జననాది హేతువు;
 నీవ; కాలంబువై నిఖిల మాత్మ
 లోపల ధరియింతు లోని జంతుల నెల్ల;
 స్తోతంబులోఁ గొను చొప్పు దోఁడు;

8-503.1-తేటగీతి

బ్రహ్మలకు నెల్ల సంభవ భవన మీవ;
 దివమునకుఁ బాసి దుర్దశ దిక్కులేక
 శోకవార్ధి మునింగిన సురలకెల్లఁ
 దేల నాధార మగుచున్న తెప్ప నీవ.

8-504-కంద పద్యము

విచ్చేయు మదితి గర్భము
 చెచ్చెర వెలువడి మహాత్మ! చిరకాలంబున్
 విచ్చలవిడి లే కమరులు
 ముచ్చటపడి యున్నవారు ముద మందింపన్.

8-505-వచనము

అని యిట్లు కమలసంభవుండు వినుతిచేయు నయ్యవసరంబున.

8-69- వామనుడవతరించుట

8-506-మత్తేభ విక్రీడితము

రవి మధ్యాహ్నమునం జరింప గ్రహతా^{రా}చంద్రభద్రస్థితిన్
శ్రవణద్వాదశినాఁడు శ్రోణ నభిజిత్తుంజ్ఞాత లగ్నంబునన్
భువనాధీశుఁడు పుట్టి వామనగతిం బుణ్యవ్రతోపేతకున్
దివిజాధీశ్వరు మాతకుం బరమపా^{తి}వ్రత్య విఖ్యాతకున్.

8-507-వచనము

మఱియు నద్దేవుండు శంఖచక్రగదా కమల కలిత చతుర్భుజుండునుఁ
 బిశంకవర్ణవస్తుండును. మకరకుండల మండిత గండభాగుండును,
 శ్రీవత్సవక్షుండును, నళినచక్షుండును, నిరంతర శ్రీవిరాజిత రోలంబ
 కదంబాలంబిత వనమాలికా పరిష్కృతుండును, మణికనకాంచిత
 కాంచీవలయాంగద కిరీటహార నూపురాలంకృతుండునుఁ, గమనీయ కంఠ
 కౌస్తుభాభరణుండును, నిఖిలజన మనోహరణుండునునై యవతరించిన
 సమయంబున.

8-508-శార్దూల విక్రీడితము

చింతం బాసెరి యక్ష తార్క్ష్య సుమనస్సిద్ధోరగాధీశ్వరుల్
సంతోషించిరి సాధ్య చారణ మునీశబ్రహ్మ విద్యాధరుల్
గాంతిం జెందిరి భానుచంద్రములు; రంగధీత వాద్యంబులన్
గంతుల్ వైచిరి మింటఁ గింపురుషులున్ గంధర్వులుం గిన్నరుల్.

8-509-కంద పద్యము

దిక్కులకావిరి వాసెను
నెక్కువ నిర్మలత నొందె నేఁడు పయోధుల్
 నిక్కుమెయి నిలిచె ధరణియుఁ
జక్కుల త్రోవయును విప్రు^{సు}ర సేవ్యములై.

8-510-కంద పద్యము

ముంపుగొని విరుల వానల

జీంపంబులు గురియు సురలు, సమనోమధువుల్

తుంపర లెగయఁ బరాగపు

రొంపుల భూభాగమతి నిరూపిత మయ్యెన్.

8-511-వచనము

తదనంతరంబ

8-512-ఆటవెలది

ఈ మహానుభావుఁ డెట్లీంత కాలంబు

నుదర మందు నిలిచి యుండె ననుచు

నదితి వెఱుగుపడియె నానంద జయశబ్ద

ములను గశ్యపుండు మొగి నుతించె.

8-513-వచనము

అంత నవ్విభుండు సాయుధసాలంకారంబగు తన దివ్యరూపంబు నుజ్జగించి

రూపాంతరం బంగీకరించి కపటవటు చందంబున నుపనయనవయస్కుడైన

వామన బాలకుండై తల్లి ముంగటఁ గుమార సముచితాలాపంబు లాడుచు

గ్రీడించు సమయంబున నదితియుం దనయ విలోకన పరిణామ పారవశ్యంబున.

8-514-కంద పద్యము

నన్నుఁ గన్న తండ్రి! నా పాలి దైవమ!

నా తపఃఫలంబ! నా కుమార!

నాదు చిన్ని వడుగ! నా కులదీపిక!

రాగదయ్య; భాగ్య రాశి వగుచు

8-515-కంద పద్యము

అన్నా! రమ్మని డగ్గటి
చన్నుల పాలేటువాట సంక్షేపిణి యై
 చిన్నారి మొగము నివురుచుఁ
గన్నరం జూచెఁ గన్నకడుపై యుంటన్.

8-516-కంద పద్యము

పురు డీ బోటికి నిందిర
పురు డంబిక గాక యెరులు పురుడే? యనుచున్
 బురుటాలికే బది దినములు
పురుడు ప్రవర్తించి రెలమిఁ బుణ్యపు గరితల్.

8-517-వచనము

అంత నబ్బాలునకు సంతసంబున మహర్షులు కశ్యపప్రజాపతిం బురస్కరించుకొని
 సముచితోపనయనకర్మ కలాపంబులు చేయించిరి; సవిత సావిత్రి నుపదేశించె,
 బృహస్పతి యజ్ఞోపవీతధారణంబును, గశ్యపుండు ముంజియు, గౌపీనం
 బదితీయు, ధరణి కృష్ణాజినంబును, దండంబు వనస్పతి యగు సోముండును,
 గగనాధిష్ఠానదేవత ఛత్రంబును, గమండలువు బ్రహ్మయు, సరస్వతి
 యక్షమాలికయు, సప్తర్షులు కుశపవిత్రంబులు నిచ్చిరి; మఱియును.

8-518-కంద పద్యము

బిక్షాపాత్రిక నిచ్చెను
యక్షేసుఁడు వామనునకు; నక్షయ మనుచున్
 సాక్షాత్కరించి పెట్టెను
బిక్షునకు భవాని పూర్ణబిక్ష నరేంద్రా!

8-519-కంద పద్యము

శుద్ధబ్రహ్మార్షి సమా

రాధ్యుండై విహితమంత్రరాజిఁ జదువుచుం

బ్రోద్ధంబగు ననలంబున

వృద్ధాచారమున వటుఁడు వేల్చెన్ గడకన్!

8-70- వామనునివిపులసంభాషణ

8-520-వచనము

ఇట్లు కృతకృత్యుండైన మాయామాణవకుండు దేశాంతర సమాగతు లగు
బ్రాహ్మణులం గొందఱ నవలోకించి యిట్లనియె.

8-521-కంద పద్యము

వత్తురె విపులు? వేడఁగ

నిత్తురె దాతలును వేడ్క నిష్టార్థములం?

దెత్తురె మీరును సంపద?

శిత్రెఱఁగున దాన వీరుఁ డెవ్వఁడో చెప్పుడా.

8-522-వచనము

అనిన నఖిల దేశీయు లగు భూసురు లిట్లనిరి.

8-523-మత్తేభ విక్రీడితము

కలరున్ దాతలు; నిత్తురున్ ధనములుం; గ్రామ్యార్థముల్ గొంచు వి

పులు నేతెంతురు; గాని యీవిని బలిం బ్రోలన్ వదాన్యుండు లేఁ

డలఘుండై యొనరించె నధ్వరశతం బ్రా భాగవానుజ్ఞచే;

బలి వేడం బడయంగ వచ్చు బహుసంప్రల్లాభముల్ వామనా!

8-524-వచనము

అని తెలియంజెప్పిన బ్రాహ్మణులవచనంబు లాలకించి లోకంబులకుం బ్రీతి
పుట్టింపఁ బయనంబై లాభవచనంబులుఁ గైకొని తల్లిదండ్రుల వీడ్కొని
శుభముహూర్తంబునం గదిలి.

8-71- వామనునిబిక్షాగమనము

8-525-కంద పద్యము

ప్రక్షీణ దివిజ వల్లభ

రక్షాపరతంత్రుఁ డగుచు రాజీవాక్షుం

డా క్షణమున బలి యింటికి

బిక్షాగమనంబు జేసెఁ బ్రేదటికముతోన్.

8-526-కంద పద్యము

హరిహరి; సిరి యురమునఁ గల

హరి హరిహయుకొఱకు దనుజు నడుగం జనియెన్;

బరహితరత మతియుతులగు

దొరలకు నడుగుటయు నొడలి తొడవగుఁ బుడమిన్.

8-527-కంద పద్యము

సర్వప్రపంచ గురుభర

నిర్వాహకుఁ డగుటఁజేసి నెఱిఁ జనుదేరన్

ఖర్చుని వ్రేగు సహింపక

నుర్యస్థలి గ్రుంగె; మ్రొగ్గె నురగేంద్రుండున్.

8-528-వచనము

ఇట్లు చనిచని

8-529-కంద పద్యము

శర్మద, యమదండక్షత
 వర్మద, నతి కరిన ముక్తి వనితాచేతో
 మర్మద, నంబునివారిత
 దుర్మద, నర్మదఁ దరించెఁ ద్రోవన్ వటుఁడున్.

8-530-వచనము

దాటి తత్ప్రవాహంబున కుత్తరతటంబు నందు.

8-531-శార్దూల విక్రీడితము

చండస్ఫూర్తి వటుండుఁ గాంచె బహుధాజుల్పన్నిశాటంబు, ను
 ద్దండాహూత మునీభ్యబిభ్యదమృతాంద్రస్సిద్ధకూటంబు, పే
 దండాశ్వధ్వజనీ కవాటము, మహోద్యద్ధామ సంధన్న మా
 ర్తాండస్యందన ఘోటమున్, బలిమఖాంతర్వేది కావాటమున్.

8-72- వామనుడుయజ్ఞవాటికచేరుట

8-532-వచనము

కని దానవేంద్రుని హయమేధ వాటి దఱియం జొచ్చు నయ్యవసరంబున.

8-533-శార్దూల విక్రీడితము

శంభుండో హరియో పయోజభవుండో చండాంశుండో వహ్నియో
 దంభాకారత వచ్చెఁ గాక ధరణిన్ ధాత్రీసురుం డెవ్వడీ
 శుంభద్యోతనుఁ డీ మనోజ్ఞ తనుఁ డంచున్ విస్మయభ్రాంతులై
 సంభాషించిరి బ్రహ్మచారిఁ గని తత్త్వభ్యుల్ రహస్యంబుగన్.

8-534-కంద పద్యము

గుజగుజలు పోవువారును

గజిబిజిఁ బడువారు చాలఁ గలకల పడుచున్

గజిబిజి యైరి సభాస్థలిఁ

బజ లెల్లను బొట్టివడుగు పాపని రాకన్.

8-535-వచనము

ఆ సమయంబున బలిసభామండపంబుఁ దఱియం జొచ్చి.

8-536-సీస పద్యము

చవులుగాఁ జెవులకు సామగానంబులు;

చదువు నుద్గాతల చదువు వినుచు

మంత్ర తంత్రార్థ సంబంధభావములు పే;

ర్కొనెడి హోతలతోడఁ గూడికొనుచు

హోమకుండంబులం దున్న త్రేతాగ్నుల;

వెలిఁగించు యాజక వితతిఁ గనుచు

దక్షులై బహువిధాధ్వర విధానంబులు;

చెప్పెడు సభ్యులఁ జేరఁ జనుచుఁ

8-536.1-తేటగీతి

బెట్టుగోరెడు వేడుక పట్టుపఱుచు

నదితి పుట్టువు లచ్చికి నాటపట్టు

కోరి చరియించె సభలోనఁ గొంతఁదడవు

పుట్టు వెన్నఁడు నెఱుగని పొట్టివడుఁగు.

8-537-వచనము

మఱియును.

8-538-కంద పద్యము

వెఱచుచు వంగుచు వ్రాలుచు

నఱిముఱిఁ గబురులకుఁ జనుచు హరిహరి యనుచున్

మఱుఁగుచు నులుకుచు దిఱదిఱఁ

గురుమట్టపుఁ బడుచు వడుగుఁ గొంత నటించెన్.

8-539-కంద పద్యము

కొందఱతోఁజర్పించును

గొందఱతో జటలు చెప్పు గోష్ఠిం జేయుం

గొందఱతోఁ దర్కించును

గొందఱతో ముచ్చటాడుఁ; గొందఱ నవ్వున్.

8-540-వచనము

మఱియు ననేక విధంబుల నందఱకు నన్ని రూపులై వినోదించుచు.

8-541-కంద పద్యము

వెడవెడ నడకలు నడచుచు

నెడనెడ నడు గిడక నడరి యిల దిగఁబడగా

బుడిబుడి నొడువులు నొడువుచుఁ

బిడిముడి తడఁబడగ వడుగు చేరెన్ రాజున్.

8-542-వచనము

ఇట్లు డగ్గఱి మాయాబిక్షుకుండు రక్షోవల్లభుం జూచి యిట్లనియె.

8-543-మత్తేభ విక్రీడితము

ఇతఁడే దానవచక్రవర్తి సురలోకేంద్రాగ్నికాలాది ది

క్తుతి గర్వాపనయప్రవర్తి, గతలోభస్పూర్తి, నానా మఖ
వ్రతదానప్రవణానువర్తి, సుమనోరామామనోభేదనో
ద్ధత చంద్రాతపకీర్తి, సత్యకరుణా ధర్మోల్లసన్మూర్తి దాన్.

8-544-వచనము

అని కుశ పవిత్రాక్షత సంయుతం బయిన దక్షిణహస్తంబు సాచి యిట్లనియె.

8-545-ఉత్పలమాల

స్వస్తి జగత్త్రయీ భువన శాసన కర్తకు హాసమాత్ర వి
ద్వస్త నిలింపభర్తకు, నుద్రాపదవ్యవహర్తకున్, మునీం
ద్రస్తుత మంగళాధ్వర విద్రాన విహర్తకు, నిర్జరీగళ
న్యస్త సువర్ణసూత్ర పరిహర్తకు, దానవలోక భర్తకున్.

8-546-వచనము

అని దీవించి కరచరణాద్యవయవంబులు ధరించిన వేదరాశియుం బోలె ముందట
నకుటిలుండును, జటిలుండును, సదండధత్తుండును, గక్షలంబిత
బిక్షాపాత్రుండును, గరకలిత జల కమండలుండును, మనోహరవదన
చంద్రమండలుండును, మాయావాదన నటుండును నగు వటునిం గని దినకర
కిరణ పిహితంబులైన గ్రహంబుల చందంబునఁ దిరోహితులై భృగువులుఁ
గూర్చున్న యెడల లేచి క్షేమం బడిగి తియ్యని మాటల నాదరించిరి; బలియును
నమస్కరించి తగిన గద్దయ నునిచి, పాదంబులుఁ దుడిచి తన ప్రాణవల్లభ పసిండి
గిండియల నుదకంబు పోయ వడుగు కొమరుని చరణంబులఁ గడిగి తడి యొత్తి
తత్సమయంబున.

8-547-ఆటవెలది

వటుని పాద శౌచవారి శిరంబునఁ

బరమ భద్ర మనుచు బలి వహించె
నే జలము గిరీశుఁ డిందుజాటుఁడు దేవ
దేవుఁ డుద్వహించె ద్భుతి శిరమున.

8-73- వామనునిబిక్షకోరుమనుట

8-548-వచనము

మఱియు నయ్యజమానుం డభ్యాగతున కిట్లనియె.

8-549-మత్తేభ విక్రీడితము

వడుగా! యెవ్వరివాఁడ? వెవ్వఁడవు? సంవాసస్థలంబెయ్య? ది
య్యెడకున్ నీ వరుదెంచుటన్ సఫలమయ్యెన్ వంశమున్ జన్మముం;
గడు ధన్యాత్ముఁడనైతి; నీ మఖము యోగ్యుంబయ్యె; నా కోరికల్
గడతేఱన్; సుహృతంబులయ్యె శిఖులుం; గ్రామ్యమిక్కాలమున్.

8-550-మత్తేభ విక్రీడితము

వరచేలంబులో మాడలో ఫలములో వన్యంబులో గోవులో
హరులో రత్నములో రథంబులో విమృష్టాన్నంబులో కన్యలో
కరులో కాంచనమో నికేతనములో గ్రామంబులో భూములో
ధరణీ ఖండమొ కాక యే మడిగెదో ధాత్రీసురేంద్రోత్తమా!

8-551-వచనము

అని ధర్మయుక్తంబుగాఁ బలికిన వైరోచని వచనంబులు విని సంతోషించి
యీశ్వరుం డిట్లనియె.

8-74- వామునునిసమాధానము

8-552-సీస పద్యము

ఇది నాకు నెలవని యేరీతిఁ బలుకుదు? ;
 నొక చోటనక యెందు నుండ నేర్తు;
 నెవ్వనివాఁడ నం చేమని నుడువుదు? ;
 నా యంతవాఁడనై నడవనేర్తు;
 నీ నడవడి యని యెట్లు వక్కాణింతు? ;
 బూని ముప్పొకల బోవ నేర్తు;
 నదినేర్తు నిదినేర్తు నని యేలఁ జెప్పంగ? ;
 నేరుపు లన్నియు నేన నేర్తు;

8-552.1-తేటగీతి

నొరులుఁ గారు నాకు నొరులకు నే నొదు
 నొంటివాఁడఁ జుట్ట మొకఁడు లేడు
 సిరియుఁ దొల్లి గలదు చెప్పెద నా టెంకి
 సుజనులందుఁ దఱచు చొచ్చియుండు.

8-553-వచనము

అది యట్లుండ నిమ్ము.

8-554-సీస పద్యము

జననాథ! నీ మాట సత్యంబు సత్కీర్తి;
 దంబు గులార్థంబు ధర్మయుతముఁ
 గరుణానువర్తులు ఘనసత్త్వమూర్తులు;
 కాని మీ కులమందుఁ గలుగ రొరులు
 రణభీరువులు వితరణభీరువులు లేరు;
 ప్రత్యర్థు లర్థులు ప్రబ్ధికోనిన

దానశౌండిమమునఁ దనుపుదు రధికులై;

మీ తాత లందఱు మీటిమగలు

8-554.1-ఆటవెలది

మీ కులంబునందు మెఱయుఁ బ్రహ్లాదుండు

మింటి చంద్రుమాడ్కి మీలి రుచులఁ

బ్రధిత కీర్తితోడ భవదీయవంశంబు

నీరరాశి భంగి నెగడు చుండు.

8-555-వచనము

తొల్లి మీ మూఁడవ తాత హిరణ్యాక్షుండు విశ్వజయంబు జేసి గదాయుధుండై
భూతలంబునఁ బ్రతివీరులం గానక సంచరింప విష్ణుండు వరాహరూపంబున నతని
సమయించె; తద్బ్రాత యగు హిరణ్యకశిపుఁ డది విని హరిహరాక్రమంబునకు
నాశ్చర్యంబు నొంది తన జయంబును బలంబునుం బరిహసించి గ్రద్దన నుద్దవిడి
నద్దనుజమర్దను మందిరంబునకుం జనియె; అప్పుడు.

8-556-కంద పద్యము

శూలాయుధహస్తుండై

కాలాకృతి వచ్చు దనుజుఁ గని విష్ణుండుం

గాలజ్ఞత మాయాగుణ

శీలత నిట్లని తలంచెఁ జిత్తములోనన్.

8-557-మత్తేభ విక్రీడితము

ఎదురై పోర జయింప రా దితనిఁ; గా కెందేనియుం బోవ భీ

ప్రదుఁడై ప్రాణులఁ దోలు మృత్యువు క్రియం బైవచ్చు నంచుం గ్రియా

విదుఁ డబ్బాక్షుండు సూక్ష్మరూపమున నావేశించె నిశ్శ్వాస రం

ద్ర దిశన్ దైత్య హృదంతరాళమునఁ బ్రత్యక్షక్రియాభీరుడై.

8-558-వచనము

అంత నద్వైత్యవల్లభుండు వైష్ణవాలయంబు జొచ్చి వెదకి హరిం గానక కోపంబు
మానక మిన్ను మన్ను నన్వేషించి త్రిదివంబు నరసి, దిశలం బరికించి, భూ
వివరంబులు వీక్షించి, సముద్రంబులు వెదకి, పురంబులు శోధించి, వనంబులు
విమర్శించి, పాతాళంబు పరీక్షించి, జగంబున నదృష్టశత్రుండై మార్గణంబు
చాలించి, తనలో నిట్లనియె.

8-559-కంద పద్యము

పగవాఁడు మడియ నోపును

దెగడేనియు నెదురుపడఁడె? దేహధరులకుం

దెగిన యెడఁ బగఱ మీదనుఁ

బగఁ గొనఁ దగ ద నుచు నుడిగెఁ బ్రాభవశక్తిన్.

8-560-వచనము

అతండు మీ ప్రపితామహుం; డతని గుణంబు లనేకంబులు గలవు; అవి
యట్లుండనిమ్ము.

8-561-కంద పద్యము

ఆతుర భూసురగతిఁ బురు

హతాదులుఁ దన్ను వేడ నైగిఁ గొం డనుచున్

మీ తండ్రి యిచ్చె నాయువు

నేతన్మాత్రుడవె నీవు నీలోకమునన్?

8-562-కంద పద్యము

ఏ^{లి}తివి మూఁడు జగములు;

దో^{లి}తి వింద్రాది సురల; దొ^{లి}టివారిం

బో^{లి}తివి దానగుణముల;

సో^{లి}తివి పిశాచరాక్ష^{సు}ల రక్షింపన్.

8-75- వామనుడుదానమడుగుట

8-563-వచనము

అదియునుం గాక

8-564-కంద పద్యము

రా^{జ్యం}బు గలిగె నేనిం

బూ^{జ్య}లకును యాచకులకు భూ^{మి}సురులకున్

భా^{జ్య}ముగ బ్రతుక డేనిం

ద్వా^{జ్యం}బులు వాని జన్మ ధ^న గేహంబుల్.

8-565-కంద పద్యము

ము^{న్నె}న్నుదురు వదాన్యుల

నె^{న్నె}డుచో నిన్నుఁ ద్రిభవ^{నే}శుం డనుచున్;

ఇ^{న్ని} దినంబుల నుండియు

నె^{న్నె}ఁడు నినుఁ బెట్టు మనుచు నీ^{న్ద్ర}ము జేయన్.

8-566-ఆటవెలది

ఒ^{ంటి}వాడ నాకుఁ నొ^{కటి} రెం డడుగుల

మే^ర యిమ్ము సొమ్ము మే^ర యొల్ల;

గో^{ర్కి}దీర బ్రహ్మ^{కూ}కటి ముట్టెద

దా^నకుతుకసాంద్ర! దా^నవేంద్ర!

8-567-వచనము

అనిన బరమయాచకునకుఁ బ్రదాత యిట్లనియె.

8-568-ఆటవెలది

ఉన్నమాటలెల్ల నొప్పును విపుండ!

సత్య గతులు వృద్ధ సమ్మతంబు;

లడుగఁ దలచి కొంచె మడిగితివో చెల్ల;

దాత పెంపు సొంపుఁ దలఁపవలదె.

8-569-వచనము

అని మఱియు ని ట్లనియె.

8-570-మత్తేభ విక్రీడితము

వసుధాఖండము వేడితో? గజములన్ వాంచిచితో? వాజులన్

వెసనూహించితో? కోరితో యువతులన్ వీక్షించి కాంక్షించితో?

పసి బాలుండవు; నేర వీ వడుగ; నీ భాగ్యంబు లీపాటి గా

కసురేంద్రుండు పదత్రయం బడుగ నీ యల్పంబు నీ నేర్చునే?

8-571-వచనము

అనిన మొగంబునం జిటునగవు మొలకలెత్త గృహమేధికి మేధావి యి ట్లనియె.

8-572-మత్తేభ విక్రీడితము

గొడుగో. జన్నిదమో, కమండలువో. నాకున్ ముంజియో, దండమో,

వడుఁ గే నెక్కడ భూము లెక్కడ? కరుల్, వామాక్షు, లశ్వంబు లె

క్కుడ? నిత్యేచిత కర్మ మెక్కడ? మదాకాంక్షామితంబైన మూఁ

డడుగుల్ మేరయ త్రోవ కిచ్చుటది బ్రహ్మాండంబు నా పాలికిన్.

8-573-వచనము

అదియునుంగాక.

8-574-కంద పద్యము

వ్యాప్తిం బొందక వగవక

ప్రాప్తంబగు లేశమైనఁ బదివే లనుచుం

దృప్తిం జెందని మనుజుఁడు

సప్తద్వీపముల నయినఁ జక్రంబడునే?

8-575-శార్దూల విక్రీడితము

అశాపాశము దాఁ గడున్ నిడుపు; లే దంతంబు రాజేంద్ర! వా

రాశిప్రావృత మేదినీవలయ సామ్రాజ్యంబు చేకూడియుం

గాశిం బొందిరిఁ గాక వైన్య గయ భూకాంతాదులున్నర్థకా

మాశం బాయఁగ నేర్పిరే మును నిజాశాంతంబులం జుచిరే.

8-576-సీస పద్యము

సంతృప్టుడీ మూఁడు జగములఁ బూజ్యండు;

సంతోషి కెప్పుడుఁ జరఁగు సుఖము

సంతోషిఁ గాకుంట సంతార హేతువు;

సంతసంబున ముక్తిసతియు దొరకుఁ

బూటపూటకు జగంబుల యదృచ్ఛాలాభ;

తుష్టిని దేజంబు తోన పెరుఁగుఁ

బరితోష హీనతఁ బ్రభ చెడిపోవును;

జలధార ననలంబు సమయునట్లు

8-576.1-ఆటవెలది

నీవు రాజ వనుచు నిఖిలంబు నడుగుట
దగవు గాదు నాకు; దగిన కొలది
యేను వేడికొనిన యీ పదత్రయమునుఁ
జాల దనక యిమ్ము; చాలుఁజాలు.

8-76- శుక్రబలీసంవాదంబును

8-577-వచనము

అని యిట్లు పలుకుచున్న ఖర్వునకు నుర్వీదానంబు చేయం దలంచి కరకలిత
సలిల కలశుండైన య వ్యతరణగుణముఖరునిం గని, నిజ విచారయుక్త దనుజ
రాజ్య చక్రండుగు శుక్రం డిట్లనియె.

8-578-సీస పద్యము

దనుజేంద్ర! యీతఁడు ధరణీసురుఁడుఁ గాడు;
దేవకార్యంబు సాధించుకొఱకు
హరి విష్ణుఁ డవ్యయుం డదితి గర్భంబునఁ;
గశ్యపసూనుడై కలిగె; నకట;
యెఱుగ కీతని కోర్కి నిచ్చెద నంటివి;
దైత్య సంతతి కుపద్రవము వచ్చు
నీ లక్ష్మీ దేజంబు నెలవు నైశ్వర్యంబు;
వంచించి యిచ్చుఁ దా వాసవునకు;

8-578.1-ఆటవెలది

మొనసి జగము లెల్ల మూఁడు పాదంబుల
నఖిలకాయుఁ డగుచు నాక్రమించు
సర్వ ధనము విష్ణు సంసర్జనము చేసి

బడుగు పగిది నెట్టు బతికె దీవు?

8-579-కంద పద్యము

ఒక్కపదంబున భూమియు

నొక్కటఁ ద్రిదివంబు దొక్కి యున్నతమూర్తిన్

దిక్కులు గగనముఁ దానె

వెక్కసమై యున్న నెందు వెడలెదు? చెప్పుమా.

8-580-సీస పద్యము

ఇచ్చెద నని పల్కి యాకున్న నరకంబు; ద్రోవ నీవును సమర్థుడవుఁ గావ;

యే దానమున నాశ మేతెంచు నదియును; దానంబుఁ గా దండ్రు తత్త్వవిదులు;

దానంబు యజ్ఞంబుఁ దపముఁ గర్మంబును; దా విత్తవంతుడై తలఁపవలయు;

దన యింటఁ గల సర్వధనమును నైదు భా; గములుగా విభజించి కామమునకు

8-580.1-ఆటవెలది

నర్థమునకు ధర్మయశముల కాశ్రిత

బృందములకు సమతఁ బెట్టునట్టి

పురుషుఁ డిందు నందు బూర్ణుడై మోదించుఁ

దన్ను మాని చేత దగవుఁ గాదు.

8-581-వచనము

అదియునుం గాక యీ యర్థంబునందు బహుభంగి బహ్వాచ గీతా ర్థంబుఁ గల
దొక్కటి; సావధానుండవై యాకర్షింపుము.

8-582-సీస పద్యము

అంగీకరించిన నఖిలంబుఁ బోవుచో;

నన్మతంబుగాదు లే దనిన నధిప!
యాత్మ వృక్షము మూల మన్మతంబు నిశ్చయ;
మన్మత మూలముఁ గల్గ నాత్మ చెడదు;
పుష్పఫలము లాత్మ భూజంబునకు సత్య;
మామ్రాను బ్రతుకమి నదియుఁ జెడును;
ఫలపుష్పములు లేక పస చెడి వృక్షంబు;
మూలంబుతో వృద్ధిఁ బొందుఁ గాదె?

8-582.1-తేటగీతి

చేటుఁ గొఱతయు లఘిమయుఁ జెందకుండ
నిచ్చు పురుషుండు చెడకుండు నిద్ధచరిత!
కాక యంచిత సత్య సంగతి నటంచు
నిజధనం బర్థి కిచ్చిన నీకు లేదు.

8-583-ఆటవెలది

సర్వమయినచోట సర్వధనంబులు
నడుగ లే దటంచు నన్మతమాడు
చెనటి పందనేమి చెప్పఁ బ్రాణము తోడి
శవము వాడు; వాని జన్మ మేల?

8-584-వచనము

మఱియు నిం దొక్క విశేషంబు గలదు; వివరించెద.

8-585-ఆటవెలది

వారిజాక్షులందు వైవాహికము లందుఁ
బ్రాణవిత్తమానభంగమందుఁ

జకిత గోకులార్గ జన్మరక్షణ మందు
బొంకవచ్చు నఘము పొందఁ దధిప!

8-586-మత్తేభ విక్రీడితము

కులమున్ రాజ్యముఁ దేజమున్ నిలుపు మీ కుట్టుండు విశ్వంభరుం
డలతిం బోడు; త్రివిక్రమస్ఫురణ వాఁడై నిండు బ్రహ్మాండముం;
గలఁడే మాన్ప నొకండు? నా పలుకు లాకర్ణింపు కర్ణంబులన్;
వలదీ దానము గీనముం బనుపుమా వర్ణిన్ వదానోత్తమా!

8-587-వచనము

అని యిట్లు హితంబు పలుకుచున్న కులాచార్యునకు క్షణమాత్ర నిమీలిత
లోచనుండయి యశస్వి యిట్లనియె.

8-588-సీస పద్యము

నిజ మాన తిచ్చితి వీవు మహాత్మాక! ;
మహిని గృహస్థధర్మంబు నిదియ
యర్థంబుఁ గామంబు యశమును వృత్తియు;
నెయ్యది ప్రాపింప నిత్తు ననియు
నర్థ లోభంబున నర్థి బొమ్మను టెట్లు?;
పలికి లే దనుకంటెఁ బాప మెద్ది?
యెట్టి దుష్కర్ముని నే భరించెదఁ గాని;
సత్యహీనుని మోవఁ జాల ననచుఁ

8-588.1-తేటగీతి

పలుకదే తొల్లి భూదేవి బ్రహ్మతోడ
సమరముననుండి తిరుగక చచ్చుకంటె

బలికి బొంకక నిజమునఁ బరఁగుకంటె
మానధనులకు భద్రంబు మఱియుఁ గలదె.

8-589-కంద పద్యము

ధాత్రిని హలికునకును సు
క్షేత్రము బీజములు నొకటఁ జేకుటు భంగిం
జిత్రముగ దాత కీవియుఁ
బాత్రము సమకూరునట్టి భాగ్యము గలదే?

8-590-శార్దూల విక్రీడితము

కారే రాజులు? రాజ్యముల్ గలుగవే? గర్వోన్నతిం బొందరే?
వారేరీ సిరిమూటఁగట్టుకొని పోవం జాలిరే? భూమిపైఁ
బేరైనం గలదే? శిబిప్రముఖులుం బ్రీతిన్ యశః కాములై
యీరే కోర్కులు? వారలన్ మఱచిరే యిక్కాలమున్? భార్గవా!

8-591-కంద పద్యము

ఉడుగని క్రతువులఁ వ్రతములఁ
బొడగనఁ జన నట్టి పొడవు పొడవునఁ గుఱుదై
యడిగెడినఁట; ననుబోటికి
నిడరాదె మహానుభావ! యిష్టార్థంబుల్.

8-592-శార్దూల విక్రీడితము

అదన్ శ్రీసతి కొప్పుపైఁ, దనవుపై, నంసోత్తరీయంబుపై,
బాదాబ్జంబులపైఁ, గపొలతటిపై, బాలిండ్లపై నూత్నము
ర్యాదం జెందు కరంబు గ్రిం దగుట మీదైనా కరంబుంట మేల్
గాదే? రాజ్యము గీజ్యమున్ సతతమే? కాయంబు నాపాయమే?

8-593-మత్తేభ విక్రీడితము

నిరయంబైన, నిబంధమైన, ధరణీ నిర్మూలనంబైన, దు
ర్మరణంబైన, గులాంతమైన నిజమున్ రానిమ్ము; కానిమ్ము పో;
హరుడైనన్, హరియైన, నీరజభవుం డభ్యాగతుండైన నో;
దిరుగన్ నేరదు నాదు జిహ్వా; వినుమా; ధీవర్య! వే యేటికిన్?

8-594-ఆటవెలది

నొడివినంత పట్టు నుసలక యిచ్చుచో
నేల కట్టు విష్ణుఁ డేటి మాట?
గట్టినేనిఁ దాన కరుణించి విడుచును
విడువకుండ నిమ్ము విమలచరిత!

8-77- బలిదాననిర్ణయము

8-595-కంద పద్యము

మేరువు దల క్రిం దైనను
బారావారంబు లింకఁ బాటిన లోలో
ధారుణి రజమై పోయినఁ
దారాధ్యము బద్ధమైనఁ దప్పక యిత్తున్.

8-596-మత్తకోకిలము

ఎన్నడుం బరువేడఁ బోడట; యేకలుం డట; కన్న వా
రన్నదమ్ములు నైన లేరట; యన్నివిద్యల మూల గో
ష్ఠిన్నెఱిగిన ప్రోడ గుఱ్ఱట; చేతు లొగ్గి వసింప నీ
చిన్ని పాపనిఁ ద్రోసిపుచ్చగ జిత్త మొల్లదు సత్తమా!

8-597-వచనము

అని యిట్లు సత్య పదవీ ప్రమాణ తత్పరుండును, వితరణ కుతూహల
సత్త్వరుండును, విమల యశస్కుండును, దృఢ మనస్కుండును,
నియతసత్యసంధుండును, నర్థిజన కమలబంధుండును నైన బలిం జూచి
శుక్రుండు గోపించి "మదీయ శాసనం బతిక్రమించితివి గావున శీఘ్రకాలంబునఁ
బదభ్రష్టుండవుఁ గ" మ్మని శాపం బిచ్చె బలియును గురుశాపతప్తుండయ్యు
నన్యతమార్గంబు నకభిముఖుండుఁ గాకుండె; అప్పుడు.

8-598-ఆటవెలది

బ్రతుక వచ్చుఁగాక బహుబంధనములైన
వచ్చుఁగాక లేమి వచ్చుఁగాక
జీవధనములైనఁ జెడుఁగాక పడుఁగాక
మాటఁ దిరుగ లేరు మానధనులు.

8-78- వామనునికిదానమిచ్చుట

8-599-వచనము

అ య్యవసరంబున.

8-600-ఆటవెలది

దనుజలోకనాథు దయిత వింధ్యావళి
రాజవదన మదమరాళ గమన
వటుని కాళ్ళుఁ గడుగ వరహేమ ఘటమున
జలముఁ దెచ్చె భర్త సన్న యెఱిఁగి.

8-601-వచనము

అయ్యవసరంబునఁ గపటవటునకు న ద్దానవేంద్రం డిట్లనియె.

8-602-కంద పద్యము

రమ్మా మాణవకోత్తమ!

లెమ్మా నీ వాంఛితంబు లే దన కిత్తుం

దెమ్మా యడుగుల నిటు రా

నిమ్మా కడుగంగవలయు నేటికిఁ దడయన్?

8-603-వచనము

అనిన విని

8-604-మత్తేభ విక్రీడితము

బలి దైత్యేంద్ర కరదవ్వయీ కృత జలప్రక్షాళనవ్యాప్తికిన్

జలజాతాక్షుఁడు చాచె యోగి సుమనస్సుంప్రార్థితశ్రీదముం

గలితానన్రు రమా లలాటపదవీ కస్తూరికా శాదమున్

నలినామోదము రత్ననూపురిత నానావేదముం బాదమున్.

8-605-కంద పద్యము

సురలోక సముద్ధరణము

నిరతశ్రీకరణ మఖిల నిగమాంతాలం

కరణము భవసంహరణము

హరిచరణము నీఁటఁ గడిగె నసురోత్తముడున్.

8-606-వచనము

ఇట్లు ధరణీసుర దక్షిణ చరణ ప్రక్షాళనంబు చేసి వామపాదంబు గడిగి తత్త్వావన

జలంబు శిరంబునం జల్లుకొని వార్చి దేశ కాలాది పరిగణ నంబు చేసి.

8-607-శార్దూల విక్రీడితము

విప్రాయప్రకటవ్రతాయ భవతే విష్ణుస్వరూపాయ వే
దప్రామాణ్యవిదే త్రిపాద ధరణిం ద్రాస్యామి! యంచుం గ్రియా
క్షిప్తుండై దనుజేశ్వరుండు వడుగుం జే సాచి పూజించి బ్ర
హ్మప్రీతమ్మని ధారపోసె భువనం బాశ్చర్యముం బొందగన్.

8-608-వచనము

తత్కాలంబున.

8-609-ఆటవెలది

నీరధారః బడగ నీక యడ్డంబుగాఁ
గలశరంధ్ర మాపగాను దెలిసి
హరియుఁ గావ్య నేత్ర మటఁ గుశాగ్రంబున
నడువ నేకనేత్రుఁ డయ్యె నతఁడు.

8-610-వచనము

అంత

8-611-మత్తేభ విక్రీడితము

అమరారాతి కరాక్షతోజ్జిత పవిత్రాంభః కణశ్రేణికిం
గమలాధీశ్వరుఁ డొడ్డై ఖండిత దివోకస్వామిజిన్మస్తముం
గమలాకర్షణ సుప్రశస్తము రమాకాంతాకుచోపాస్తమున్
విమలశ్రీ కుచశాత చూచుక తటీవిన్యస్తమున్ హస్తమున్.

8-612-కంద పద్యము

మునిజన నియమాధారను

జనితాసుర యువతి నేత్రజలకణ ధారన్

దనుజేంద్ర నిరాధారను

వనజాక్షుఁడు గొనియె బలివివర్జితధారన్.

8-613-ఆటవెలది

కమలనాభు నెఱిగి కాలంబు దేశంబు

నెఱిగి శుక్ర మాట లెఱిగి నాశ

మెఱిగి పాత్ర మనుచు నిచ్చె దానము బలి

మహి వదాన్యుఁ డొరుఁడు మఱియుఁ గలఁడె.

8-614-కంద పద్యము

బలి చేసిన దానమునకు

నళినాక్షుఁడు నిఖిలభూత నాయకుఁ డగుటం

గలకల మని దశదిక్కులు

బళిబళి యని పొగడె భూతపంచక మనఘా!

8-615-కంద పద్యము

క్షితి దానమిచ్చు నతఁడును

నతికాంక్షఁ బరిగ్రహించు నతఁడును దురిత

చ్యుతులై శతవత్సరములు

శతమఖ లోకమునఁ గ్రీడ సలుపుదు రెలమిన్.

8-616-వచనము

అట్లుగావున నే దానంబును భూదానంబునకు సదృశంబు గానేరదు; గావున
వసుంధరా దానం బిచ్చితి; వుభయలోకంబులం గీర్తి సుకృతం బులు పడయు"
మని పలికి య మ్మాయావటుం డిట్లనియె.

8-617-కంద పద్యము

ఇది యేమి వేడితని నీ
మది వగవక ధారపోయుమా; సత్యము పెం
పొదవగ గోరిన యర్థం
బిది యిచ్చుట ముజ్జగంబు లిచ్చుట మాకున్.

8-618-వచనము

అని పలికిన వటుని పలుకులకు హర్ష నిర్భర చేతస్కుండై వైరోచ నుండు.

8-619-ఆటవెలది

పుట్టి నేర్చుకొనెనో పుట్టక నేర్చెనో
చిట్టి బుద్ధు లిట్టి పొట్టివడుగు
పొట్ట నున్న వెల్ల బూమెలు నని నవ్వి
యెలమి ధరణి దాన మిచ్చె నపుడు.

8-620-ఆటవెలది

గ్రహ మునీంద్ర సిద్ధ గంధర్వ కిన్నర
యక్ష పక్షి దేవతాహి పతులు
పొగడి రతని పెంపు; బుప్పవర్షంబులు
గురిసె దేవతూర్యకోటి మొరసె.

8-621-వచనము

ఇట్లు ధారా పరిగ్రహంబు చేసి.

8-79- త్రివిక్రమస్ఫురణంబు

8-622-శార్దూల విక్రీడితము

ఇంతింతై, వటుఁడింతయై మఱియుఁ దా నింతై నభోవీధిపై
 నంతై తోయదమండలాగ్రమున కల్లంతై ప్రభారాశిపై
 నంతై చంద్రుని కంతయై ధ్రువునిపై నంతై మహర్వాటిపై
 నంతై సత్యపదోన్నతుం డగుచు బ్రహ్మాండాంత సంవర్ధియై.

8-623-మత్తేభ విక్రీడితము

రవిబింబం బుపమింపఁ బాత్రమగు ఛత్రంబై శిరోరత్నమై
 శ్రవణాలంకృతియై గళాభరణమై సౌవర్ణకేయూరమై
 ఛవిమత్కంకణమై కటిస్థలి నుదంచద్వంటయై నూపుర
 ప్రవరంబై పదపీఠమై వటుఁడు దా బ్రహ్మాండమున్ నిండుచోన్.

8-624-వచనము

ఇట్లు విష్ణుండు గుణత్రయాత్మకంబగు విశ్వరూపంబు ధరియించి భువియును,
 నభంబును, దివంబును, దిశలును, దిశాచిద్రంబు లును, సముద్రంబులును,
 జలదచల భూతనివహంబులుం దానయై యేకీభవించి, క్రమక్రమంబున
 భూలోకంబునకుం బొడవై భువర్లో కంబు నతిక్రమించి, సువర్లోకంబును దలకడచి,
 మహర్లోకంబు దాటి, జనలోకంబునకు మీఁదై, తపంబునకు నుచ్చితుండై,
 సత్యలోకంబు కంటి నొన్నత్యంబు వహించి, యెడ లిటుములు సందులు రంధ్ర
 ములు లేకుండ నిండి, మహాదేహ మహితుండై చరణతలంబున రసాతలంబును,
 బాదంబుల మహియును, జంఘుల మహీధ్రంబు లును, జానువులఁ
 బతత్త్రిసముదయంబులును, నూరువుల నింద్రసేన మరుద్గణంబులును,
 వాసస్థలంబున సంధ్యయు, గుహ్యంబునఁ బ్రజాపతులును, జఘనంబున
 దనుజులును, నాభిని నభంబును, నుదరంబున నుదధిసప్తకంబును, నురంబున
 దారకానికరంబును, హృదయంబున ధర్మంబును, నురోజంబుల
 ఋతసత్యంబులును, మనంబునఁ జంద్రుండును, వక్షంబున గమలహస్త యగు

లక్ష్మీయుఁ, గంఠంబున సామాది సమస్త వేదంబులును, భుజంబులఁ బురంద
రాది దేవతలును, గర్జంబుల దిశలును, శిరంబున నాకంబును, శిరో జంబుల
మేఘంబులును, నాసాపుటంబున వాయువును, నయ నంబుల సూర్యుండును,
వదనంబున వహ్నియు, వాణి నఖిలచ్ఛంద స్సముదయంబును, రసనంబున
జలేశుండును, భ్రూయుగళం బున విధినిషేధంబులును, టొప్పల
నహోరాత్రంబులును, లలాటం బునఁ గోపంబును, నధరంబున లోభంబును,
స్పర్శంబునఁ గామం బును, రేతంబున జలంబును, బృష్ఠంబున నధర్మంబును,
గ్రమణం బుల యజ్ఞంబులును, ఛాయల మృత్యువును, నగవులవలన ననేక
మాయావిశేషంబులును, రోమంబుల నోషధులును, నాడీప్రదేశం బుల
నదులును, నఖంబుల శిలలును, బుద్ధి నజుండును, బ్రాణం బుల
దేవర్సిగణంబులును, గాత్రంబున జంగమ స్థావర జంతు సంఘం బులును
గలవాడయి, జలధరనినద శంఖ శార్దూ సుదర్శన గదాదండ ఖ డ్గాక్షయ
బాణతూణీర విభ్రాజితుండును, మకరకుండల కిరీట కే యూర హార కటక కంకణ
కౌస్తుభమణి మేఖలాంబర వనమాలికా విరాజితుండును, సునంద నంద జయ
విజయ ప్రముఖ పరిచర వాహినీ సందోహ పరివృతుండును, నమేయ
తేజోవిరాజితుండును, నై బ్రహ్మాండంబు దన మేనికప్పు తెఱంగున నుండ
విజృంభించి.

8-625-మత్తేభ విక్రీడితము

ఒక పాదంబున భూమి గప్పి దివి వే ట్రొంటన్ నిరోధించి యెం
డొకటన్ మీది జగంబు లెల్లఁ దొడి, నొండొంటిన్ విలంఘించి. ప
ట్లక బ్రహ్మాండకటాహముం బెటిలి వేండ్రంబై పరుల్ గానరా
కొకడై వాద్దుగలభ్యుడై హరి విభుం డొప్పారె విశ్వాకృతిన్.

8-626-ఆటవెలది

ఒక పదంబు క్రింద నుర్వి పద్మము నంటి
కొన్న పంకలవము కొమరుఁ దాల్చె;
నొకటి మీఁదఁ దమ్మి కొదిగిన తేఱినా
వెలసె మిన్ను నృప! త్రివిక్రమమున.

8-627-వచనము

తత్సమయంబున.

8-628-ఆటవెలది

జగము లెల్ల దాటి చనిన త్రివిక్రము
చరణనఖిర చంద్ర చంద్రికలను
బొనుఁగు పడియె సత్యమున బ్రహ్మతేజంబు
దివసకరుని రుచుల దివియ బోలె.

8-629-సీస పద్యము

భవబంధములఁ బాసి బ్రహ్మలోకంబునఁ;
గాపురంబులు చేయు ఘనులు రాజు
లా మరీచ్యాదులు, నా సనందాదులు;
నా దివ్యయోగీంద్రు లచట నెప్పుడు
మూర్తిమంతంబులై మ్రోయు పురాణ త;
ర్మామ్నాయ నియమేతిహాస ధర్మ
సంహితాదులు గురుజ్ఞానాగ్నినిర్దగ్ధ;
కర్ములై మఱియును గలుగునట్టి

8-629.1-తేటగీతి

వార లెల్లఁ జొచ్చి వచ్చి సర్వాధిపు

నంప్రిఁ జూచి మ్రొక్కి రధిక భక్తిఁ
దమ మనంబు లందుఁ దలచు నిధానంబుఁ
గంటి మనుచు నేడు మంటి మనుచు.

8-630-మత్తేభ విక్రీడితము

తన పుట్టిల్లిదె పొమ్మటంచు నజుఁడుం దన్నాభిపంకేరుహం
బు నిరీక్షించి నటించి యున్నత పదంబుం జూచి తత్పాదసే
చనముం జేసెఁ గమండలూదకములం జల్లించి; తత్తోయముల్
వినువీధిం బ్రవహించె దేవనదినా విశ్వాత్ముకీర్తిప్రభన్.

8-631-వచనము

తత్సమయంబున.

8-632-సీస పద్యము

యోగమార్గంబున నూహించి బహువిధ;
పుష్పదామంబులఁ బూజ చేసి
దివ్యగంధంబులుఁ దెచ్చి సమర్పించి;
దూపదీపములఁ దోడ్కొని నిచ్చి
భూరి లాజాక్షతంబులు జల్లి ఫలములుఁ;
గానిక లిచ్చి రాగములఁ బొగడి
శంఖాదిరవములు జయఘోషములుఁ జేసి;
కరుణాంబునిధి! త్రివిక్రమ! యటంచు

8-632.1-ఆటవెలది

బ్రహ్మ మొదలు లోకపాలురుఁ గొనియాడి;
రెల్ల దిశల వనచరేశ్వరుండు

జాంబవంతుఁ డరిగి చాటె భేరిధ్వని
నెలయఁ జేసి విష్ణు విజయ మనుచు.

8-633-కంద పద్యము

అన్ని జగంబులఁ దానై
యున్న జగన్నాథుఁ జూడ నొగి భావింపం
గన్నందక మన మందక
సన్నుతులం జేసి రపుడు సభ్యులు బలియున్.

8-80- దానవులువామనుపైకెక్కుట

8-634-వచనము

అంత నొయ్యన పూర్వప్రకారంబున వామనాకారంబు వహించి యున్న
వామనునిం గని "పదత్రయ వ్యాజంబున నితండు సకల మహి మండలంబు
నాక్రమించె కపటవటురూప తిరోహితుండగు విష్ణుండని యెఱుంగక మన
దానవేంద్రుఁడు సత్యసంధుండు గావున మాటఁ దిరుగక యిచ్చె నతని వలన
నేరంబు లేదు ఈ కుట్టుం డప్రతిహత తేజః ప్రభావంబున సజ్జకట్టుగా ని
జ్జగంబులం బరిగ్రహించి, పర్జన్యా దులకు విసర్జనంబు చేయందలంచి యున్నవాఁ,
డీ పాటునిం దూఱి పాఱినీక నిర్జించుటఁ గర్ణం" బని తర్జనంబులును
గర్జనంబులునుఁ జేయుచు, వజ్రాయుధాధి మరుజ్జేతలగు హేతి ప్రహేతి
విప్రచిత్తిము ఖ్యులయిన రక్కసులు పెక్కం డ్రుక్కుమిగిలి యుద్ధంబునకు సన్న
ధులై పరశు పట్టిన భల్లాది సాధనంబులు ధరియించి కసిమెసంగి ముసిరికొని
దశదిశలఁ బ్రసరించినఁ జూచి హరిపరిచరులు సునంద నంద జయ జయంత
విజయ ప్రబలోద్బల కుముద కుముదాక్ష తార్క్ష్య పుష్పదంత విష్వక్సేన
శ్రుతదేవ సాత్వత ప్రముఖులగు దండనాథు లయుత వేదండ సముద్ధండ
బలులుఁ దమతమ యీ ధంబుల నాయుధంబులతోడం గూర్చుకొని

దానవానీకంబులం బర లోకంబున కనుచువారలై వారల నెదుర్కొని
కదనంబునకున్ బర వసంబు చేయుచున్నం గనుంగొని శుక్రశాపంబుఁ దలంచి
దనుజ వల్లభుం డిట్లనియె.

8-635-సీస పద్యము

రాక్షసోత్తములార! రండు పోరాడక;
కాలంబు గాదిది కలహమునకు;
సర్వభూతములకు సంపదాపదలకు;
బ్రభువైన దైవంబుఁ బరిభవింప
మన మోపుదుమె? తొల్లి మనకు రాజ్యంబును;
సురలకు నాశంబు సొరిది నిచ్చి
విపరీతముగఁ జేయు వేల్పు నే మందము;
మనపాలి భాగ్యంబు మహిమ గాక;

8-635.1-తేటగీతి

వెఱచి పలుమాఱుఁ బాటడి విష్ణుభటులు
మిమ్ము నెగచుట దైవంబు మేర గాదె?
మనకు నెప్పుడు దైవంబు మంచిదగును
నాడు గెలుతుము పగవారి నేడు వలదు.

8-636-వచనము

అదియునుం గాక.

8-637-కంద పద్యము

పలు దుర్గంబులు సచివులు
బలములు మంత్రోషధములు బహు శేముషియుం

గలిగియు సామోపాయం

బులు: గాల మెటింగి నృపుడు పోరుట యొప్పున్.

8-81- బలినిబంధించుట

8-638-వచనము

అట్లు గావున రణంబున శత్రుల కిప్పు డెదురు మోహరించుట కార్యంబు; గాదు;
మనకుం దగు కాలంబున జయింతము; నలంగక తొలంగుం డనిన దలంగి
భాగవత భట భీతులై చిక్కి రక్కసులు రసా తలంబునకుం జని; రంత హరి
హృదయం బెటింగి తార్క్ష్యనందనుండు యాగసుత్యాహంబున వారుణ పాశంబుల
నసురవల్లభుని బంధించెను; అంత.

8-639-కంద పద్యము

బాహులు; బదములు; గట్టిన

శ్రీహరి కృపగాక యేమి జేయుదు నని సం

దేహింపక బలి నిలిచెను

హాహారవ మెసగె దశ దిగంతములందున్.

8-640-కంద పద్యము

సంపద చెడియును దైన్యము

గంపంబును లేక తొంటికంటను బెంపుం

దెంపును నెఱుకయు ధైర్యము

వంపని సురవైరి; జూచి వటు; డిట్లనియెన్.

8-641-సీస పద్యము

దానవ! త్రిపదభూతల మిత్తు నంటివి;

ధరణి; జంద్రార్కు లెందాక నుండు

రంత భూమియు నొక్క యడుగయ్యె నాకును;
 స్వర్లోకమును నొక్క చరణమయ్యె;
 నీ సొమ్ము సకలంబు నేడు రెండడుగులు;
 గడమ పాదమునకుఁ గలదె భూమి?
 యిచ్చెద నన్నర్థ మీని దురాత్ముండు;
 నిరయంబు బొందుట నిజముగాదె?

8-641.1-తేటగీతి

కాన దుర్గతికినిఁ గొంత కాల మరుగు
 కాక యిచ్చెదవేని వేగంబ నాకు
 నిపుడ మూడవ పదమున కిమ్ముఁ జూపు
 బ్రాహ్మణాధీనములు ద్రోవ బ్రహ్మవశమె?

8-642-వచనము

అని యిట్లు వాచునుండు పలుక సత్యభంగ సందేహ విషదిగ్ధ శల్య నికృత
 హృదయుం డయ్యును విషణ్ణుండుఁ గాక వైరోచని ప్రసన్న వదనంబుతోడఁ జిన్ని
 ప్రోడ వడుగున కిట్లనియె.

8-643-ఆటవెలది

సూన్యతంబుఁ గాని నుడియదు నా జిహ్వ
 బొంకఁజాల; నాకు బొంకు లేదు;
 నీ తృతీయపదము నిజము నా శిరమున
 నెలవు జేసి పెట్టు నిర్మలాత్మ!

8-644-ఆటవెలది

నిరయమునకుఁ బ్రాప్త నిగ్రహంబునకును

బదవిహీనతకును బంధనమున
కర్ణ భంగమునకు నఖిల దుఃఖమునకు
వెఱవ దేవ! బొంక వెఱచినట్లు.

8-645-వచనము

అదియునుం గాక.

8-646-సీస పద్యము

తల్లిదండ్రులు నన్నదమ్ములు జెలికాండ్రు;
గురువులు శిక్షింపఁ గొఱతపడునె?
పిదప మేలగుఁ గాక; ప్రథమదాంధులకును;
దానవులకు మాకుఁ దఱియెఱింగి
విభ్రంశచక్షువు వెలయ నిచ్చుటఁ జేసి;
గురువులలోనాదిగురువ వీవ;
నీవు బంధించిన నిగ్రహమో లజ్జ;
యో నష్టియో బాధయో తలంప

8-646.1-తేటగీతి

నిన్నునెదిరించి పోరాడి నిర్జరాదు
లాదియోగీంద్రు లందెడు నట్టి టెంకి
నందరే తొల్లి పెక్కండ్రు? హర్షమూర్తి!
యీశ! నీ యెడ దుర్లభ మేమి కలదు?

8-647-మత్తేభ విక్రీడితము

చెలియే మృత్యువు? చుట్టమే యముడు? సంసేవార్థులే కింకరుల్?
శిలలం జేసెనె బ్రహ్మదన్ను? దృఢమే జీవంబు? నో చెల్లరే;

చలితం బొట యెఱుంగ కీ కపట సంసారంబు నిక్కంబుగాఁ
దలఁచున్ మూఁడు సత్యదాన కరుణాదర్శాదినిర్ముక్తుడై.

8-648-సీస పద్యము

చుట్టాలు దొంగలు సుతులు ఋణస్థులు;
కాతలు సంసార కారణములు;
ధనము లస్థిరములు; దను వతి చంచల;
గార్యార్థు లన్యులు; గడచుగాల
మాయువు; సత్వర మైశ్వర్య మతి శీఘ్ర;
మని కాదె తమ తండ్రి నతకరించి
మతాత సాధుసమ్మతుఁడు ప్రహ్లాదుండు;
నీ పాదకమలంబు నియతిఁ జేరె

8-648.1-తేటగీతి

భద్రుఁ డతనికి మృతి లేని బతుకుఁ గలిగె
వైరులై కాని తొల్లి మా వారుఁ గాన
రద్ధివై వచ్చి నీవు న న్డుగు టెల్ల
బద్ధులోచన! నా పుణ్య ఫలము గాదె?

8-649-వచనము

అని యిట్లు పలుకుచున్న యవసరంబున.

8-650-శార్దూల విక్రీడితము

ఆ దైత్యేంద్రుఁడు పీనవక్షు, నవపద్మాక్షుం, బిశంగాంబరా
చ్చాదున్. నిర్మలసాధువాడు. ఘనసంసారాదివిచ్ఛేదు. సం
శ్రీదున్, భక్తిలతాధిరోహిత హరిశ్రీపాదు, నిఃఖేదుఁ, బ్ర

హ్లాదున్ బోధకళావినోదుఁ గనియెన్ హర్షంబుతో ముందటన్

8-82- ప్రహ్లాదాగమనము

8-651-వచనము

ఇట్లు సమాగతుండైన తమ తాతం గనుఁగొని విరోచన నందనుండు
వారుణపాశబద్ధుండుఁ గావునఁ దనకుం దగిన నమస్కారంబు జేయ రామింజేసి
సంకులాశ్రువిలోల లోచనుండై సిగ్గుపడి నత శిరస్కుండై నమ్రభావంబున మ్రొక్కు
చెల్లించె; నంతఁ బ్రహ్లాదుఁడు ముఖమండ పంబున సునందాది పరిచర సమేతుండై
కూర్చున్న వామనదేవునిం గని యానంద బాష్పజలంబులుఁ
బులకాకుంఠంబులున్ నెరయ దండప్రణామం బాచరించి యిట్లని విన్నవించె.

8-652-సీస పద్యము

ఇతనికి మున్ను నీ వింద్రపదం బిచ్చి;
నేడు త్రిప్పుటయును నెఱయమేలు
మోహనా హంకృతి ములంబు గర్వాంధ;
తమస వికారంబు దాని మాన్పి
కరుణ రక్షించుట గాక బంధించుటే?
తత్త్వజ్ఞునకు మహేంద్రత్వమేల?
నీ పాదకమలంబు నియతిఁ గొల్పిన దాని;
బోలునే సురరాజ్య బోగపరత?

8-652.1-తేటగీతి

గర్వ మేపారఁ గన్నులు గానరావు;
చెవులు వినరావు; చిత్తంబు చిక్కుపడును;
మఱచు నీ సేవలన్నియు మహిమ మాన్పి

మేలు చేసితి నీ మేటి మేర చూపి.

8-653-వచనము

అని పలికి జగదీశ్వరుండును నిఖిలలోక సాక్షియు నగు నారాయణ దేవునకు
నమస్కరించి, ప్రహ్లాదుండు పలుకు చున్న సమయం బున.

8-654-మత్తేభ విక్రీడితము

తమత్తద్విపయాన యై కుచ నిరుందచ్ఛోళ సంవ్యానయై
ద్వత భాష్పాంబు వితాన యై కరయుగాధీ నాలిక స్థానయై
పతిబిక్షాం మమ దేహి కోమలమతే! పద్మాపతే! యంచుఁ ద
త్సతి వింద్యావళి చేరవచ్చెఁ ద్రిజగ దక్షామనున్ వామనున్.

8-655-వచనము

వచ్చి యచ్చేడియ తచ్చరణ సమీపంబునం బ్రణతయై నిలువంబడి యిట్లనియె.

8-656-కంద పద్యము

నీకుం గ్రీడార్థము లగు
లోకంబులఁ జూచి పరులు లోకులు కుమతుల్
లోకాధీశుల మందురు
లోకములకు రాజవీవ లోకస్తుత్యా!

8-657-కంద పద్యము

కా దనఁడు పొమ్ము లే దీ
రాదనఁడు జగత్త యైక రాజ్యము నిచ్చెన్
నా దయితుఁ గట్టనేటికి?
శ్రీదయితాచిత్తచోర! శ్రీతమందారా!

8-83- హిరణ్యగర్భాగమనము

8-658-వచనము

అని యిట్లు వింధ్యావళియుం బ్రహ్మాదుండును విన్నవించు నవసరం బున
హిరణ్యగర్భుండు చనుదెంచి యిట్లనియె.

8-659-సీస పద్యము

భూతలోకేశ్వర! భూతభావన! దేవ!;
దేవ! జగన్నాథ! దేవవంద్య!
తన సొమ్ము సకలంబుఁ దప్పక నీ కిచ్చె;
దండయోగ్యుఁడు గాడు దానపరుఁడు;
గరుణింప నర్హుండు గమలలోచన! నీకు;
విడిపింపు మీతని వెరపు దీర;
తోయపూరము చల్లి దూర్వాంకురంబులఁ;
జేరి నీ పదము లర్చించునట్టి

8-659.1-తేటగీతి

భక్తియుక్తుఁడు లోకేశుపదము నందు
నీవు ప్రత్యక్షముగ వచ్చి నేడు వేడ
నెఱిగి తన రాజ్య మంతయు నిచ్చి నట్టి
బలికెఁ దగునయ్య! దృఢపాశబంధనంబు?

8-660-వచనము

అని పలికిన బ్రహ్మవచనంబులు విని భగవంతుం డిట్లనియె.

8-661-సీస పద్యము

ఎవ్వనిఁ గరుణింప నిచ్చయించితి వాని;
యఖిల విత్తంబు నే నపహరింతు
సంసార గురుమద స్తబ్ధుడై యెవ్వఁడు;
దెగడి లోకము నన్ను ధిక్కురించు
నతఁ డెల్ల కాలంబు నఖిల యోనుల యందుఁ;
బుట్టుచు దుర్గతిఁ బొందుఁ బదప
విత్త వయో రూప విద్యా బలైశ్వర్య;
కర్మ జన్మంబుల గర్వ ముడిగి

8-661.1-తేటగీతి

యేక విధమున విమలుడై యెవ్వఁ డుండు
వాడు నా కూర్చి రక్షింపవలయువాడు;
స్తంభ లోభాభిమాన సంసార విభవ
మత్తుడై చెడ నొల్లఁడు మత్పరుండు.

8-662-శార్దూల విక్రీడితము

బద్ధుండై గురుశాపతప్తుడయి తా బంధువ్రజత్యక్తుడై
సిద్ధైశ్వర్యముఁ గోలుపోయి విభవక్షీణుండునై పేదయై
శుద్ధత్వంబును సత్యముం గరుణయున్ సొపేమియుం దప్పఁ డు
ద్బుద్ధుండై యజయాఖ్యమాయ గెలిచెం బుణ్యం డీతం డల్పుడే.

8-663-ఆటవెలది

అసురనాథుఁ డనుచు ననఘుని మర్యాద
యేను జూత మనుచు నింత వలుక
నిజము పలికె నితఁడు నిర్మలాచారుండు

మేలుమేలు నాకు మెచ్చువచ్చు.

8-84- రాక్షసుల సుతలగమనంబు

8-664-కంద పద్యము

సావర్ణి మనువు వేళను

దేవేంద్రుండగు నితండు దేవతలకు; దు

ర్భావిత మగు నా చోటికి

రావించెద; నంతమీద రక్షింతు దయన్.

8-665-కంద పద్యము

వ్యాధలుఁ దప్పులు నొప్పులు

బాధలుఁ జెడి విశ్వకర్మబావిత దనుజా

రాధిత సుతలాలయమున

నేధిత విభవమున నుండు నితఁ డందాకన్.

8-666-వచనము

అని పలికి బలిం జూచి భగవంతుం డి ట్లనియె.

8-667-సీస పద్యము

సేమంబు నీ కింద్రసేన మహారాజ!;

నెఱవకు మేలు నీ వితరణంబు;

వేలుపు లం దుండ వేడుక పడుదురు;

దుఃఖంబు లిడుములు దుర్మరణము

లాతురతలు నొప్పు లందుండు వారికి;

నొందవు సుతల మందుండు నీవు;

నీ వంపు జేయని నిర్జరారాతుల;

నా చక్ర మేతెంచి నఱకుచుండు;

8-667.1-ఆటవెలది

లోకపాలకులకు లోనుగా వక్కడ
నన్య లెంతవార లచట? నిన్ను
నెల్ల ప్రొద్దు వచ్చి యేను రక్షించెదఁ
గరుణతోడ నీకుఁ గానవత్తు.

8-668-కంద పద్యము

దానవ దైత్యుల సంగతిఁ
బూనిన నీ యసురభావమును దోడ్చో మ
 ధ్యానమునఁ దలఁగి పోవును
మానుగ సుతలమున నుండుమా మా యాజ్ఞన్.

8-669-వచనము

అని యిట్లు పలుకుచున్న ముమ్మూర్తుల ముదుకవేల్పు తియ్యని నెయ్యంపుఁ
 పలుకుఁ జెఱకు రసంపుసోనలు వీనుల తెరువులం జొచ్చి లోను బయలు నిండి
 టొప్పల కప్పు దప్పం ద్రోచికోని కనుఁ గవ కొలంకుల నలుగులు వెడలిన
 చందంబున సంతసంబునం గన్నీరు మున్నీరై పఱవ, నురః ఫలకంబునం
 బులకంబులు కులకం బులయి తిలకంబు లొత్తఁ, గేలు మొగిడ్చి నెక్కిన్న
 వేడుకం ద్రొక్కుడు పడుచుఁ జిక్కని చిత్తంబునఁ జక్కని మాటల రక్తసుల టోఁ
 డిట్టనియె.

8-670-ఉత్పలమాల

ఎన్నడు లోకపాలకుల నీ కృపఁ జూడని నీవు నేడు న
న్నున్నతుఁ జేసి నా బ్రతుకు నోజయు నానతి యిచ్చి కాచి తీ

మన్నన లీ దయారసము మాటలు పెద్దటికంబుఁ జాలవే?

పన్నగతల్ప! నిన్నెఱిగి పట్టిన నాపదఁ గల్గనేర్చున?

8-671-వచనము

అని పలికి హరికి నమస్కరించి బ్రహ్మకుం బ్రణామంబు జేసి, యిందు ధరునకు
వందనం బాచరించి, బంధవిముక్తుండై తన వారలతోఁ జేరికొని బలి
సుతలంబునకుం జనియె; నంత హరి కృపావశంబునం గృతార్థుండై కులోద్ధారకుం
డయిన మనుమనిం గని సంతోషించి ప్రహ్లాదుండు భగవంతున కిట్లనియె.

8-672-సీస పద్యము

చతురాననుడు నీ ప్రసాదంబు గానఁడు;

శర్వుడీ లక్ష్మల జాడఁ బొందఁ,

డన్యుల కెక్కడి? దసురులకును మాకు;

బ్రహ్మాదిపూజితపదుడ వయిన

దుర్లభుండవు నీవు దుర్గపాలుడ వైతి;

పద్మజాదులు భవత్పాదపద్మ

మకరంద సేవన మహిమ నైశ్వర్యంబు;

లందిరి కాక యే మల్పమతుల

8-672.1-తేటగీతి

మధిక దుర్యోనులము కుత్సితాత్మకులము

నీ కృపాదృష్టిమార్గంబు నెలవు చేర

నేమి తప మాచరించితి మెన్నగలమె?

మమ్ము గాచుట చిత్రంబు మంగళాత్మ!

8-673-వచనము

అదియునుం గాక.

8-674-ఆటవెలది

సర్వగతుఁడ వయ్య సమదర్శనుఁడ వయ్య
నొకట విషమవృత్తి నుండు దరయ
నిచ్చలేనివారి కీవు భక్తులు గోరు
తలపు లిత్తు కల్పతరువు మాడ్కి.

8-675-వచనము

అని విన్నవించుచున్న ప్రహ్లాదుం జూచి పరమ పురుషుం డిట్లనియె.

8-676-తేటగీతి

వత్స! ప్రహ్లాద! మేలు నీ వారు నీవు
సొరిది మనుమనిఁ దోడ్కొని సుతలమునకుఁ
బయనమై పొమ్ము నే గదాపాణి నగుచుఁ
జేరి రక్షింప దురితంబు చెంద దచట.

8-677-వచనము

అని యిట్లు నియమించినం బరమేశ్వరునకు నమస్కరించి వలగొని కరకమల
పుట ఘటిత నిలల తటుండయి, వీడ్కొని, బలిం దోడ్కొని సక
లాసురయూథంబునుం దాను నొక్క మహాబిలద్వారంబు చొచ్చి ప్రహ్లాదుండు
సుతల లోకంబునకుం జనియె; నంత బ్రహ్మవాదు లయిన యాజకుల
సభామధ్యంబునం గూర్చున్న శుక్రునిం జూచి నారాయణుం డి ట్లనియె.

8-85- బలియజ్ఞమువిస్తరించుట

8-678-ఆటవెలది

ఏమిఁ గొఱత పడియె నీతని జన్మంబు
 విస్తరింపు కడమ విప్రవర్య!
 విషమ మయిన కర్మ విసరంబు బ్రాహ్మణ
 జనులు చూచినంత సమతః బొందు.

8-679-వచనము

అనిన శుక్రుం డీ ట్లనియె.

8-680-సీస పద్యము

అఖిల కర్మంబుల కధినాథుడవు నీవ;
 యజ్ఞేశుడవు నీవ యజ్ఞపురుష!
 ప్రత్యక్షమున నీవు పరితుష్టి నొందినఁ;
 గడ మేలఁ కల్గు నే కర్మములకు?
 ధనదేశకాలార్హతంత్రమంత్రంబులఁ;
 గొఱతలు నిన్నుఁ బేర్కొనిన మాను;
 నయినఁ గావించు నీ యానతి భవదాజ్ఞ;
 మెలఁగుట జనులకు మేలుఁ గాదె?

8-680.1-తేటగీతి

యంతకంటెను శుభము నా కెచటఁ గలుగు
 ననుచు హరిపంపు శిరమున నావహించి
 కావ్యుఁ డసురేంద్రు జన్మంబు కడమఁ దీర్చె
 మునులు విపులు సాహాయ్యమునఁ జరింప.

8-681-వచనము

ఇ విద్వధంబున వామనుం డయి హరి బలి నడిగి, మహిం బరిగ్రహించి, తనకు
నగ్రజుండగు నమరేంద్రునకుం ద్రిదివంబు సదయుం డయి యొసంగె; న త్తరి దక్ష
భృగు ప్రముఖ ప్రజాపతులును, భవుండును, గుమారుండును, దేవర్షి,
పితృగణంబులును, రాజులును, దానును గూడికొని చతురాననుండు గశ్యపునకు
నదితికి సంతోషంబుగా లోకంబులకు లోకపాలురకు "వామనుండు వల్లభుం"
డని నియమించి యంత ధర్మంబునకు యశంబునకు లక్ష్మీకి శుభంబులకు
దేవత లకు వేదంబులకు వ్రతంబులకు స్వర్గాపవర్గంబులకు "నుపేంద్రుండు
ప్రధానుం" డని సంకల్పించె నా సమయంబున.

8-682-కంద పద్యము

కమలజుడు లోకపాలురు

నమరేంద్రునిగూడి దేవయానంబున న

య్యమరావతికిని వామను

నమరం గొనిపోయి రంత నట మీద నృపా!

8-683-ఆటవెలది

బల్లిదంపుడోడు ప్రాపున నిందుని

కింద్రపదము చేరు టిట్లు గలిగె;

దనకు నాడ్యుడైన తమ్ముడు; గలిగిన;

గోర్కులన్న కేల కొఱత నొందు?

8-684-కంద పద్యము

పా లడుగఁడు మే లడుగం

డేలఁడు బిక్షించి యన్నకిచ్చె; ద్రిజగమున్

వేలుపులతల్లి కడపటి

చూలుం బోలంగఁ గలరె నొలయని తమ్ముల్.

8-685-ఆటవెలది

కడుపు బదరగాఁగ గొడుకులఁ గనుకంటె

దల్లి కొకఁడె చాలు బల్లిదుండు;

త్రిదశగణముఁ గన్న యదితి గానుపు దీఱఁ

జిన్ని మేటివడుగుఁ గన్న యట్లు.

8-686-వచనము

ఇట్లు దేవేంద్రుండు వామన భుజపాలితం బగు త్రిభువనసామ్రాజ్య విభవంబు
మరల నంగీకరించె; నప్పుడు బ్రహ్మయు, శర్వుండును, గుమారుండును, భృగు
ప్రముఖులయిన మునులును, బిత్తదేవత లును, దక్షాది ప్రజాపతులును,
సిద్ధులును, వైమానికులును మఱి యుం దక్కిన వారలును బరమాద్భుతబైన
విష్ణుని సుమహాకర్మం బులకు నాశ్చర్యంబు నొందుచు, బ్రశంసించుచు,
నాడుచుం, బాడుచు, తమతమ నివాసంబులకుం జని;" రని చెప్పి శుకుం డి
ట్లనియె.

8-687-తేటగీతి

మనుజనాథ! త్రివిక్రము మహిమ కొలఁది

యెఱుఁగఁ దర్కింప లెక్కింప నెవ్వడోపు?

గుంభినీ రేణుకణములు గుఱుతు పెట్టు

వాఁడు నేరఁడు; తక్కిన వారి వశమె?

8-688-కంద పద్యము

అద్భుత వర్తనుఁడగు హరి

సద్భావితమైన విమలచరితము వినువాఁ

డుదృట విక్రముడై తుది

నుద్భాసితలీలఁ బొందు నుత్తమ గతులన్.

8-689-తేటగీతి

తగిలీ మానుష పైత్వక దైవ కర్మ

వేళలందుఁ ద్రివిక్రమ విక్రమంబు

లెక్క డెక్కడఁ గీర్తింతు రెవ్వరేనిఁ

బొందుదురు నిత్య సౌఖ్యంబు భూవరేంద్ర!

8-690-మత్తేభ విక్రీడితము

జడులై నాకముఁ గోలుపోవు సురలం జంభారినిం బ్రోవఁగా

వడుగై భూమి బదత్రయం బిడుటకై వైరోచనిన్ వేడి రెం

డడుగుల్ సాచి త్రివిక్రమస్ఫురణ బ్రహ్మాండంబుఁ దా నిండుచుం

గడు మోదంబున నుండు వామనున కెక్కాలంబునన్ మ్రొక్కెదన్.

8-691-వచనము

అని యిట్లు శుకుండు రాజునకు వామనావతారచరితంబు చెప్పినని సూతుండు
మునులకుం జెప్పిన విని, వార లతని కిట్లనిరి.

8-86- మత్స్యావతారకథాప్రారంభం

8-692-సీస పద్యము

విమలాత్మ! విన మాకు వేడ్క యయ్యెడి; మున్ను;

హరి మత్స్యమైన వృత్తాంతమెల్లఁ;

గర్మబద్ధుని భంగి ఘనుఁ డీశ్వరుడు లోక;

నిందితంబై తమోనిలయమైన

మీనరూపము నేల మేలని ధరియించె?;

నెక్కడ వర్తించె? నేమి చేసె?
నాద్యమై వెలయు న య్యవతారమునకు నె;
య్యది కారణంబు? గార్త్యంశ మెట్లు?

8-692.1-ఆటవెలది

నీవు దగుదు మాకు నిఖిలంబు నెఱిగింపఁ
దెలియఁ జెప్పవలయు, దేవదేవు
చరిత మఖిలలోక సౌభాగ్య కరణంబు
గాదె? విస్తరింపు క్రమముతోడ.

8-693-వచనము

అని మునిజనంబులు సూతు నడిగిన నతం డిట్లనియె మీర లడిగిన యీ
యర్థంబుఁ బరీక్షింపరేంధ్రుం డడిగిన భగవంతుం డగు బాదరా యణి యిట్లనియె.

8-694-సీస పద్యము

విభుఁ డీశ్వరుఁడు వేదవిప్రగోసురసాధు;
ధర్మార్థములఁ గావఁ దనువుఁ దాల్చి,
గాలిచందంబున ఘనరూపములయందుఁ;
దనురూపములయందుఁ దగిలియుండు;
నెక్కువఁ దక్కువ లెన్నఁడు నొందక;
నిర్గుణత్వంబున నెఱియు ఘనుఁడు;
గురుతయుఁ గొఱతయు గుణసంగతివహించు;
మనుజేశ! చోద్యమే మత్స్య మగుట?

8-694.1-తేటగీతి

వినుము పోయిన కల్పాంతవేళఁ దొల్లి

ద్రవిశదేశపురాజు సత్యవ్రతుండు

నీరు ద్రావుచు హరిఁగూర్చి నిష్ఠతోడఁ

దపముఁ గావించె నొకయేటి తటము నందు.

8-695-వచనము

మఱియు, నొక్కనాఁ డమ్మేదినీ కాంతుండు గృతమాలిక యను నేటి పొంత
హరిసమర్పణంబుగా జలతర్పణంబు జేయు చున్న సమ యంబున నా రాజు
దోసిలి నొక్క మీనుపిల్ల దవిలివచ్చిన నులికిపడి, మరలం దరంగిణి జలంబు
నందు శకుల శాబకంబు విడిచె; నట్లు విడి వడి నీటిలో నుండి జలచరపోతంబు
భూతలేశ్వరున కి ట్లనియె.

8-696-మత్తకోకిలము

పాటువచ్చిన జ్ఞాతి ఘాతులు పాపజాతి ఝషంబు లీ

యేటఁ గొండొక మీనుపిల్లల నేటి పట్టి వధింప న

చ్చీటు నుండక నీదు దోసిలి చొచ్చి వచ్చిన నన్ను న

ట్టేటఁ ద్రోవఁగఁ బాడియే? కృప యింత లేక దయానిధీ!

8-697-ఆటవెలది

వలలు దారు నింక వచ్చి జాలరి వేఱు

కాటు నేటు గలచి కారపెట్టి

మిడిసి పోవనీక మెడఁ బట్టుకొనియెద;

రప్పు డెందుఁ జొత్తు? ననఘచరిత!

8-698-కంద పద్యము

భక్షించు నొండె ఝషములు

శిక్షింతురు ధూర్తు లొండె; జెడకుండ ననున్

రక్షింపు దీనవత్సల!

ప్రక్షిణులఁ గాచుకంటె బ్రాగ్యము గలదే?

8-699-వచనము

అనిన విని కరుణాకరుండగు న విభుండు మెల్లన య య్యంభశ్చర
డింభకంబునుఁ గమండలు జలంబునం బెట్టి తన నెలవునకుం గొని పోయె,
నదియు నొక్క రాత్రంబునం గుండిక నిండి తనకు నుండ నిమ్ము చాలక
రాజన్యున కి ట్లనియె.

8-700-కంద పద్యము

ఉండ నిదిఁ గొంచె మెంతయు

నొండొకటిం దెమ్ము భూవరోత్తమ! యనుడున్

గండకముఁ దెచ్చి విడిచెను

మండలపతి సలిల కలశ మధ్యమున నృపా!

8-701-వచనము

అదియును ముహూర్తమాత్రంబునకు మూడు చేతుల నిడుపై యుదంచంబు
నిండి పట్టు చాలక వేఱొండుఁ దె మ్మనవుడు నా రాచ పట్టి కరుణాగుణంబునకు
నాటపట్టుఁ గావున గండకంబు నొండొక్క చిటుతమడుగున నునిచె; నదియు నా
సరోవర జలంబునకు నగ్గలం బై తనకు సంచరింప నది గొంచెం బని పలికినం
బుడమితోడు మంచి వాడగుటం జేసి యా కంచరంబు నుదంచిత జలాస్పదంబైన
ప్రదం బునందు నిడియె; నదియు నా సలిలాశయంబునకును నధికంబై పెరుగ
నిమ్ము చాలదని చెప్పికొనిన నప్పుణ్యం డొప్పెడి నడవడిం దప్పని వాడైన
కతంబున న మృహోమీనంబును మహార్థవంబున విడిచె; నదియును
మకరాకరంబునం బడి రాజున కిట్లను "పెను మొ సళ్ళు ముసరికొని కసిమసంగి

మింగెడి; నింతకాలంబు నడపి కడ పట దిగవిడువకు వెడలఁ దిగువు" మని
యెలింగింప దెలిసి కడపట యన్నీటితిరుగుడు ప్రోడకుం బుడమిఱ్ఱఁ డిట్లనియె.

8-702-సీస పద్యము

ఒక దినంబున శతయోజనమాత్రము;
విస్తరించెదు నీవు; వినము చూడ
మిటువంటి యుషముల నెన్నఁడు నెఱుఁగము;
మీనజాతుల కిట్టి మేను గలదె?
యేమిటి కెవ్వఁడ? వీ లీలఁ ద్రిప్పెదు;
కరుణ నా పన్నులఁ గావ వేడి
యంభశ్చరంబైన హరివి నే నెఱిగితి;
నవ్యయ నారాయణాభిధాన

8-702.1-తేటగీతి

జనన సంస్థితి సంహార చతురచిత్త!
దీనులకు భక్తులకు మాకు దిక్కు నీవ;
నీదు లీలావతారముల్ నిఖిలభూత
భూతి హేతువుల్ మ్రొక్కెదఁ బురుషవర్య!

8-703-కంద పద్యము

ఇతరులముఁ గాము చిత్సం
గతులము మా పాలి నీవుఁ గలిగితి భక్త
స్థితుఁడవగు నిన్ను నెప్పుడు
నతి చేసినవాని కేల నాశముఁ గలుగన్.

8-704-కంద పద్యము

శ్రీలనాకుచవేదికఁ

గేళీపరతంత్రబుద్ధిఁ గ్రీడించు సుఖా

లోలుఁడవు దామసాకృతి

నేలా మత్స్యంబు వైతి వెఱిఁగింపు హరీ!

8-87- మీనావతారుని ఆనతి

8-705-వచనము

అని పలుకు సత్యవ్రత మహారాజునకు నయ్యుగంబు కడపటఁ బ్రళయ వేళ
సముద్రంబున నేకాంతజన ప్రీతుండయి విహరింప నిచ్చించి మీన రూపధరుండైన
హరి యిట్లనియె.

8-706-సీస పద్యము

ఇటమీఁద నీ రాత్రికేడవదినమునఁ;

బద్మగర్భున కొక్క పగలు నిండు;

భూర్భువాదిక జగంబులు మూఁడు విలయాబ్ధి;

లోన మునుంగు; నాలోనఁ బెద్ద

నావ చేరగ వచ్చు; నా పంపు పెంపున;

దానిపై నోషధితతులు బీజ

రాసులు నిడి పయోరాశిలో విహరింపఁ;

గలవు సప్తర్షులుఁ గలసే తిరుఁగ

8-706.1-ఆటవెలది

మ్రోలఁ గాన రాక ముంచు పెంజీఁకటి

మిడుకుచుండు మునుల మేనివెలుగుఁ

దొలకుచుండు జలధి దోధూయమాన మై

నావ దేలుచుండు నరవరేణ్య!

8-707-వచనము

మఱియు న న్నావ మున్నీటి కరళ్ళకు లోనుఁ గాకుండ, నిరుఁ గెలం కుల వెనుక
ముందట నేమఱకుండఁ, బెన్నెఱులగు నా గఱులన్ జడి యుచుఁ బొడువ
వచ్చిన బలుగ్రాహంబుల నొడియుచు సంచరించెద; ఒక్క పెనుఁబాము చేరువ నా
యనుమతిం బొడచూపెడు దానంజేసి సుడిగాడ్పుల కతంబున నావ వడిం
దిరుగంబడకుండ నా కొమ్ము తుదిం పదిలము చేసి నీకునుఁ దపసులకును
నలజడి చెందకుండ మున్నీట ని ప్పాటం దమ్మిచూలి రేయి వేగునంతకు
మెలంగెద; నది కారణంబుగా జలచర రూపంబుఁ గయికొంటి; మఱియు నొక
ప్రయోజనంబుఁ గలదు; నా మహిమ పరబ్రహ్మం బని తెలియుము; నిన్ను
ననుగ్రహించితి" నని సత్యవ్రతుండు చూడ హరి తిరోహితుం డయ్యె;
అయ్యవసరంబున.

8-708-ఆటవెలది

మత్స్యరూపి యైన మాధవు నుడుగులుఁ
దలచికొనుచు రాచతపసి యొక్క
దర్భశయ్యఁ దూర్పుఁ దలగడగాఁ బండి
కాచి యుండె నాటి కాలమునకు.

8-709-వచనము

అంతఁ గల్పాంతంబు డాసిన

8-710-కంద పద్యము

ఉల్లసిత మేఘ పంక్తులు

జల్లించి మహోగ్రవృష్టి జడిగొని కురియన్

వెల్లి విరిసి జలరాసులు

చెల్లలి కట్టలను దాటి సీమల ముంచెన్.

8-88- కల్పాంతవర్ణన

8-711-వచనము

తదనంతరంబ

8-712-తేటగీతి

మున్ను పోయిన కల్పాంతమున నరేంద్ర!

బ్రహ్మ మనగ నైమిత్తిక ప్రళయ వేళ

నింగిపై నిట్టతొలఁకు మున్నీటిలోనఁ

గూలె భూతాళి జగముల క్కొలఁదు లెడలి.

8-713-వచనము

అంత న మృహారాత్రి యందు

8-714-మత్తేభ విక్రీడితము

నెఱి నెల్లప్పుడు నిల్చి ప్రాణిచయమున్ నిర్మించి నిర్మించి వీఁ

పిఱయన్ నీల్గుచు నావులించుచు నజం డే స్పష్టియున్ మాని మే

నొఱఁగన్ తొప్పలు మూసి కేల్ దలగడై యుండంగ నిద్రించుచున్

గుఱు పెట్టం దొడఁగెం గలల్ గనుచు నిర్దోషించుచున్ భూవరా!

8-715-ఆటవెలది

అలసి సొలసి నిదుర నందిన పరమేష్ఠి

ముఖము నందు వెడలె మొదలి శ్రుతులు

నపహరించె నొక హయగ్రీవుఁ డను దైత్య

భటుడు; దొంగఁ దొడర బరుల వశమె?

8-716-కంద పద్యము

చదువులుఁ దన చేఁ బడినం

జదువుడుఁ బెన్ బయల నుండ శంకించి వడిం

జదువుల ముదుకఁడు గూరుకఁ

జదువుల తస్కరుఁడు చొచ్చె జలనిధి కడుపున్.

8-717-వచనము

ఇట్లు వేదంబులు దొంగిలి దొంగరక్కసుండు మున్నీట మునింగిన, వాని జయింపవలసియు, వ్రానుదీగెల విత్తనంబుల పొత్తరలు పె న్నీట నాని చెడకుండ మనుపవలసియు నెల్ల కార్యంబులకుం గావలి యగునా పురుషోత్తముం డె ప్పెను రేయి చోరుదల యందు.

8-718-కంద పద్యము

కుటుగటులు వలుఁద మీసలు

చిటుదోకయుఁ బసిడి యొడలు సిరిగల పొడలున్

నెటి మొగము నొక్క కొమ్మును

మిటుచూపులుఁ గలిగి యొక్క మీనం బయ్యెన్.

8-89- గురుపాఠీనవిహరణము

8-719-వచనము

ఇట్లు లక్ష యోజనాయతం బయిన పాఠీనంబై విశ్వంభరుండు జలధి చొచ్చి.

8-720-సీస పద్యము

ఒకమాటు జలజంతుయూధంబులోఁగూడు;

నొకమాటు దరులకు నుటికి వచ్చు;
నొకమాటు మింటికి నుదరి యుల్లంఘించు;
నొకమాటు లోపల నొదిగి యుండు;
నొకమాటు వారాశి నొడలు ముంపమిఁ జూచు;
నొకమాటు బ్రహ్మాండ మొరయఁ దలచు;
నొకమాటు ఝషకోటి నొడిసి యాహరించు;
నొకమాటు జలముల నుమిసి వైచు;

8-720.1-తేటగీతి

గఱులు సారించు; మీసాలుఁ గడలు కొలుపుఁ;
 బొడలు మెఱియించుఁ; గన్నులఁ పొలప మార్పు;
 నొడలు జళిపించుఁ దళతళ లొలయ మీన
 వేషి పెన్నీట నిగమ గవేషి యగుచు.

8-90- కడలిలో నావనుగాచుట

8-721-వచనము

అంతకు మున్న సత్యవ్రతుండు మహార్థవంబులు మహివలయంబు ముంచు
 నవసరంబున భక్త పరాధీనుం డగు హరిఁ దలంచుచు నుండ నారాయణ
 ప్రేరితయై యొక్క నావ వచ్చినం గనుంగొని.

8-722-మత్తేభ విక్రీడితము

చని సత్యవ్రతమేదినీదయితుఁ డోజం బూని వ్రాస్తేగె వి
తనముల్ పెక్కులు నావపై నిడి హరిధ్వానంబుతో దానిపై
ముని సంఘంబులుఁ దాను నెక్కి వెఱితో మున్నీటిపైఁ దేలుచుం
గనియెన్ ముందట భక్తలోక హృదలంకరీణమున్ మీనమున్.

8-723-వచనము

కని జలచరేంద్రుని కొమ్మున నొక్క పెనుఁ బాపత్రాటన నావఁ గట్టి, సంతసించి
డెందంబు నివురుకొని తపస్సులుం దాను నా రాచపెద్ద మీనాకారుండగు
వేల్పుతోని నిట్లని పొగడం దొడంగె.

8-724-మత్తేభ విక్రీడితము

తమలోఁ బుట్టు నవిద్య గప్పికొనుడుం దన్మూలసంసార వి
భ్రములై కొందఱు దేలుచుం గలఁగుచున్ బల్వంటలన్ దైవ యో
గమునం దే పరమేశుఁ గొల్చి ఘనులై కైవల్య సంప్రాప్తులై
ప్రమదంబందుదు రట్టి నీవు కరుణం బ్రాలింపు మమ్మీశ్వరా!

8-725-ఉత్పలమాల

కన్నులు గల్గువాఁడు మఱి కాననివారికిఁ ద్రోవఁ జూపఁగాఁ
జన్న తెఱంగు మూఢునకు సన్మతిఁ దా గురుఁడౌట సూర్యుడే
కన్నులుగాఁగ భూతములఁ గాంచుచు నుండు రమేశ! మాకు ను
ద్యన్నయమూర్తివై గురువనై యల సద్గతిజూడఁ జూపవే.

8-726-కంద పద్యము

ఇంగలముతోడి సంగతి
బంగారము వన్నె గలుగు భంగిని ద్విత్యే
వాంగీకృతుల యఘంబులు
భంగంబులఁ బొందు ముక్తి ప్రాపించు హరీ!

8-727-కంద పద్యము

హృదయేశ! నీ ప్రసన్నత
పదవేలవపాలి లేశభాగము కతనం

ద్రిదశేంద్రత్వము గలదట;

తుది నిను మెప్పింప నేది దొరకదు శ్రీశా!

8-728-కంద పద్యము

పెఱవాఁడు గురు డటంచును

గొఱగాని పదంబు చూపఁ గుజనుండగు నీ

నెఱ త్రోవ నడవ నేర్చిన

నఱమఱ లేనట్టిపదమునందు దయాభీ!

8-729-మత్తేభ విక్రీడితము

చెలివై చుట్టమవై మనస్థితుఁడవై చిన్నూర్తివై యాత్మవై

వలవై కోర్కులపంటవై విభుఁడవై వర్తిల్లు నిన్నొల్లకే

పలువెంటంబడి లోక మక్కట; వృథా బద్ధాశమై పోయెడిన్

నిలువన్ నేర్చునె హేమరాశిఁ గనియున్ నిర్భాగ్యుఁ డంభశ్శయా!

8-730-ఆటవెలది

నీరరాశిలోన నిజకర్మ బద్ధమై

యుచితనిద్రఁ బొంది యున్న లోక

మే మహాత్ముచేత నెప్పటి మేల్కాంచు

నట్టి నీవు గురుఁడ వగుట మాకు.

8-731-కంద పద్యము

ఆలింపుము విన్నప మిదె

వేలుపు గమితని నిన్ను వేడికొనియెదన్

నాలోని చిక్కు మానిచి

నీలోనికిఁ గొంచుఁ బొమ్ము నిఖిలాధీశా!

8-732-వచనము

అని యిట్లు సత్యవ్రతుండు పలికిన సంతసించి మత్స్యరూపంబున
మహాసముద్రంబున విహరించు హరి పురాణపురుషుం డగుటం జేసి
సాంఖ్యయోగక్రియాసహితయగు పురాణసంహిత నుపదేశించె; నమ్మహారాజు
ముని సమేతుడై భగవన్నిగదితంబై సనాతనంబగు బ్రహ్మస్వరూపంబు విని
కృతార్థుం డయ్యె; నతం డీమ్మహాకల్పంబున వివస్వతుం డనం బరఁగిన
సూర్యునకు శ్రాద్ధదేవుండన జన్మించి శ్రీహరి కృపావశంబున నేడవ మనువయ్యె;
అంత నవ్విధంబున బెనురేయి నిండునంతకు సంచరించి జలచరాకారుండగు
నారాయణుండు తన్నిశాంత సమయంబున.

8-733-మత్తేభ విక్రీడితము

ఉట కంబోనిధి రోసి వేదముల కుయ్యున్ దైన్యముం జూచి వేఁ
గలు లల్లార్చి ముఖంబు సాచి బలువేకందోఁక సారించి మే
న్మెటయన్ దొడలు దీటి మీస లదరన్ మీనాకృతిన్ విష్ణుఁ డ
క్రమిటం దాఁకి వధించె ముష్టిదళితగ్రావున్ హయగ్రీవునిన్.

8-91- బ్రళయావసానవర్ణన

8-734-వచనము

అంతం బ్రళయావసాన సమయంబున.

8-735-సీస పద్యము

ఎప్పుడు వేగు నం చెదురు చూచుచునుండు;
మునుల డెందంబులం ముదము నొందఁ,
దెలివితోఁ బ్రక్క నిద్రించు భారతి లేచి;
యోరపయ్యెదఁ జక్క నొత్తి కొనఁగ,

మలినమై పెనురేయి మ్రక్కిన తేజంబుఁ;
 దొంటి చందంబునఁ దొంగలింపఁ
 బ్రాణుల సంచితభాగధేయంబులుఁ;
 గన్నుల కొలకులఁ గానఁబడఁగ,

8-735.1-తేటగీతి

నవయవంబులుఁ గదలించి, యావులించి
 నిదురఁ దెప్పటి, మేల్కాంచి, నీల్గి, మలఁగి,
 యొడలు విటుచుచుఁ గనుఁగవ లుసుముకొనుచు.
 ధాత గూర్చుండె సృష్టి సంధాత యగుచు.

8-736-వచనము

అయ్యవసరంబున.

8-737-ఆటవెలది

వాసవారిఁ జంపి వాని చేఁ బడియున్న
 వేదకోటి చిక్కు విచ్చి తెచ్చి
 నిదుర మాని యున్న నీరజాసనునకు
 నిచ్చెఁ గరుణతోడ నీశ్వరుండు.

8-738-కంద పద్యము

జలరుహనాభుని కొఱకై
 జలతర్పణ మాచరించి సత్సవ్రతుఁ డా
 జలధి బ్రతికి మను వయ్యెను;
 జలజాక్షునిఁ గొలువ కెందు సంపదఁ గలదే?

8-92- మత్యావతారకథాఫలస్మృతి

8-739-ఆటవెలది

జనవిభుండు దపసి సత్యవ్రతుండును
మత్స్యరూపి యైన మాధవుండు
సంచరించినట్టి సదమలాఖ్యానంబు
వినిన వాడు బంధ విరహితుండు.

8-740-కంద పద్యము

హరి జలచరావతారముఁ
బరువడి ప్రతిదినముఁ జదువఁ బరమపదంబున్
నరుఁ డొందు వాని కోర్కులు
దరణీశ్వర! సిద్ధిఁ బొందుఁ దద్యము సుమ్మి.

8-741-మత్తేభ విక్రీడితము

ప్రళయాంభోనిధిలోన మేన్మఱచి నిద్రుజెందు వాణీశు మో
ముల వేదంబులుఁ గొన్న దైత్యుని మృతిం బొందించి సత్యవ్రతుం
దలరన్ బ్రహ్మము మాటలం దెలిపి సర్వాధారుడై మీనమై
జలధిం గ్రుంకుచుఁ దేలుచున్ మెలఁగు రాజన్మూర్తికిన్ మ్రొక్కిదన్.

8-742-వచనము

అని చెప్పి.

8-93- పూర్ణి

8-743-కంద పద్యము

రాజేంద్ర! దైత్యదానవ
రాజమహాగహన దహన! రాజస్తుత్యా!
రాజావతంస! మానిత

రాజధర్పార్యిత! గుణాడ్య! రాఘవరామా!

8-744-మాలిని

దివిజరిపువిదారీ! దేవలోకోపకారీ!

భువనభరనివారీ! పుణ్యరక్షానుసారీ!

ప్రవిమలశుభమూర్తీ! బంధుపోషప్రవర్తీ!

ధవళబహుళకీర్తీ! ధర్మనిత్యానువర్తీ!

8-745-గద్యము

ఇది శ్రీ పరమేశ్వర కరుణాకలిత కవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్య ప్రణీతంబయిన శ్రీమహాభాగవత పురాణం బను మహాప్రబంధంబు నందు స్వామంబువ స్వారోచిషోత్తమ తామస మనువుల చరిత్రంబును, గరిమకరంబుల యుద్ధంబును, గజేంద్ర రక్షణంబును, రైవత చాక్షుష మనువుల వర్తనంబును, సముద్ర మథనంబును, కూర్మావతారంబును, గరళ భక్షణంబును, అమృతాది సంభవంబును, దేవాసుర కలహంబును, హరి కపటకామినీ రూపంబున నసురుల వంచించి దేవతల కమ్మతంబు పోయుటయు, రాక్షస వధంబును, హరిహర సల్లాపంబును, హరి కపటకామినీరూప విభ్రమణంబును, వైవశ్వత సూర్యసావర్ణి దక్షసావర్ణి బ్రహ్మసావర్ణి భద్రసావర్ణి దేవసావర్ణీంద్రసావర్ణి మనువుల వృత్తాంతంబులును, బలి యుద్ధయాత్రయును, స్వర్గవర్ణనంబును, దేవ పలాయనంబును, వామనావతారంబును, శుక్ర బలి సంవాదంబును, ద్రివిక్రమ విస్ఫురణంబును, రాక్షసుల సుతల గమనంబును, సత్యవ్రతోపాఖ్యానంబును, మీనావతారంబును నను కథలుఁ గల యష్టమ స్కంధము.